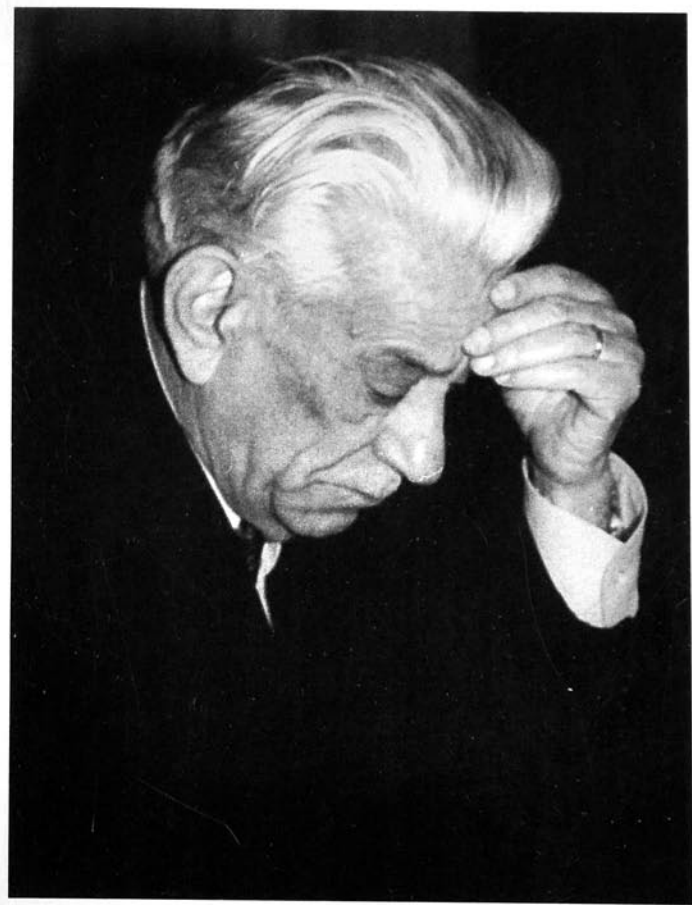


BƏXTİYAR VAHABZADƏ

12

ƏSƏRLƏRİ



W6
V-15

BƏXTİYAR
VAHABZADƏ

243025.

ƏSƏRLƏRİ

XII - CİLD

*Son illərdə yazılmış,
müvafiq cildlərə düşməyən və
yenidən işlənmiş şeirlər*

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kıtabxanası



AZƏRBAYCAN
NƏSRIYYATI
BAKİ - 2007

Tərtibçi və redaktor:
Esmira FUAD (Şükürova)

Bəxtiyar Vahabzadə

V 13(07) Əsərləri, XII cild. Son illərdə yazılmış, müvafiq cildlərə düşməyən və yenidən işlənmiş şeirlər
- Bakı, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2007. - 312 səh.

V 4804000000-013(07) Sifarişlə
M670(07)-2007

© "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2007.

TƏBİƏTİN HÖKMÜ OLSAYDI MƏNDƏ...

Vətən, millət, dil sevdalı şair
Bəxtiyar Vahabzadə bu sevdadan heç usanmadı...

XX əsrin 30-cu illərində Azərbaycanımızın Qabrovası Şəki-də camaatın xaricdə təhsil aldığına, çoxbilmişliyinə görə Molla ayaması qoşduğu Molla Mustafanın və Bəhram bəyin başçılığı ilə çox ciddi bir hadisə - kolxoz quruluşu əleyhinə üsyan baş verir. Kollektivləşməyə qarşı çıxan Şəki əhalisinin yüzlərlə üsyançısı Sovet quruluşunun qoruyucusu "Qızıl Ordu"nın əsgərləri tərəfindən güllələnir. Salamət qalan bir neçə yüz nəfər dağlara çəkilərək bu ədalətsizliyə qarşı ölüm-dirim mübarizəsinə qalxır. Qaçaqqlara elin mərdi, ölümün gözüünə dik baxan igid — Qaçaq Abbas başçılıq edir. Gecə-gündüz dağlarda yaşayan qaçaqları 5-6 ailə saxlayır, onların yemək tədarükünü görür. Bu ailələr növbə ilə yemək hazırlayıb küpələrdə həyətdə qoyur, qapıları açıq saxlayırlar. Gecə yarısı qaçaqlar gəlib yeməyi aparandan sonra həyətdə qapısını bağlayır, rahatlanırdılar. Qaçaqqlara kömək edənlərdən biri Zəkəriyyə Vahabzadənin ailəsi idi. Quruluşu ellərə sülh, azadlıq bəxş edən humanist bir rejim kimi təbliğ etsələr də, əlinin zəhmətilə dolanan odunçu Zəkəriyyəni buna inandırmaq çətin idi. Əslinə-kökünə bağlı, əqidəsində dönməz, dünyagörmüş el ağsaqqalı 1946-cı ildə dünyadan köçünü çəkəndə də son sözü, dilinin son nidası "Vətən" kəlməsi olub. Bu ailədə, halal çörəkli ocaqda babanın sevimli nəvəsi, kiçik Bəxtiyar böyüyürdü və hadisələrin baş verdiyi dövəmdə 5 yaşı vardı. 5 yaşlı körpə baş verənləri uşaq fəhmilə müşahidə edirdi. Zaman keçdikcə bütün gördükləri, eşitdikləri bir kino lenti kimi daim gözləri qarşısında canlanır, qulaqlarında əqidə sahibi babasının

müdrük fikirləri, son kəs dediyi "Vətən" sözü cınlayırdı. İllər öt-
dü, Sovet quruluşuna qarşı çıxan qaçaqlar, onlara yardım
edənlər tutularaq cəzalandırılır, bir çoxu güllələnir, bəziləri
Sibirə sürgün olunur, qalanları ciddi təqib edilir. Amansız
təqiblərdən yaxa qurtarmaq üçün Vahabzadə ailəsi də Bakıya
köçür. Bakıdakı 136 sayılı orta məktəbdə Azərbaycan dili və ədə-
biyyat fənlərini Türkiyənin İstanbul şəhərində təhsil alan, ədəbi-
estetik görüşləri "Sərvəti-fünun" şairlərinin, "Ədəbiyyatı-Cədi-
də" yazarlarının, "İttihad və Tərəqqi" tərəfdarlarının aurasında
formalaşmış İbrahim Cəfərin tədris etməsi Zəkəriyyə babasının
təfəkküründə səpdiyi vətənpərvərlik toxumlarının cücərib boy
verməsinə vəsilə olur. Tanınmış ərzuşünas Əkrəm Cəfərin qar-
daşı İbrahim Cəfər yeniyetmə Bəxtiyarın türk dili, türk ədəbiyya-
tı və tarixinə marağını dərinləşdirir, bu marağın üfüqlərini ge-
nişləndirir. Bir dəfə millətinin tərəqqi etmiş ölkələrlə bir sırada,
imzasını imzalar içində görmək kimi müqəddəs arzularla yaşa-
mış nakam şair Məhəmməd Hadidən danışan İbrahim müəllimin
riqqətdən, həyəcədən pörtüydü, kövrələrək göz yaşları tökdüyü
hafizəsinə əbədi həkk olur. Göz yaşlarını uşaqların görməsindən
ehtiyatlanan İbrahim müəllim sinifdən çıxdıqda sevimli şagirdi
kimi arxasınca qoşan Bəxtiyar onun üzü pəncərəyə hıçqıra-hıç-
qıra ağladığını görür. Və təbii ki, ondan nə olduğunu soruşur.
Müəllim yaşlı gözlərlə şagirdinə baxaraq: "Axı sən nə anlayır-
san, nə deyim sənə, get sinfə", — deyir. Dərd, ələm dünyasından
onu uzaqlaşdırmaq istəyən müəllimi, əksinə, şagirdinin körpəcə
ürəyində dərd ocağı, odu heç son nəfəsinədək öləziməyən, illər
bir-birini qovaladıqca daha da şölənənən ələm ocağı çatır. Hadi
bu ocağın ilk közlərindəndi... Bu köz — Hadi dağı onu 60-cı illər-
dək yandırır və həmin yanğıyla qələmə aldığı "Nakam" mən-
zum dramı ilə sanki su çiləyir. Vətənpərvərlik ruhunda köklənən
gənc Bəxtiyar tarixi aspektdə yazılmış əsərləri mütləq edərək,
Azərbaycan və dünya ədəbiyyatını, Ç. Aytmatovu, Tolstoyu və
dahi Füzulini, Sabiri daha çox oxuyaraq təpədən dırnağa sözün
sehrinə düşür və söz adlı sevgiliyə könül verir. Və bu sevdanın yolu

əbədiyyətə doğru uzandıqca uzandı... Əbədiyyətədək uzanan yol bo-
yunca könül həmdəmi, məlhəmi, yol yoldaşı isə Vətən, millət, Ana dili
oldu və o qutsal məlhəm bütün könül dünyasını, ürəyini, qəlbini, varlı-
ğını süslədi, ruhunu qapsadı. Həyat amalı, idealı onu yurddaş edən yur-
dun ağrı-acılarını və taleyini yaşamaq, ona olan dilsiz sevgisini dünya-
ya hayqırmaq, xalqının üzünün güldüyünü, türk ellərinin birliyini,
Qarabağın düşməndən azad edildiyini, Azərbaycanın bir bütöv kimi
varlığını görmək oldu. O, qutsal diləklərini ədalətlə cilalanan, həqi-
qətdən qüvvət alan, dodaqlarda çiçək açan qadir sözün, əlahəzrət sev-
gilinin qüdrətilə Alpər Tonqanın ruhuna tapınaraq Altaylardan
Anadoluyaşadək hayqırdı. Çünki ömrü boyunca əmin olub ki —

Söz — həmişə

Ədalətin düşmənilə vuruşacaq!

Söz — yerlərdə sürünməmiş,

Dodaqlarda çiçək açmış.

Doğru sözün qabağında

Yalan sözün rəngi qaçmış.

Söz — nəbzidir,

haqq səsidir zamanənin,

aynasıdır zamanənin.

Söz-söz, kəlmə-kəlmə zamanəsinin aynasını yaratdı. Bu ay-
nanın hissəcikləri bir sevgilidən başlayaraq Vətənlə, millətlə,
Ana dililə, nəhayət, Azərbaycana sevgi ilə bütünleşən ilahi mə-
həbbətdən yığılıb. Və həmin aynada səmimi, cana yaxın, təbii
bir Bəxtiyar dünyası da yansır. Bu dünyanın əfsununa bələnən-
lər, Bəxtiyar sözünə aşiq və vaqif olanlar yüzlər, minlər deyil,
milyonlardır. Milyonların könül taxtında əyləşən o müqtədir
şair — söz bahadırı, məhz bu dilsiz sevgiyə görə Bəxti yar olmuş
Bəxtiyar Vahabzadə kimdir?

Bu sualı o qədər cavablandırانlar olub ki!... Məşhur qırğız
yazarı Çingiz Aytmatov: "Bəxtiyar Vahabzadə əsrin şairidir", —
deyib.

İstedadlı cərrah Nurəddin Rzayevin yanaşması fərqi, özünə-
məxsusdur: "Bəxtiyarın çox gözəl dəst-xətti var. O heç kimə bən-
zəmir. Onun "Gülüstan", "Şəbi-hicran", "Etiraf" əsərlərini oxu-

duqca insan yenidən oxumaq istəyir. O, çox gözəl, səmimi, sadıq, müsbət keyfiyyətlərini sadalamaqla tükənməyən dostdur". Şairi XX əsrin II yarısında Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin simvolu sayan professor Kamil Vəli Nərimanoğlu isə Bəxtiyar Vahabzadənin simasında Azərbaycanın ağır taleyinin yazıldığını oxuyur: "Zahirən-simaca Azərbaycana oxşayan üç adam tanıyıram: Bəxtiyar Vahabzadə, Niyazi, Şəhriyar. Allah-təala elə bil bu adamların üzünə-gözünə Azərbaycanın taleyini yazıb. Bu ağır taleyin bölünmə, parçalanma, sömrülmə qismətinin gizli və həzin möhnətini..."

Və bu qırıqlarla süslü üz, dərddli gözlər çox sevdiyimiz, Türkiyədə Azərbaycanımızın səsi və çarpan qəlbi Yavuz Bülənd Bakilərə görə "Bütün türk dünyasının ortağ səsi, sevnə ürəyi, aydın üzü və gözəllik cizgisi, rəmzidir".

O, 80-ci illərdə mənim müəllimim idi və Bakı Dövlət Universitetinin auditoriyasında mühazirələrini dinləmək səadətini yaşayırdım. Füzulidən, C. Cabbarlıdan, Hadidən və Sabirdən çox danışırdı. 90 dəqiqəlik mühazirə saatında heç oturmurdu və sanki ona qulaq kəsilən, nəfəs belə dərmədən dinləyən 5-10 nəfər tələbəyə deyirdi söylədiklərini. Kədərli baxışlarını üzümüzə və bir də pəncərədən Doğaya — təbiətin bir parçası olan Akademiya şəhərciyinə baxaraq danışırdı. Hər sözündə səmimi, hər kəlməsində özü idi Bəxtiyar müəllim. İllər keçib o zamandan... Bu gün isə onunla daha yaxından təmasın, isti münasibətin və sıx-sıx görüşlərin səadətini yaşayıram. "Qızım, düşünürəm ki, indi məni sən hər kəsdən daha yaxşı tanıyır, duyursan, hardan qaynaqlanır səndəki bu vətənsəvrlik ruhu?" sözlərini isə tələbə ikən öyrəndiklərimizi soruşmadan qiymət kitabçamıza yazdığı "əla"nı həyatda həqiqətən aldığımı zənn edirəm və sevinc hissi duyuram. Üzüldüyümsə onun göz yaşlarıdır. Tutamadığı göz yaşları. Millətinin, xalqının taleyüklü məsələləri poetik ifadəsini tapmış şeirlərini oxuduqda çiyni atıla-atıla hönkürməsidə dözə bilmədiyim. İlk görüşlərimizdə Turanın Qoca türkü, dahi İsmayıl bəy

Qasıralının "Tərcüman" qəzetinin davamçısı olacağımızı düşünərək (bağışlayın, müqəddəs ruhlar) nəsrinə nail olduğum "Yeni Tərcüman" qəzetinin ilk saylarını təqdim edərkən ürək parçalayan hıçqırıqlarının şahidi oldum və heyrətlə düşündüm: Allahım, İnsan necə böyük Ruhun daşıyıcısı olarmış! Söz sərraflı, təpədən dırnağacan milli şair kimi boy verərmiş. Və heç vaxt izharından çəkinmədiyi etirafı bu qədər səmimiyyətlə, ali təbiiliklə dodaqlarında çiçək açarmış! Vətən, millət, xalq sevgisi insanın sevgilisində, havasına, suyuna çevrilərmiş...

Sevə bilirsənsə əgər ürəkdən

Dünyanın ən gözəl adamıyam, mən

— deyən, Məcnun-tək sevə bilməyi səadət, əzablı, iztirablı sevgini bəxtəvrlik, sevməyi bacarmağı mərdlik, şücaət sayan Bəxtiyar müəllimin səmimiyyətinə zərrəcə şübhə etmirsən. Vətəni sevnələr, millətini, doğulduğu torpağı, ata yurdunu dəlicə sevnələr onun uğrunda canını fəda edər, şəhidlik məqamına yüksəlmələr. Məni qınamayın etirafıma görə, onu dinlədikcə, yaşantılarını müşahidə etdikcə düşündürdüm ki, Bəxtiyar müəllim diri ikən şəhiddir. Azərbaycançılıq, türkcülük ideologiyasının, Güllüstanın, Qarabağın, Dərbəndin, İrəvanın, düşmən tapdağında inləyən əsir torpaqlarımızın şəhidi... "Qapılar dalında qalan ana dili"nin, birinin "baran", digərinin "xər" (eşşək), başqa bir hegemonluq iddiasında olan dövlət alverçilərinin "vəhşi" dediyi başıbəlalı millətinin şəhidi...

Yavuz Büləndin uca Tanrıya xitabən dilədiyi "Allahım! Bana ağlamlasın bilən bir çift göz ver", — arzusunu Bəxtiyar Vahabzadənin gerçəkləşdirdiyi çılpaq bir həqiqətdir —

Min ləkə vurğular şərafimizə,

Verdik, sahibimiz yenə "ver" dedi.

Qanımızı sorub, üstəlik, bizə

Biri "baran" dedi, biri "xər" dedi.

Bizi həm yedilər, həm də mindilər.

Sonra arxamızca gileyləndilər.

Beləcə, hamının görə bilmədiyini görə-görə, hər kəsin yaza bilmədiyini təxəyyülün, xəyalın əfsanəvi qanadlarından alaraq

çəkici bədii sözə çevirib yaza-yaza, əsasən İnsan adlı bəşər övladının daxili mükəllimələrini, özünüdərk yollarında çəkdiyi iztirablarını, iç dünyasının cəngi-cidalını, bu iztirablı, məşəqqətli yollarda, mənəvi təmizlənmə prosesində qüsurlarını dərk etməsini duya-duya, görə-görə, nəəsinin danışdığı nağılları, babasının əməksevərliyini xatırlaya-xatırlaya, dünyanın əvvəlinin hardan başlanıb, harada sona yetəcəyini çözləyə-çözləyə bu günkü Bəxtiyar Vahabzadə oldu. O, qələmə aldığı mövzunu, hadisəni sadəcə müşahidə etməyib, onları yaşayıb, iştirakçısı olub, özündən heç nə uydurmağa çalışmayıb, duyduğunu yazıb. Bir insan, hər birimiz kimi yaşadığı hisslərin, duyğuların həssas ürəkli bir şair kimi səmimi ifadəçisi olmağı bacarıb, nəticədə sözlər sinəsindən bulaq kimi qaynayıb daşıb, alovlanıb, odu özünü də, oxucusunu da yandırır-yaxıb. Duyub hiss etdiklərini yazan Bəxtiyar Vahabzadə yanıqlı Ana laylası ilə kökləndiyi böyük ruha sadıq qalıb. Daim o düşüncədə olub ki, Muğam üstündə həzin-həzin söylənən laylaların ecəzkar ahəngi körpəni min illərin o üzündən süzülüb gələn doğma ruha — milli varlığıımıza, özümüzə, soy-kökümüzbə bağlayır. Bu məsələnin önəmliliyini "Beşik" şeirində göstərib və tərbiyənin, insanın hansı ruhda formalaşmasının, kimliyini dərk etməsinin məhz beşikdən, ananın südü ilə, pıçıldadığı mətləblərlə söylədiyi layla, oxşama, bayatıların şirin ahəngi ilə başladığını diqqətə çatdırıb —

Laylanın hər xalı bir ümid, güman,

Onun ahəngilə qaynadı qanım.

Anamın yanıqlı laylalarından,

Süzüldü ruhuma Azərbaycanım...

Şair insan qəlbində yangının, doğma dilə, doğulduğu torpağa, bağrından qopduğu xalqa, Vətənə yangının — əbədi şöəsaçan sevginin laylalarından qaynaqlandığını əsərlərində önə çəkir. Onun üçün Vətən gözəlliklər məskəni, gözlə görülən, əllə götürülə bilən maddiyyat deyil. Bəxtiyar müəllim üçün Vətən ilk öncə, onun torpağı üstündə, sinəsində gəzən insanların tarixi, dili, dini, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, adət-ənənələri, törələri, musiqisi, ruhani dünyası — mənəviyyatıdır. Və şair yaradıcılığında bu

mənəviyyatın qədrini bilən müqəddəs keşikçilərini, əbədi yaddan qələm sahiblərini kəfəni boynunda mübarizə meydanına atılan, millətinin tarixini yaradan və yazan, tarixin özü qədər dəyərli və böyük olan ərənlərimizi, şəhidlərimizi vəsf edir.

"Şəbi-hicran"da dahi Füzulinin, "Ağlar-güləyən"də ölməz Sabirin, "Zindanda şeir"də qüdrətli H. Cavidin, "Nakam"da dərddli M. Hadinin, "İstiqlal" və "Şəhidlər"də müqəddəs şəhidlərimizin obrazlarını yaradan Bəxtiyar Vahabzadə onlara ədəbi heykəl qoymaqla bərabər, qədirdanlığını da yansıdır. Şair yazdı və yazdıqlarına inandı ki, —

İnsan insan olur öz hünəriylə,

Millət millət olur xeyir-şəriylə.

Torpağın bağrına cəsədləriylə,

Azadlıq toxumu səpdi şəhidlər.

1990-cı ildən səpilən azadlıq toxumları öz bəhrəsini verdi, Azərbaycan tarixi müstəqilliyinə qovuşdu, milyonlarla soydaşlarımız kimi, Bəxtiyar Vahabzadə də sandı ki, Bəxtiyarlığına qovuşdu. Müstəqillik adlı əvəzsiz nemətin qorunması, əldən verilməməsi üçün yenidən mücadiləyə qoşuldu. Lakin ömrü boyunca olduğu kimi, yenə də millətinin uğuruna, sevincinə sevindi, nöqsanlarına, çatışmazlıqlarına, dərdlərinə kədərləndi. İmperiya buxovlarından qurtulan Azərbaycanın yeni savaşa, Qarabağ uğrunda işğalçı Ermənistanla ədalətsiz müharibəyə sürüklənməsi sinəsinə dağ çəkdi. Qarabağ dərdi dözülməz ağrıya çevrildi ürəyində... İtirilən torpaqlarımızın, şəhid ruhların fəryadından qulaqları tutuldu. Ölkəni bürüyən çadır şəhərciklərinin, döyməyə belə qapısı olmayan bu çadırlarla kəskin təzad təşkil edən rüşvətxor, harın vəzifə sahiblərinin, qoluzorlu məmurların ucaltdığı villaların, erməni tapdağında inləyən əsir torpaqlarımızın adlarının restoran, şadlıq evləri və kafelərə verərək yaşatmağa çalışan vətən övladlarının qeyrət damarının bu dərəcədə boşalmasının dərddini çəkir. "Yanıq Kərəm"iyə şıdırgı oynayan cavanların zövqsüzlüyünün, ana dilində danışmağı əksiklik sayan ədəbzlərin əqidəsizliyinin, həyata mədəsinin gözü ilə baxan məsləksizlərin dərddi şairin yuxusunu ərşə çəkir, daim öz-özü ilə cəngi-cidal

da olan narahat ömür yaşayan hər axşam özünü, "məni yurddaş edən bu el-oba üçün bu gün nə etdim? — deyib sorğulayan Vətən oğlu kimi, xalqının heç olmasa ümummilli məsələlərdə cəbhələ-rə bölünməyərək bir araya gəlməsi, böyük Vətən naminə, xoş-bəxt gələcək, bütün dərdlərdən azad Azərbaycan naminə əl-ələ verməyi vacibdən vacib sayan Bəxtiyar Vahabzadə bu birlik ol-mayınca diriliyin taleyimizdən qaçaq düşəcəyinin ağrısını yaşa-yır:

Verib yurdumuzu çirkin əllərə,
Bir ovuc vətəni məhəllələrə
Bölüb, kiçiltməyi tərgitməyincə,
Köhnə vərdisləri tərk etməyincə,
Ucalıq taxtından enən millətin,
Bu gün dilənçiyə döənən millətin
Şərəfi, şöhrəti, ulu mənlili,
Kimliyi, qüruru, bəy ərənlili
Yenidən özünə qayıtmayınca,
Dilindən, dinindən, özündən döənən,
Əhdə vəfasından, sözündən döənən
Yaltaq tüfeylilər faş olmayınca,
Zibil qutusunda atılmayınca,
Vallahi, dünyamız düzələn deyil.
Arzu etdiyimiz gün gələn deyil.

Dollar qabağında diz çökənlərin,
Qaçqının payına göz dikənlərin
O həris gözləri ovulmayınca,
Yalanlar gerçəyə ov olmayınca,
Yalnız özümüzə güvənməyincə,
Dostun xoş gününə sevinməyincə,
Lap yeri gələrsə min bir hiyləni
Tülkü ermənidən öyrənməyincə,
Özünü danandan iyrenməyincə,
Bizə tor atana tor atmayınca,
Dirçəldib, təzədən yaratmayınca
Əsrin əjdahası udacaq bizi,
Heçə döndərəcək mənliliyimizi.

2000-ci ildə qələmə alıb bu şeiri döyüşkən ruhlu şairimiz... Bəzən onu mövqeyində yumşalmalara görə bica yerə qınayanlar, bəzi məsələlərin üstündən 70-ci illərin ehtiyatlılığı ilə adladığını söyləyənlər də tapılır. Qərribə xalqıq biz... Yazdıqlarını, illərdən bəri qələmə aldıqlarını saf-çürük etmədən qərar verməyə tələsi-rik həmişə. "Məni siyasətdə deyil, şeirlərimdə axtarın", — de-yən şairin axı bu üsyankar, döyüşkən poeziyasının hər misrasın-da onun yaralı, dərdli ürəyi çırpınır. Siyasi arenada bir qürub ul-duzu tək yanıb sönməsini səmimiyyətlə etiraf edən şair "Mən si-yasət adamı deyiləm. Siyasət demək istədiyini yox, məqamında lazım olanı demək, vəziyyətdən ustalıqla, soyuq başla çıxmağı bacarmaq imiş. Mənim kimi sadəlövh, sadəqəlb, daha çox ağıl-la deyil, hisslə düşünən şair bunları haradan bilsin? Və mən qə-rara gəldim ki, söz adamı siyasətlə məşğul olmamalı, sözünü kür-sülərdən deyil, bədii yaradıcılığı ilə deməlidir", — etirafında bu-lunaraq xalqın, Azərbaycanın taleyüklü məsələlərinə həssaslıqla yanaşaraq bütün dövrlərdə poetik münasibətini bildirməkdən əs-la çəkinməyib —

**Biri-birimizə uyuşan deyil,
Biri-birimizə tərs düşən olduq.
Biz vətən uğrunda döyüşən deyil,
Vəzifə uğrunda döyüşən olduq.**

yaxud

**Azadlıq! Nəhayət, qovuşduq sənə,
Amma deyəmmədik: "Şükür Allaha!"
...Elə bir gündəyik qollarımızda
Qandala çevrilib azadlığımız...
Vəzifə eşqinə, mənəsb eşqinə,
Qardaş-qardaşına güllə atırsa,
Düşmən əsgərinə, yad əsgərinə
Halal torpağını əgər satırsa,
Belə azadlığı istəmirəm mən,
Belə azadlığı istəməz Vətən!**

— deyib yazan şairin hansısa məsələnin üstündən ehtiyatla adladığını düşünmək olarmı?

Düşündüklərini, yaşadıklarını cəsarətlə qələmə alan B. Vahabzadə milli və dini anlayışları vəhdətdə görür və bütöv torpağı, azad Vətəni, müstəqil dövləti olan bir millətin, xalqın dini mədəniyyətinin və mədəniyyətinin ölməzliyinə, əbədi yaşayacağına inanır. Vahid Allaha, Qurani—Kərimə, Peyğəmbərə (s.), onun şəriətinə sidiq-ürəkdən inanan, son illər dini ədəbiyyatı daha çox mütləq edən Bəxtiyar müəllimin qənaətinə görə, İslam bütün təriqətlərin, məzhəb və partiyaların fəvqində durur. Düşünür ki, məişət çərçivəsində qapanıb qalan bəsit şiür ilə dünyanın gərdişini, həyatın mənasını, Allah-təalanın qüdrətini, əzəməti idrakı, elmi fəlsəfi əsaslarında olan İslamı anlamaq olmaz. İnsan dünyaya nə üçün gəlir, nə istəyir, hara gedir, mənşəyimiz nədir, son dönüşümüz haradadır? —suallarına cavab axtararkən elmə, idrakı, fəlsəfəyə arxalanmadan keçinmək olmaz. Bütün bunları insan Allahın köməkliyi, elmin gücü ilə özü araşdırıb dərk etməli, həyat yolunu seçməli, gələcəyinə çıraq tutmalıdır, çünki ən elmi din İslamdır. Dini əxlaq, təmizlik, ülvyyəyə uçuş adlandıran Bəxtiyar müəllim, dini fəzilətlərə sahib olan insanın mütləq mərhəmət sahibi olduğuna əmindir. Ona da əmindir ki, insana, ölkəyə və dövlətə nə bəla gəlsə, o, mərhəmətsizlikdən, vicdansızlıqdan, allahsızlıqdan törəyir.

Müdrəklik çağını yaşayan şair israrlıdır ki, uşaqlarımız orta məktəbdən bilməlidirlər ki, hansı dinə mənsubdurlar. Onlara dinin əsasları, şəriətin ilkin qaynaqları tədris olunmalı, ali məktəblərdə isə dinin fəlsəfəsi öyrədilməlidir. Bütün fakültələrdə islam dini tədris olunmalıdır, ancaq fanatizmə uymamaq şərti ilə. Dinə fanatizmə getməksə çox təhlükəli, dəhşətlidir.

Uşaqlarımızın tərbiyəli, yurdsevər vətəndaşı kimi formalaşmasında müəllimlərin rolunu da əvəzsiz sayır. Ustad şairimiz şərafli, məsuliyyətli, nəcib peşə sahiblərini — dünyanın ən qiymətli kapitalı olan insanla işləyən, onun taleyini müəyyənləşdirən böyük qüvvə kimi dəyərləndirir. Və bu böyük qüvvə—müəllim mənən təmiz, pak olmalı, sinəsində böyük vətəndaş ürəyi gözəldirməlidir. Müəllim Vətəni, onun tarixini, dilini, mədəniyyəti

tini, ədəbiyyatını bilməli, sevməli və şagirdlərinə də sevdirməli, onları məhz Vətənə namusla xidmət etməyə hazırlamalıdır. Bəxtiyar poeziyası fəlsəfi, əxlaqi-didaktik, Vətənpərvərlik ruhu aşılayan mübariz poeziyadır. Bəxtiyar poeziyası, həm də sevgi, məhəbbət, dünyəvi və ilahi eşq poeziyasıdır. Könül çırpıntıları, qəlb ağrıları, fəlsəfi düşüncəsini qapsayan sevgi lirikasında daha aydın duyulur. Qəlbənin yangısı, eşqə təşnə ürəyinin sızıntıları nə qədər çox olsa da, aşiq şairə sanki bu yangı səadət, özündənkeçmə xoşbəxtliyi gətirir. Bəxtiyar Vahabzadə dünyada var olan hər şeyə məhəbbətlə, sevginin gözü ilə baxır. Şairə görə ana təbiəti də məhz sevgi yaşadır və çiçəklər, güllər, böcəklər, quşlar məhəbbətin dili ilə danışır. Eşqsiz ürəyi soyuq bir daş parçası sanan aşiq Bəxtiyar sevnələri dünyanın ən yaxşı, ən bəxtiyar insanı sayır. Onun düşüncəsinə görə, insan nə üçün sevdini bilməz və yalnız könlünün səsinə dinlər —

Neçün sevdini bilmədən, mən də,
Sevirəm, sevirəm, İnsan sevnəndə.
Yalnız öz könlünün səsinə dinlər,
Neçün sevdini bilməz sevnələr.

Və insanı sevnə, dərdlərini bölüşən, tənhalığına meydan oxuyan, könlünə həmdəm olmağı bacaran qüdrət sahibi, dostu, arxası, köməyi — sevgilisi varsa, qəm eləməyə dəyməz, yaşamağa dəyər...

Bir günəş bəs edər, pərişan olma,
Sənin yüz Kür qədər göz yaşın olsa,
Min dərd hücum etsə, könül, sıxılma,
Bir nəfər dərd bilən sirdaşın olsa.

Və əziz oxucum, əlinizdəki bu kitab zamanəmizin böyük fikiri və söz adamı, filosof şair, aşiq Bəxtiyar Vahabzadənin orijinal fikiri dünyasına, cazibədar, ecazkar sevgi dünyasına son dövrdə açılan on ikinci pəncərədir. Şair bu on ikinci pəncərəni açmaqda israrlıydı...

Bəlkə də ahillik çağını yaşayan şairin artıq kamilləşməkdə olan imanından doğurdu — poeziya dünyasına on ikinci pəncərəni açmaqda israrı, inadı...

İslam dininin on iki imamının sayı qədər olan cildlərinin sonuncusunu — XII kitabı görməyi bu qədər dəlicə istəməsi...

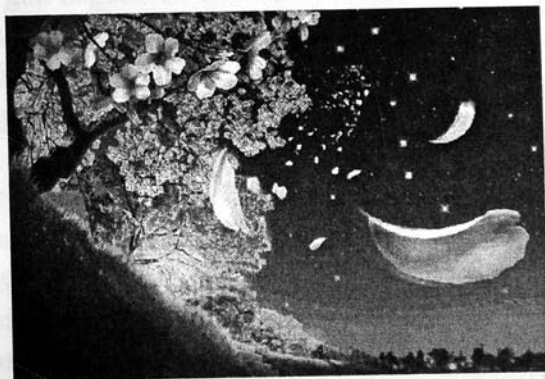
XII cildə son dövrlərdə yazdığı şeirlər, "Gülüstan" və "İstiqal" poemalarının, eləcə də bəzi şeirlərinin yenidən işlənmiş variantları və yeddinci cildə düşməyən dərin fəlsəfi mənə tutumuna malik, ata sözü siqlətli aforizmləri daxil edilmişdir. Bəxtiyar müəllimin hələlik sonuncu olan "Əsərləri"nin XII cildinin də poeziya, şeirsevərlərin böyük maraq və sevgisini qazanacağına əminik. Ona da əminik ki, —

Bülbül nalə çəkər vüsəl dəmində,
Gülün ləçəkləri solar çəməndə.
Təbiətin hökmü olsaydı məndə,
Qanqalın ömrünü gülə verərdim,

— deyən Bəxtiyar Vahabzadənin həqiqətən hökmfərmanlıq əlində olsaydı və daha bir şair ömrü yaşasaydı, yenə də yorulub-usanmadan sevgi dolu şeirlər yazar, oxucularının ruhunu oxşayar, qəlbini fərəh hissi ilə doldurur və hər birini bu Vətənin milli-mənəvi sərvətlərinə, mədəni irsinə, tarixinə sahib çıxmağa səsləyərdi...

Esmira Fuad,
filologiya elmləri namizədi.

Əluan çiçəklər



VƏTƏN MARŞI

(Mühakimə)

Ey vətən oğlu, düşün, bil ki, sənindir bu Vətən,
Sabahın, həm bu günün, həm dünəndir bu Vətən.
Sənin öz dövlətin, öz millətin, öz cəddin var,
Vətən uğrunda ölənlər ölümündən doğulur.
Biz Vətən məcnunu, el aşiqi, sülh əsgəriyik,
Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyyik.
Mənim öz ulduzumu bağrına basmış hilalım,
Dedi öndər: "Yönü bayraqdakı üç rəngdən alım!"
Sən bu al bayrağın altında məramınca yaşa,
Qoyma düşmən nəfəsindən ona çirkab bulaşa.
Sənin öz bayrağının kölgəsi cənnətdi sənə,
Günəş hər gün doğulur öz içimizdən vətənə.
Bizim iqbalımızı yazdı qılıncın kəsəri,
Bizi biz etdi Dədəm Qorqud oğuznamələri.
Ey Azərbaycanımız, türkün oğuzlar Vətəni,
Ər oğullar, ər igidlər, kişi qızlar Vətəni.
Sənin haqqındır azadlıq, sənin eşqindir inam,
Tapınar haqqa və insanlığa haqdan doğulan.
Bəşərin dərini öz dərdi bilib millətimiz,
Bizim öz niyyətimizdən doğub hürriyyətimiz.
Gecələr yatmadan əvvəl sor özündən ki: "Bu gün
Mən nə etdim məni yurddaş edən öz yurdum üçün?"

1999

GÖRƏN NİYƏ TƏKLƏNİRƏM?

Qocaldıqca
İtirdiyim illərimin
Həsrətilə yüklənirəm.
Ucaldıqca
Bir o qədər öz gözümdə mən, enirəm,
Duyğularım yuxaldıqca
Öz-özümdən şəklənirəm,
Dost-tanışım çoxaldıqca
Görən niyə təklənirəm?

İyul, 1988

SALAM OLSUN BAHARA

Ey mənim əzizlərim,
Sizin üzünüzdədir daim mənim gözlərim;
Oxumaq istəyirəm mən öz hal-əhvalımı
Sizin üzünüzdəki o xəfif kölgələrdən.
Nə qədər zilləsəm də gözlərimi,
fəqət mən
Bir şey duya bilmirəm, -
Kölgələrin sirrini heç oxuya bilmirəm.

Bəlkə şıltaqlığımla incidirəm mən sizi,
Aman günü, çəkməyin üstümdən kölgənizi.

Ey mənim əzizlərim,
Çəkdiyiniz zəhməti halal edin siz mənə.
Qayğılardan, sevgidən dərman verdiniz mənə.
Sağalsam, sanaram ki, daha mənə ölüm yox,
Başqa bir müşkülüm yox.
Xatırlayıb yaşanan şirin, xoşbəxt illəri
Vicdan tərəzisində ölçürəm xeyri, şəri:
Bax, bu qaram, bu ağım,
Bir sorun, indi sizdən nə imiş umacağım?
Mehribanlıq, təbəssüm, xoş qılıq, bir xoş sifət,
Bir də... bir az məhəbbət.

Hərdən durub xəlvəti boylanıram aynaya
Tanımıram özümü, vallah, bu boyda dünya
Ürəyimə dar gəlir.

İçimdəki tufanı yatırtmaq istəyim də

İndi mənə ar gəlir.

Yad edin tez-tez məni

Qoymayın yalqız məni...

Böhranlı anlarımda tanıya bilmədiyim

Gözlər zillənir mənə.

Bir anlığa düşürəm bu gözlərin sehrinə.

Ay mənim əzizlərim,

Şirincə sözlər ilə gəlin, aldadın məni.

Öldürün içimdəki ölüm adlı düşməni.

... Bəlkə can verirəm mən, özümdən xəbərim yox

Ola bilməz, mənim ki, bir ağrıyan yerim yox.

Bəs eləysə bilmirəm, nədir məni qorxudan?

Bəs nədir bu səksəkə, bəs nədir bu həyəcan?

Bədənim də buz kimi... üşüyürəm... Bu nədir?

İndi ölüm bəlkə də lap mənim böyrümdədir?

Səbəbini bilmirəm keçirdiyim halların -

Rəngbərəng xəyalların.

Bürüyür hər tərəfdən gizli həyəcan məni,

Qəfil ölüm qorxusu sarsıdır yaman məni.

Ömür-gün bəxş etmişəm

Allah, bu qədər mənə

İndi qəfil ölümdən bir az möhlət ver mənə.

Ey ömür-gün yoldaşım, mənim doğmam, əzizim,

Çoxdan ortaqlaşmışdır nəyimiz varsa bizim.

Ölümün də sahibi, dirimin də sahibi, -

Sən mənim hər dərdimə şəriksən ana kimi.

Göz qırpmayıb gecələr

Keşiyimi çəkirsən sən mənim sübhə qədər,

Sənsən xilaskarım, sən!..

Gəl, gəl məni özün al ölümün pəncəsindən.

Bu yataqdan qalxmağa bir ümid varmı, söylə?

Məni xilas etməyə gücün çatarmı, söylə?

Nəbzimi yoxlayıram.

Bir, iki, üç - sayıram.

Ürək döyünür hələ, demək hələ sağam mən,

Bu ölüm yatağından yəni qalxacağam mən?

Sual cavabdan betər, cavab sualdan betər,

İlan kimi qıvrılır ürəyimdə şübhələr.

Qərribə gəlir mənə keçirdiyim bu hallar

Öz-özümə verdiyim o dəhşətli suallar.

Öz hökmü var anın da.

Bələcə çırpınırkən fikir burulğanında
 Gəldi qulaqlarıma bayırdan bir quş səsi,
 O baharın müjdəsi.
 Bəlkə elə bu səsdir xilasımın çarəsi.
 Həyat səsidir bu səs, ölüm hara, mən hara?
 Qarşıdan bahar gəlir, salam olsun bahara!

07.05.2006

ÜÇÜNCÜ GÖZ

“Göy üzü damar-damar,
 Göydən yerə nur damar”.
 Ha baxdım göy üzünə
 Nuru görə bilmədim,
 “Gözlərimin işığı bəlkə azalmış” - dedim.
 Xalq hikməti heç zaman yanlış olarmaz deyər
 Bir daha baxdım göyə.
 Gördüm, vızıltılarla uçan bir anaş arı
 Qondu gül ləçəyinə.
 Düşündüm: “Bu arının məramı nə, qəsdı nə?”
 Qızıl gül dilə gəldi:
 (Ya mənə elə gəldi?).
 “Göydən enən o nuru görə bilməkçün sənə
 Üçüncü göz gərəkdir”.
 Göydən enən nur seli yerdə çiçək-çiçəkdir.
 Gözləlliklər əbünə bəyus heyrətdəyəm mən.
 Çıxmaq da mümkün deyil, gördüyüm gözəlliğin
 Sirli cazibəsindən.
 Gözəlliyə heyrətim başqa göz verdi mənə,
 Görmədiyim nuru da o göz göstərdi mənə.
 Anladım, üçüncü göz - mənim könül gözumdür.
 O göz ilə baxanda gecə də gündüzümdür,
 O göz ilə baxanda mən yalnız üzü deyil,

Həm də özü görürəm.
 Birə baxıb o birin arxasında gizlənən
 Onu, yüzü görürəm.
 O göz ilə baxanda daşda da, torpaqda da,
 Otda da, yarpaqda da,
 Düzəndə də, dağda da
 Qarada da, ağda da
 Mən özəyi görürəm.
 Bu günə baxmaq ilə gələcəyi görürəm.
 O göz ilə baxanda.
 Heç kəsin görmədiyi bir gizli sirr görürəm.
 Hələ misralanmamış nəgmə, şeir görürəm.
 Bir nəgmədir, şeirdir bu dünya başdan-başa
 Könül gözüylə baxsan.
 Könül gözün yoxdusa, bu hikmətdən uzaqsan...

2.1.2006

ƏL AÇDIQ GÖYLƏRƏ

Nə vaxtdan ölçüldü vaxt, zaman ilə
 Dünya gözəlləşdi ilk insan ilə.
 İnsan sonsuz eşqin qadir səsidir,
 Allahın yerdəki xəlifəsidir.

Bir yerdə həyatın zövqünü daddıq
 Çalışdıq, gecəni gündüzə qatdıq.
 Allahın verdiyi ağlın gücüylə,
 Bomboş yer üstündə dünya yaratdıq.

Biz uca göylərdən gəldiyimizdən
 Sığmadıq hüdudu bilinən yerə.
 Dünya dərdimizi sormadı bizdən
 Əl açdı imdadçün insan göylərə.

Oktyabr, 2005

İKİ SƏYAHƏT

O, təyyarə ilə sərhədlər aşdı,
Bir ilə dünyanı gəzdı, dolaşdı.
Mən də dünən gecə səhərə kimi
Çıxdım səyahətə öz ürəyimi.
Bir saat ərzində mən dönə-dönə
Daldım ürəyimin dərinliyinə.
Qəlbimdə qütblər durdu üzbəüz -
Solla sağ, düzlə dağ, gecəylə gündüz.
Biri təsdiq edir, o biri inkar.
Anlaya bilmədim, bu zidd duyğular
Nədir ürəkdə?
Çaldıran döyüşü gedir ürəkdə.
Vuran da özüməm, ölən də özüm,
Ağlayan da özüm, gülən də özüm,
Nə etmək? Dünyanın xeyri-şəri var
Qəlbimin qərribə şəhərləri var:
Məhəbbət şəhəri, nifrət şəhəri
Ehtiyat şəhəri, cürət şəhəri
Məlamət şəhəri, firqət şəhəri
Görüşlər şəhəri, həsrət şəhəri
Mərhəmət şəhəri, şəfqət şəhəri
Hansısa bir hissə sərhəd şəhəri.
Qalalı şəhərlər, bürclü şəhərlər
Biri digərinə zidd olsalar da,

Biri digərinə borclu şəhərlər.
Gəzirəm birbəbir şəhərləri mən,
Doymuram maraqlı səyahətimdən.
Sevgi şəhərində duruxdum bir an
Həqiqət utandı xəyallarınmdan,
Fikirlər əlində haçalanıram
Onu qəbul edir, bunu danıram.

Biri gülür, biri qaşqabaqlıdır.
Savaş məqamında bilmək çətindir
Hansı günahkardır, hansı haqlıdır?
Bir onu bildim ki, dünyanı gəzən
Qayıtdı bir illik səyahətindən.
Heç yorulmadı,
Ömründən verdiyi o bir ilə də
Peşman olmadı.
Mən də qəlbimdəki bürc şəhərləri,
Qala şəhərləri,
Gecə sübhədək
Hey ələk-vələk
Edib dolaşdım,
Qayıtdım geri.
Öz könül dünyamdan xəbərdar oldum,
Amma yoruldum.
Qəsdində doyumsuz bir səyyah kimi,
O, dünyanı gəzdı, mən öz qəlbimi
Görünən dünyanı o, gəzdı, gördü.
İki ayağıyla, iki gözüylə.

Üz-üzə gəlmədi özü özüylə.
Xəyal köhlənində qanad açaraq
Görünməz dünyanı mən gəzdim ancaq
Hissimlə, fəhmimlə, könül gözümle
Dayandım üz-üzə özüm-özümle.
O, nəyi öyrəndi, deyəmmirəm mən,
Dünyanı bir illik səyahətindən.
Xeyrimi, şərimi çözlələdim mən,
Öz könül dünyamı kəşf elədim mən.
Özümü tanıdım, bildim nəhayət,
Özünü görməkdir, qəlbə səyahət.

12.11.2005

GÜLÜSTAN - QARABAĞ

*Qarabağlı dostum,
mərhum Xudu Məmmədovun əziz xatirəsinə*

Qarabağ qəsb oldu, Qarabağ əhli
Yurdun hər yerinə səpələndilər.
Bu dərdədən büküldü millətin beli,
Bu da başqa qəza, başqa bir qədər!
Gözləri yollarda, sinəsi dağ-dağ
Bizdən imdad umdu o dərddli torpaq
Naləsi, fəryadı aləmi sardı,
Torpaq dilə gəldi, fəryad qopardı:
- Kömək əlinizi uzadın mənə!
Həddini bildirin zalım düşməne!

* * *

Başının üstündə yırtıq damları
Aranda yaşadı dağ adamları.
Qarabağ ləhcəsi, Qarabağ səsi
Aran bürküsündə dərbədər oldu.
Bulandı dağların büllur çeşməsi
Tanrının qurduğu nizam pozuldu.
Bölünə-bölünə kiçildi Vətən,

Sinəsi dağlanan, gözü yol çəkən
 Qarabağ gözləyir, gözləyir bizi.
 Gözləyir dadına yetməyimizi.
 İllər uzandıqca səbr qısaldı,
 Qarabağın gözü yollarda qaldı.

Bu yerdə "Gülüstan" düşdü yadıma
 Ağır daş bağlandı qol-qanadıma.
 "Gülüstan" sazişi bir qandal kimi
 Keçdi qolumuza, biz məhkum olduq.
 Əsir Qarabağım köhnə dərdimi
 Sızlatdı, biz təzə dərdə tutulduq.

* * *

Səfərə çıxmışıq, Şekidən birbaş
 Üzü Qarabağa sürdük maşını.
 Gördüm ki, yol boyu sürücü qardaş,
 Gizlədə bilməyir öz təlaşını.
 Yol boyu ağrıyla dünəni andıq,
 Aşağı Qərvənddə gəlib dayandıq.
 Halal torpağında burdan o yana
 Keçməyə yox bizim ixtiyarımız,
 Bizə həsrət qalıb öz diyarımız.

ÜMİD, XƏYAL

Bir yuxu görmüşdüm, şirin bir yuxu,
 Bu şirin yuxunun həsrətilə də,
 Gəlib keçdi mənim ömrümün çoxu.
 Yuxu bir arzuydu, arzum gülmədi,
 Amma ümiddən də əl üzülmədi.
 Gözlədim arzumun gələcəyini,
 Ümidim yaşatdı, ümidim məni.
 Ümidlə, xəyalla çatdım bu yaşa,
 Ey məni yaşadan ümidim, yaşa!

Dünya cəfasından, cövründən toxam
 Ümidim ölərsə, mən də heç yoxam.
 Ümid çin olmadı, mən çin-çin oldum,
 Ümidlə xəyalla mən təskin oldum
 Xəyal dünyasında qış bahar imiş,
 Yaxşı ki, insanın arzularını,
 Gerçəyə döndərən xəyal var imiş.

Xəyaldan gerçəyi uman yanılmış,
 Qəlbin ümidgahı diləkləriymiş.
 Xəyal sevənlərin ən inanılmış,
 Ən gözəl, ən şirin görüş yeriymiş.

Fevral, 2006

Onu, xeyli vaxt keçdikdən sonra
Görürəm, gözümün içində
Qarlıq, qorxulu, qorxulu
Nəfəs, nəfəs, nəfəs

Bir vaxt gəlməyən, bir vaxt
Bu sənə vaxtın hər bir
Gəlir, keçir, mənim ömrümün
Yaxın, uzaq, hər şeyin

Amma gələndə, el gələndə
Gələndə, gələndə, gələndə
Ümidin, xeylin, gələndə
Ey, mən, yəqin, gələndə

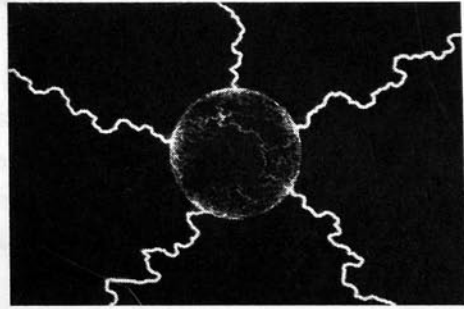
Dünya, cəhənd, cəhənd
Ümidin, gələndə, mən
Ümid, cənab, mən, cənab

Ümidin, xeylin, mən, cənab
Xeyl, dəniz, dəniz, dəniz
Yaxın, ki, insana
Gələndə, dəniz, dəniz

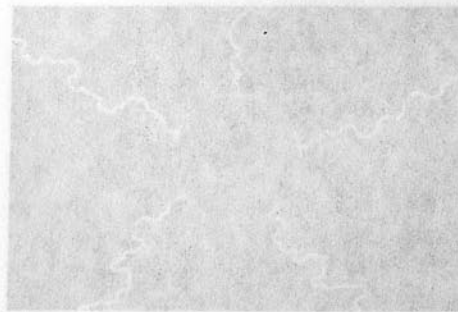
Xeyl, dəniz, dəniz, dəniz
Qədim, dəniz, dəniz, dəniz
Xeyl, dəniz, dəniz, dəniz
Gən, gözəl, sən, dəniz, dəniz

Fevral, 2006

İnsan və zaman



Qarış-qarış, addım-addım



AMAL, İNAM

“Ulu tanrım, əfv et”, - deyə

Əllərimi açdım göyə.

Qarış-qarış, addım-addım

Etirafa gəlib çatdım.

Son zirvəni, tam tövbəni

Bacarmadım.

Geriyyəmi dönməliyəm

Qarış-qarış, addım-addım?

Geri dönsəm

Bu, əvvəlki günahımdan

Daha betər günah olar.

Yox, qarşıda

Etirafdan daha uca,

Tövbə adlı haqq yolu,

haqq zirvəsi var.

Mən könlümü haqqa verib

Aşmalıyam o zirvəni.

Əminəm ki, çatdıracaq o zirvəyə

Ürəyimdə bayraqlaşan

Amal məni, inam məni.

Fevral, 2006

İLK VƏ SON DƏRDİM - VƏTƏN

*Qürbətdə yaşayan
bəstəkar dostum Adil Bədirova*

İlk dərdim vətəndir, son dərdim vətən,
Burnumun ucunda göynərtim vətən
Vətəndə bir parça çörəyə möhtac
Qürbətdə çörək var, ürəyə möhtac.

O ürək gücünü özümdən almış
O ürək heç demə Vətəndə qalmış.
Mən necə yaşayım Vətəndən ayrı?
Yaşayan ruhumdur, bədəndən ayrı.
Vətən, torpağına, daşına qurban,
Səhər də, axşam da sən yanımdasan.

Dedim, hər əzaba döz Vətənimdə
Dözmədi, özümə qaldı gileyim.
Ürək var, çörək yox öz Vətənimdə
Çörək var, ürək yox qürbətdə, neylim?

Üzümlü qarsıdır çəkdiyim hər ah
İndi necə dözümlü, necə bu dərdə?
Məni qınamayın, qürbətdə vallah
Başqa rəngə çalır göylər də, yer də.

Vətən itirmişəm, ay ellər, Vətən!
Vətən torpağına kim səcdə qılmaz?
Qürbətdə tapılar hər nə istəsən.
Vətən torpağının ətri tapılmaz...

Yanvar, 2006

GEÇİKMİŞƏM...

Mən həmişə bu gündən sabaha göz dikmişəm.
Amma özüm-özümlə görüşə gecikmişəm.

Qalaq-qalaq işlərim,

Qələmlə dostluğumdan göyərən vədişlərim,

Məni vurdu gah yerə, gah da uçurdu göyə

Gecikdim ömrüm boyu özümlə görüşməyə.

İztirablar içində yox olsam da varımdan

Gecikmişəm həmişə isti göz yaşlarımdan

Su verib becərdiyim bəhərimə, barıma.

Gecikmişəm içimdə doğan arzularıma

Gecikmişəm həyatı, həyatımdan ummağa.

Gecikmişəm ən uca, ən müqəddəs hissimin

Başına dolanmağa.

Gecikmişəm, çoxunu əzabıyla bezdirən,

Mənəsə qanad verən

Hər qəmə yox, Allahın sevdiyi bəndəsinə

Pay kimi göndərdiyi o möhtəşəm qəmə də.

Gecikmişəm uzaqda mələyən eşqimə də,

Macal da tapmamışam özümlə tək qalmağa.

Özümdən küsdürdüyüm sınıq, qırıq qəlbimi

Bir gün ələ almağa.

Vallah özüm özümə çata bilmirəm daha

Qaç-tutdu oynayırıq, yol uzun, mən özümü

Tuta bilmirəm daha.

O zaman ki, yorulub çəkilirəm təkliyə

Taleyimlə barışıb endirirəm başımı

Amansız gerçəkliyə.

Heç demə bu dünyanın əyrisi də, düzü də

Zaman ilə yarışda, gecikməyin özü də

Yalan imiş, ağ yalan!

Bəlkə də taleyimmiş məni ömrüm boyunca

Özümdən ayrı salan?

Çəkirəm gündüzümün hesabını hər gecə

Öz-özümlə gizlicə.

Yanlış addımlarımı anlayınca sonradan

Min bir əzab çəkmişəm.

Dünyaya gəlməkdə də deyəsən gecikmişəm.

12.07.2000

İKİ GÜNÜN BİR - BİRİNƏ BƏNZƏSƏ...

Günlər keçir, aylar keçir ömürdən,
 Ömür keçir, nə sən sənsən, nə mən mən!
 Hər günümüz bir addımdır ölümə,
 Bu gerçəkdən içim sıgımır çölümə.

Bəxtəvərlik qismət deyil hər kəsə,
 İtiririk özümüzü anbaan.
 İki günün bir-birinə bənzəsə
 Hər anın ziyandır, hər günün ziyan.

Yanvar, 2006

İNAM

Torpağın nəfəsi, yarpağın səsi
 Suyun şırıltısı, quşun nəğməsi,
 Qürub şəfəqləri, dan şəfəqləri
 İlkimiz - Adəmdən, Həvvadan bəri
 Allahın dilidir...
 O dili bilmək,
 O dildən axırı, əvvəli bilmək,
 Həm eşidə bilmək, həm duya bilmək,
 Göydəki rəngləri oxuya bilmək,
 Bizə Allah payı - bir inam gerek.

Allahdan o payı ənəm istərəm,
 Şübhədən sıyrılan inam istərəm.
 Ey qadir Allahım, inam ver mənə!
 Rəngdəki hikməti dərk etdir mənə!
 Səsdəki mənanı eşitdir mənə!
 Adəmə dediyin o ilk söz nədir?
 O ilk söz, ilk kəlmə hansı dildədir?
 Özün yaratdığın o söz var ikən
 Bizimlə səslərlə danışdın nədən?

Haqqın şərbətini biz damla-damla
 İçib qovuşarıq sənə inamla.
 Əgər inam varsa, demək mən varam,

Atəşdə yanmaram, suda batmaram.

Allah, hikmətini əta et mənə!

O sirli dilini sən öyrət mənə!

Bilim, quş nə deyir, bulaq nə deyir,

Külək nə, ağac nə, yarpaq nə deyir?

Hikməti nə imiş göylərin, yerin.

Üfüqdə qızaran əlvan rənglərin?

Göz qırpıb ulduzlar birbəbir bizə

Göylərin sirrindən nə deyir bizə?

Aləmdə hər şeyin bir sonu varsa,

Axan dayanırsa, yanan sönürsə,

Sənin sığındığın sonsuzluq nədir?

Allahım, özün de: - Var nə, yox nədir?

Başımın üstündə bir quş uçurdu...

Verdiyim suallar üzümə durdu.

Seyr etdim göyləri, seyr etdim yeri

Mənə hay verirdi sanki dağ-dərə.

İnamla dinlədim mən o səsləri,

Könül gözü ilə baxdım rənglərə

Dinlədim və baxdım

Eşitdim, gördüm.

Səsdən söz, rəngdənsə mənə götürdüm.

XEYİR - DUA

Anadan şikəst doğulmuş İlahə və

Ülviyyə bacılarının anası Mətanət xanıma

Ucalıb gözəllik mərtəbəsinə,

Üzünü çevirdin dərđ qibləsinə.

Nələr çəkdiyini anlayıram mən -

O gül balaların şikəstliyindən.

İki xoşbəxtliyi bir yerdə vermir

Allah yaratdığı bəndələrinə.

Əzəldən belədir,

Allah birinə

Var-dövlət verirsə, bir övlad vermir.

Səxavət verirsə, istedad vermir.

Bu da başqa mənə, bu da başqa sirr!

O Gözəgörünməz, o böyük Xuda,

Bir yerdən verirsə, bir yerdən kəsir.

Bilənlər bu dərđə alışdı, yandı.

Duyan ürəklərdə bir sual doğar:

Niyə bu balalar belə yarandı?

Qismətmi, talemi, burda günahkar?

Bunu dərđ edərək istərdin ki, sən

Allahın verdiyi gözəlliyindən

Kəsib apaşkar

Qızların bəxtinə calayaydılar.

Mümkünmüdür bu?

Xeyir, bu istək

Bir böyük ürəkli,

Min bir diləkli,

Gözəl bir ananın könül arzusu!

Bu böyük arzuya başqa tərəfdən

Qoşuluram mən:

Allaha yetişsin sənin ah səsin.

Allah verdiyini səndən kəsməsin.

Möcüzə yaratsın, Allah, möcüzə!

Yəni bircə anda dağ dönsün düzə.

Xəyalın, arzunun gerçəyə gedən

Yolu açılsın,

Qızların qəflətən dili açılsın.

Bu gül balaların nə günahı var?

Onların daş dəyən könül ahı var,

Bu gül balalara qıyma, Allahım!

Onları çarəsiz qoyma, Allahım!

Allah sevindirsin balalar, sizi

İşıqla doldursun ürəyinizi.

Qızım, şir ürəyi var imiş səndə,

Dərdini kimsəyə bildirməsən də,

Nələr çəkdiyini hiss edirik biz,

Dərdinə şərkdir ürəklərimiz.

Dözüm də vermiş dərd verən Allah.

Dərdi bəxşiş kimi göndərən Allah.

Sənə dözümlü verir, dözürsən yenə,

Sənin göz yaşların axır qəlbinə.

Daş çiçək açardı göz yaşlarından

Allah dərd daşını əgər əritsə,

Bil ki, hər şey itər ümidin itsə.

İtirmə ümidi, qızım, itirmə,

Dərdin caynağına qəlbini vermə.

Üzmə əllərini ulu Tanrıdan.

Ümidlə yaşamış həmişə insan!

Yenə də Allaha duaçıyam mən -

Allah öz ilahi kəramətindən

Bu gül balalara əlac göndərə.

Bu çəkilməz dərdə bir nicat verə.

A qızım, bu dünya gəldi-gedərdi.

Bu gündən sabahı düşün dərindən.

Balalar sarıdan çəkdiyin dərdi,

Allah çəkdirməsin nəvələrindən.

Sabah qucağında sən, ay qızım,

Quş tək dil-dil ötən nəvələr görək.

Səni nəvələrlə şəh, gülər görək.

Axı hər gecənin bir gündüzü var,

Bu gün ağlayanın, sabah, birigün

gülr üzü var.

Hər şaxtalı qışın bahar çağı var.

Hər əyri ağacın düz budağı var.

Dilləri qadaqlı bu gül qızların,
Dünyadan xəbərsiz günahsızların
Dilinə qadağı bətnində ikən
Təbiət vurmuşdu, bilinmir nədən?

Doğmalar bu dərdə alışdı, yandı.
Həssas könüllərdə bir sual doğar:
Niyə bu körpələr belə yarandı?
Qədərmi, qismətmi burda günahkar?

Balalar yaşadı dil həsrətilə
Sinəyə çəkilən bu çarpaz dağı?
Demə zamanın da, cəmiyyətin də
Varmış insanlara başqa qadağı.

Cəmiyyət qadağı

Deyirəm, dözməzdi bu dərdə dağ da,
Bir zaman bağlıydı bizim dilimiz,
Yalanı deməyə azad olsa da
Doğrunu deməkdən çəkinərdik biz.

Könüldə qalardı könlümüzdəki,
Danışa bilməzdik o vaxt lal təki.
Dilimiz altında qadaq yoxsa da,
Amma cəmiyyətdə qadağa vardı.
Dərdli ürəklərdə şimşək çaxsa da,
Adamlar gizlində dərd dağırdadı...

Zülmədən törəyən kədər, hüdudlar
Bizim ağzımıza daş bağlamışdı.
Qorxu kilidiylə o zaman yadlar
Danışan dilləri qadaqlamışdı.

Ötdü günlər, aylar, qovdu il-ili,
Bu köhnə dünyadan dərd əskilməyir.

Təbiət qadaqla bağlayan dili
Bəs niyə cəmiyyət açə bilməyir?
Kim idi yaradan dar dalanları?
Hədd qoydu, sədd çəkdi dövrən hər şeyə.
Hər gün eşitsək də ağ yalanları
Qoyduq özümüzü eşitməzliyə.
Susub danışmadıq, beləydi dövrən.
Biz həm də kar olduq lallığımızdan.

Axır götürüldü dillərdən qadaq,
Sözlər ağzılarda olmadı dustaq.
Təbiət zamanca gerimi qaldı?
Gəlsin bahar fəsli, güllər açılsın.
Cəmiyyət bağlayan dillər açıldı,
Təbiət bağlayan dillər açılsın!

18.12.2005

GÖRDÜKLƏRİM

Elə gün görmüşəm əsrə bərabər

Gündən uzun olur bircə anlığı.

Elə həyat da var, yuxuya bənzər.

Doğumdan ölümə zindəganlığı.

Bir heykəl görmüşəm, şair heykəli

Baxanı ağladır pərişanlığı.

Bir şəhər* görmüşəm tamam məhv olmuş,

Yanında yaşayış qəbiristanlığı.

Bir ağac görmüşəm qollu-budaqlı

İlin dörd fəslində meyvəsi kaldır.

Bir rəngsaz görmüşəm sirli-soraqlı

Qaranı ağardır, ağı qaraldır.

Fevral, 2006

* Karfagen şəhərinə işarədir.

DİBÇƏK GÜLLƏRİ

Təbiətin sinəsinə dağ çəkən,

Kəlləsində turp əkən,

Hər şeyə qadir insan

Fitrətindən, ruhundan

Ayrı düşəndən bəri

Mənzilində bəsləyir

Saxta dibçək gülləri.

Çayda, göldə, dənizdə

Balıqlara tor qurur.

Ceyran vurur, quş vurur

O elə düşünür ki,

Təbiəti mənzilinə gətirmiş,

Təbiət sevgisinin

Davamıdır bu vərdis.

Bütün əməllərində

İnsan oğlu özünü

Hər zaman haqlı sayır.

Otağında görk üçün

Akvarium saxlayır.

Təbiətə, torpağa

“Ana deyən” də bizik.

Evimizə gətirib

Akvariumda, qəfəsdə

Həbs eləyən də bizik.
O, elə düşünür ki,
Ana təbiət ilə
O indi vəhdətdədir.

Həbs etdiyi canlılar
Darısqal mənzildə yox
Şeirli cənnətdədir.
Amma həqiqət budur,
Kağızdandır elə bil
Ətriylə yox, rəngilə
Cəzb edir könülləri
Saxta dibçək gülləri.
Nə yayın bürküsündən,
Nə qışın şaxtasından
Yox onların xəbəri.
Yalnız gözəlliyi ilə
Bəzəyir mənzilləri.

Oktyabr, 2006

BİR ŞEY UMARDIMMI?

Neyləyim, mən bütün diləklərimi
Xəyalda yaşadım bir rəya kimi.
Çoxdan üstələyib yoxum, varımı.
Vaxt məni arxada qoyub hər zaman.
Yaşaya bilsəydim xəyallarımı
Bir şey umardım mən bu dünyadan?

Aprel, 2005

ZÜLMƏTDƏ OYAĞAM, İŞIQDA YATMIŞ

Soruşma dahilər görəsən neçin,
Ögey övladıdır zamanəsinin.
Xalq üçün yananlar Adəmdən bəri,
Qarşı - qarşıyadır zamanəsilə...

Görünməz içdəki atəş hər gözə,
Baxan xəbərsizdir onun içindən.
Ruhumda, duyğumda hər gün bir təzə,
Qitəni kəşf edən bir səyyaham mən.

Tapdığım qitədə yer zolaq-zolaq:
Üstü gah çaladır, gah dik, gah oyuq.
Torpağın üstünü görürəm ancaq,
Torpağın altından xəbərimiz yox.

Gör məni Allahım necə yaratmış,
Zülmətdə oyağam, işıqda yatmış.

Oktyabr, 2000

SƏHV EDƏNDƏ

Düşür mənim ürəyimə
Dərhal şübhə toxumu.
O andaca anlayıram
Günahkar olduğumu.
Həmsöhbətin ürəyinə
Dəydiyimi anladım.
Peşman olub
Ürəyimdə öz-özümü danladım
“Lənət olsun şeytana”,
Deyib susdum.
Keçəmmədim
Etirafdan o yana
Fərqi yoxdur: Bu günah
Ağlınınmı, hissiminmi xatası?
Axı mütləq olmalıdır
Bu günahın cəzası?
Cəza deyil etiraf
O tövbəyə çatmasa,
Öz “mənamlik” yuxusundan
O bizi oyatmasa
Cəzanı kim verməli?
Günahkar da özüməm.
Hakim də mən, vəkil də mən
Özüm özümə düşmən.

Səhvlərim yay kimi
Mənim əsəblərimi
Tez-tez çəkir tarıma.
Dönür əzablarıma.
Çəkdiyim bu əzablar
Xoş gəlir mənə bəzən.
Onda qisas alıram
Elə bil öz-özümdən.

Oktyabr, 2006

QANA BİLMƏDİ

Filin ayağına hələ körpəyken
Zəncirli, qıfıllı qandal vurdular.
Niyə?
Çünki filin gələcəyindən,
Ağır zərbəsindən çox qorxurdular.
Günlər aya döndü,

aylar il oldu.

Böyüdü,

bala fil, yekə fil oldu.

O, elə bildi ki, elə sandı ki,
Bəzəkdir, zinətdir qandallar filə.
Fil elə bildi ki, elə qandı ki,
Dədə, babası da yaşamış belə.

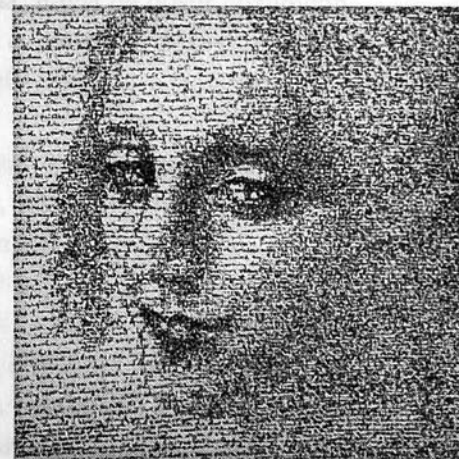
Onu incitmədi bu dustaq halı,
“Yəqin ki, bu mənim haqqımdır”, - dedi.
Fil öz ayağında gördü qandalı,
Məhbus olduğunu qana bilmədi...

GÜL

O gülün sehrilə ovsunlanmışam,
Dilsiz əşya kimi baxmayın gülə.
Səssizcə danışır bizimlə müdam
Ətrilə, mənalı təbəssümüylə.

2006

Həsənət nəğmələri



KÜSMƏ

Küsülü olmaq da bir başqa dərd, qəm,
Heç kəslə küsülü qala bilmirəm.

Mən səni incitdim, ya da sən məni,
Fərqi yox, dözmürəm mən bu firqətə.
Özünü bu boyda kin-küdurətə
Eləmə dustaq.

Mənimçün çətindir küsülü qalmaq.
Bir gün mənim üçün olur yüz bir il,
Mən səndən küsəndə, tək səndən deyil,
O dəmdə küsürəm həm də özümdən.
Dünya da, həyat da düşür gözümdən.
Küsmə, qadan alım, küsmə, amandır,
Nə özünü yandır, nə məni yandır.

Mənimçün əzabdır bir gün, bir saat,
Neçinsə, kimləsə küsülü qalmaq.
Barışdım, cənnətə dönür bu həyat,
Gözümdə qaram da olur ağappaq.
Barışdım, sevinclə qovur gün-günü
Atıram çiyimdən əzab yükünü.
Küsmək - öz-özünə dönüb yad olmaq.
Bircə gün kimləsə küsülü qalmaq
O günü çalmaqdır iki ömürdən.
Günah səndədirsə, bağışladım mən.

Əgər məndədirsə, əfv et sən məni.
 Gəl boğub öldürək içimizdəki
 "Kin-küdurət" adlı gizli düşməni.
 Atıb ilk addımı küsünü pozmaq,
 Yaman ağır gəlir deyəsən bizə.
 Bu addım sığışmır mənliyimizə
 Bunu istəsə də, ürəklərimiz.
 Amma unuduruq, unuduruq biz.
 Könül verən zaman bir-birimizə
 Eynilik yazılıb qədərimizə.
 Artıq səninkidir mənim mənliyim
 Həm də mənimkidir sənin mənliyin.
 Vallah, mən anlaya bilmirəm indi,
 Məğzini bu günkü bu düşmənləyin.
 Biz bir-birimizlə incik düşəndən.
 Mənim tək sən də
 Baş-başa qalırsan qəzəblə, kinlə,
 Onda danışırısan özün-özünlə.
 Belə məqamlarda tək bircə yol var:
 Öldür qadan alım, qəlbində kini
 Barış, mənə danış könlündəkini.

Noyabr, 2005

SƏNƏ DEYƏSİ

Çoxdandır üzünü görə bilmirəm,
 Biganə olmuşam artıq hər şeyə
 Yoxdur nə bir sirdaş, nə də bir həmdəm,
 Bəhanə gəzirəm səni görməyə.

Necə yad olmusan mənə sən bu gün,
 Vallah həsrətin də gözü yaşarmış.
 Sözüm haqq deyilmi? İndi səninçün
 Mənlə başqasının nə fərqi varmış?

Sevən bir ürəyə nə qayda, qanun?
 Qara daş üstə də sevgi göyərmiş.
 Sənin məğrurluğun, sənin qürurun
 Mənim istəyimə göz dağı vermiş.

Bəzi mətləblərin yoxmuş niyəsi
 Axı hər niyədən yüz niyə doğar.
 Ürəyim doludur, sənə deyəsi
 Qəlbimdə nə qədər mənim sözüm var.

2005

ƏRŞ İLƏ FƏRŞ ARASINDA

Sadiq dost K. Rəhimliyə

Dünyanı sığdırıb sən körpü çatdın,
İki nöqtə boyda göz qarasında.
Bu sirli nizamı necə yaratdın
Ey tanrım, ərş ilə fərş arasında?

Sənin haqq yolunu azdım az qala
Dara çəkilirəm şübhələrimdən.
Özüm də bildiyim günahlarımla
Sənin dərgahına necə gəlim mən?

Ulduzlar fırlanır, günəş dövr edir
Onları hərlədən hansı qüvvədir?
Hərənin öz yolu, öz dövrünü var.
Sənin iradənlə hərləndiyindən
Azmır öz yolunu bu fırlananlar.
Amma biz insanlar azırıq nədən
Sənin düz yolunu, haqqı görmədən?

Axı, səmadakı ulduzlar kimi
Allahım, bizi də sən yaratmışan.
Sənin iradənə təslim deyilmi
Sənin yaratdığın bu kamil insan?

Yanvar, 2002

YETİM ÜRƏYİMİN SƏSİNİ DİNLƏ...

(Yoxdur yelkənim)

Sənsiz bu dünyada heçəm, artığam,
Tufanlı deryada üzən qayığam,
Yoxdur yelkənim.
Səninlə mövcuddur varlığım mənim,
Sən varsan, mənimçün bu dünya da var.
Olmasan, dünyam da uçar, yox olar.

Səni itirdiyim o ağır gündən,
Kiçilib min dəfə bu uca dünya.
Çıxıb birdən-birə öz məhvərindən,
Bu köhnə, bu qədim, bu qoca dünya.
Sənsiz mənim üçün dayanıb zaman
Sənsiz elə bil ki, özümsüzəm mən,
Dəyərsiz, lazımsız, lüzumsuzam mən.
Mən öz otağında tək olan zaman,
Sənin həsrətinlə qovrulan zaman,
Ruhən yanımdasan, ruhən yanımda,
Hissimdə, fikrimdə, həyəcanımda.
Hissim hissım qədər gələmmir dilə,
Sən mənim yanımda olmasan belə,
Mənim xəyalımda, düşüncəmdəsən.
Sənsiz daha artıq səniniləyəm mən.

Əgər inanmırsan, onda yaxın gəl.
 Əlini nəbzimə qoy gülüm, əvvəl.
 Adını anbaan çəkib zikir edən
 Yetim ürəyimin səsinə dinlə,
 Sənsiz sənirləyəm, sənsiz sənirlə!

Sentyabr, 2005

MÜƏMMADIR GÖZÜN DİLİ

Qara gözlər,
 Ala gözlər,
 Qonur gözlər...
 Nə qədər sözlər
 Deyilmiş şəninə gözəl gözlərin,
 Şairlər, indi də mənə söz verin.
 Qorxuram gözlərin mən, gözəlindən
 Aman göz əlindən, dad göz əlindən!

Gözdən hansı qəlbə dağlar çəkilməz?
 Gözün dediyini dil deyə bilməz.
 Həm incə, həm dərin dili var gözün.
 Dilini üreklər anlayar gözün.

Mələr, çıxmasa da ürəyin səsi,
 Elə ki havada gözlər öpüşür.
 Eşqin də ilk odu, ilk şərərəsi
 Qəlbə, üreklərə gözlərdən düşür.
 Gözləri mədh edən şeir də gerçək,
 Gözün öz dilində yazılısın gərək,
 Bu dil müəmmadır, sirdir, sehrdir,
 Dinəni bu dillə, bu dillə dindir.

1961

SƏNƏ TƏSLİMƏM

(KÖNÜLLÜ MƏHKUM)

Bir sirli, mənalı kitabdır üzün
Oxuya bildinmi özünü özün?
Oxuya bildinsə, onda bilərsən
Nə çəkirəm mən?

Getmir gözlərimdən sənin surətin
Qəddin, qamətin.
Hələ üstəlik də həlim xislətin
Kamil gözəlliyin təcəssümü tək
Mümkünmü ay gülüm, səni sevməmək?
Qəlbim "gəl-gəl" deyir, ağlım "get" deyir,
"Səni məhv edəcək o afət", - deyir.
"Əl çək bu arzundan, bu niyyətindən",
Mənim ittihamçım həqiqət - deyir.

Neyləyim, qalmışam yol ayrıcında,
Adın düyümlənir dilim ucunda.
Nə deyə bilirəm, nə də qaytara.
Sözüm boğazımda çəkilir dara.
Bilərsən kim idim, indi mən kiməm
Mən bu gün könüllü sənə təsliməm.
Verdiyin əzablar söylə nədir bəs?
Könüllü məhkuma cəza verilməz.

İyul, 2005

SƏNSİZLİK, MƏNSİZLİK

(Ömrümün sonunadək yazacağım

"Mühakimə" poemasından)

Ömrümün sapına düşdü kor düyün
Açılıb yenidən dolanır, dönür.
Dünyaya ucadan baxdığın üçün
Hər şey gözlərinə xırda görünür.

Ucasan, baş əydim sənin qıblənə
Gözümə işıqsan, qəlbimə ilham.
Sehrinə düşdüyüm o gündən sənə
Pəncəmin üstündə durub baxmışam.

Çox şey öyrənmişəm təbiətindən
Bənzədə bilmərəm səni heç kimə
Doğrusu budur ki, inanmadım mən
Sevdiyim qədər də sevildiyimə.

Bu dünyanın bütün gözəllikləri
Elə bil yığılıb sənin çöhrənə.
Göydən seyr edirəm indi mən yeri
Gözəlliyin qədər heyranam sənə.

Gözlərim önündən bir an çəkilmir
Qələm qaşlarının tağı yay kimi
Sənin soyuqluğun soyuda bilmir.
Mənim oddan keçən məhəbbətimi.

Kamillik, bütövlük - sənsən, sən ancaq.
Məni də ucaltdı sənə can atmaq.
Məndə olan səbrə, dözümə heyrət!
Bəs hara aparır məni bu gərdis?
İtirib özümü bildim, nəhayət,
Mənim sənsizliyim mənsizliyimmiş.

2007.

SƏNİN SƏVİYYƏN

Yerə baxmısanmı sən ucalıqdan,
Ürək yıxılmaqdan qorxur anbaan.
Başın gicəllənir, gözün qaralır
Səni xof alır.
Ucaldıqca qorxmaq qorxulu andır,
Sənin gözəlliyyin ucalığındır.
Əlçatmaz olursan, hər saat, hər gün
Sənin səviyyəyə çatmaq mənimcün
İndi təhlükədir, böyük təhlükə.
Qorxuram, gözümə qaranlıq çökə
Mən birdən-birə
O ucalıqdan
Yıxılıb yerə.
Yanına qalxmağa çatmır cürətim
Doğrusu, qorxuram məni məhv edə
Arzum, niyyətim.

Oktyabr, 2005

HEYRANLIQ

Ay gözəl, gözəlliyə tapınanlar içində
Nə ilkəm, nə sonam mən.
Sənin özündən də çox,
Səni belə yaratmış
O möhtəşəm rəssamın
Rəsminə heyranam mən.

Sənin gözəlliyinin
Məna dərinliyini
Duyub mən də mən oldum.
Bu mənliyin sonunda
Sənin divanən oldum.

Avqust, 2006

SƏNİN UCALIĞIN

Sənin uralığın səndən öndədir,
Sənin uralığın fitrətindədir.
Zirvələr təpəyə heç vaxt əyilməz
Zirvələr heç zaman alçala bilməz.

İdeal demişdim sənə bir zaman
İdeal bilirəm səni mən yenə.
İllər ötüb keçdi, bu müddətdə sən
O təmiz qəlbini göstərdin mənə.

Oktyabr, 2006



DÜNYA YAMAN DÜNYADI

Dövrənin gərđişı belədir, belə,
Bu dünya əzəldən yaman dünyadı.
Güclünü qaldırar çiyinlərinə,
Gücsüzü çiyinindən atan dünyadı.

Kimini qaldırar yerdən göylərə,
Kimini endirər göylərdən yerə.
Yaxşını yamana, xeyiri şərə,
Doğrunu əyriyə satan dünyadı.

Tutma bu dünyanı, tutma tək əlli,
Nagahan gülüşü yenə təsəlli.
Nə sevinci bəlli, nə qəmi bəlli,
Zəhəri şəkərə qatan dünyadı.

Bu necə anadır, düz ilqarı yox,
Kiminə sığaldır, kiminə yumruq.
Yeyə bilənlərə bir tikə quyruq,
Yeyə bilməyənə yavan dünyadı.

Uşaq la oynayar, gənclə bəhs edər,
Kim ona ağ olsa, ona qəsd edər.
Bizi əldən salar, bizi sinsidər,
Özü hamən dünya, hamən dünyadı.
Doğrusu, bu dünya yaman dünyadı.

HAQQA NİCAT ARADIM

Haqqa nicat aradım,
Bir dedilər yüzümə,
Yalanı gerçək kimi,
Söylədilər üzümə.

Bunu qədərə yozdum,
Ancaq doğrunu yazdım,
Aldandıqca udurdum
Mən özümü özümə.

Xəyal göylərdən endi,
Təklənmişəm mən indi.
Haqq bucağa dirəndi,
Alışmışam dözümə.

Varmı könül həmdəmədim,
Məndən alsın bu qəmi,
Calamışam gecəni
Ümitsiz gündüzümə.

Dara çəkilmiş kimi
Asılmışam dözümdən.
Bildim: Bircə əlac var,
Qaçə bilim özümdən.

Sentyabr 2006

EŞQİNDƏ YANAN ÜRƏKDİR

Göz gördü, nəşələndi, sevindi.

Eşqində yanan amma ürəkdir.

Cismin, bədənin sızlamasın çox,

Cism arzuya, amala yedəkdir.

2002

GÖYDƏ GÖRƏN VAR

Bəstəkar nəğmə qoşar,
Ona ilham verən var.
Bülbül cəh-cəh vurarsa,
Onu da dindirən var.

Sən söykənib bir dağa
Vay əkdin soldan sağa,
Bilmədin, bu torpağa,
Gül əkib vay dərən var.

Başı üstə ehtiyac,
Yox nə ümid, nə əlac.
Gözləri tox, qarnı ac,
Kişi ömrü sürən var.

Bir əyalın, bir özün,
Sən süd gölündə üzdün.
Bilmədin, bu el üçün.
Sinəsini gərən var.

Meşədə gördün onu,
Xəlvət öldürdün onu.
Sandın, görən yox bunu,
Amma göydə görən var.

Dağdan bulud enirsə,
Onu bir göndərən var.
Çərxi-dövrən dönürsə,
Onu da döndərən var.

2003.

Boğaz necə cəh-cəh vurur,
Söz ilə avaz arasında.
Bir dolayt ömür durur,
Toy ilə yas arasında.

HƏQİQƏTİ AXTARMAĞA

Gecələrdən qaranlığı,
Qovub doğan səhər də var.
Bircə damla sevinc ilə
Qəlb dolusu kədər də var.

Biz sevincə sevinmirik,
Qəm yükünü daşımadan.
Özümüzə dərdləşmirik
Dərdimizlə yaşamadan.

Daim saat kəfkiri tək,
Vurnuxuruq sola, sağa.
Ömür yoluna çıxmış,ıq,
Həqiqəti axtarmağa.

13.12.2006

TOY VƏ YAS ARASINDA

Varlıq, yoxluq - insan durub,
İki aləm arasında.
Biz dünyanı dərk edirik
Sevincə qəm arasında.

Bənzəsə də uzun yol var
Harayla səs arasında.
Uzun, uzun illər durar
Toy ilə yas arasında.

Bəzən olur dayanırıq,
İki yolun arasında.
İtiririk haqq yolunu,
Sağla solun arasında.

Orta həddi tapmamış,ıq,
Xeyirlə şəər arasında.
Mən bir körpü istəyirəm,
Göy ilə yer arasında.

Boğaz necə cəh-cəh vurur,
Sözlə avaz arasında.
Bir dolayı ömür durur,
Toy ilə yas arasında.

13.12.2006

LAY - LAY

Balaca Çingizə

Ata sayqılarıyla,
Ana qayğılarıyla
Görüm yaşa dolasan.
İki nəslin adına
Layiq oğul olasan.

Sən babanın adını
Daşıyırsan, ay oğul,
Gözəl eməllərlə
Sən adına layiq ol!
Körpə Çingizim mənim,
Dilimdə mahnım olan
Ay şirin sözüm mənim.

Səni bir igid kimi
Gördüyüm rüyalarım
İstərəm ki, çin olsun.
Xoşməramlı mələklər
Sənin gözətçin olsun.
Ay könlümün diləyi,
Gözlərimin bəbəyi.

Sənə qadir Allahın
Göndərdiyi pay deyim.

O gün olsun mən sənin
Balana lay-lay deyim.

Körpə Çingizim mənim,
Ay görən gözüm mənim!

May, 2006

Oktyabr, 2001

NƏDİR ETİRAF?

Öz-özümü mənəm çəkən çarmıxa,
Nə biləydim, hökmü verən qədərmiş.
Öz içimdə hakim ilə məhkumun
Gecə gündüz çəkişməsi hədərmiş.

Çox düşündüm: Nədir qəsdim, niyyətim?
Hara çəkir görən məni fitrətim?
Bu dünyadan mənim payım, qismətim,
Sevincimdən oğurlanan kədərmiş.

Mən baxmadım nə yada, nə həmdəmə.
Nöqsanımı faş elədim aləmə
Hey danladım öz-özümü...

heç demə
Mərdliyim də etirafa qədərmiş...

Vicdanımdan sordum: Nədir etiraf?
Cavab verdi: Bir tövbədir etiraf.
İndi bildim: Əməlsiz bir etiraf
Günah kimi nöqsandan da betərmiş.

31 dekabr, 1998

ALLAHA GEDƏN YOL

Boşalıram, dolmuram,
Çaşdırmışam sağ-solu.
Axtarıram, bulmuram
Allaha gedən yolu.

Necə çatım mən ona?
Şeytan girir min dona.
Daş atır haqq yoluna
Azır Allahın qulu.

Özüm-özümə qənim,
İçimdədir düşmənim.
Yolumu kəsmiş mənim
Bağ çəpəri, dağ kolu.

Hər bütə ram olmuram,
Dönüb səcdə qılmıram
Heç cür ayıllammıram
Yuxuluyam, yuxulu.

Boşalıram, dolmuram
Çaşdırmışam sağ-solu.
Axtarıram, bulmuram
Allaha gedən yolu.

Oktyabr, 2001

CAVABSIZ SUAL

Ömür boyu qəlbimizdə,
Arzular çırağı yanır.
Budaqdan Ana Həvvani,
Aldadan alma sallanır.

Onu danan, bunu danan,
Xəyalına havalanan,
Öz-özünə heyran olan
Əyrisini doğru sanır.

"Bu dünyadan, axı, niyə,
Kam almayım?" - deyə-deyə
Dünya yükünü çəkməyə,
İnsan könüllü çullanır.

Ömür keçir bir an kimi,
Fırlanırıq dövrən kimi,
Bir arzuya çatan kimi,
O birisi xəyallanır.

Gəncliyini salıb yada,
Qoca qəmədə boğulsa da,
Acılığı dada-dada,
Həyat getdikcə ballanır.

İlkin, sonun fərqi bil.
Cavanlıq - şirincə nağıl,
Qocalıq - dərinçə ağıl
Coşub daşmır, amma qanır.

Eşq oduna yanan zaman
Haldan-hala düşür insan.
Qanad alır xəyalından
Ömrü, günü nağıllanır.

Neyləyəsen? Ömür yolu
Eniş-yoxuşlarla dolu.
Tez yaşlanan insan oğlu
Bəs niyə gec ağıllanır?...

Avqust, 2001

BAŞQA QEYLÜ - QALIM YOXDUR

İndi yazmaqdan savayı
Bir dərdim, məlalım yoxdur.
Bu dünyadan umacağım,
Başqa qeylü-qalım yoxdur.

Könlümü ilhama verdim.
Həm sevib, həm sevildim.
O vaxtlar elə bilirdim
Bu dünyada ölüm yoxdur.

Yandığım çox-çox ilim var
Saçlarımda boz külüm var
Ağım, qaram, yaşılım var
Qırmızım yox, alım yoxdur.

Bəzən çiçək, bəzən yonca,
Becərdim ömrüm boyunca,
Bu dünyaya bir doyunca,
Baxmağa macalım yoxdur.

Qamçı vurub sola-sağa
At çapardım dağdan-dağa.
Bu dünyanı anlamağa
Artıq bir sualım yoxdur.

Oktyabr, 2005

QANDINSA....

Qanmasan, salamatsan
Hər qayğıdan azadsan.
Qandinsa, narahatsan
Düz yolda da xata var.

Batırsansa dərinədə
Çapalama yerində.
Dərdin dənizlərində
Bir xilaskar ada var.

Ağılla hiss yan-yana
Mələk-iblis yan-yana
Yaxşıyla pis yan-yana
Bu var isə, o da var.

Avqust, 2003, Şəki

BƏDBƏXTLİK

Qızılı döydülər... haray-həşirsiz
Yapıxıb mum kimi zindandan qaldı.
Dəmiri döydülər... Qışqırığından
Qulaqlar tutuldu, gözlər qaraldı.

Qızıl dedi: - Dəmir, söylə nədir bu?
Məni də döydülər, axı sənin tək.
Səsimdən bir adam xəbər tutdumu?
Dəmirsən, əzabə dözsənə görə.

Dəmir söylədi ki: - O zərbələrdən,
Ahu-nalə çəkib ağlamadım mən.
Bədbəxt yaranmışam mən, a bəxtəvər,
Səni dəmir döydü, özgəsi döydü.
Ona ağladım ki, məni döyənlər
Özgəsi deyildi, özümünküydü.

2006

DÖRDLÜKLƏR

Günəş səhər doğur, axşamsa batır
Doğuş da, batış da bir məram üçün.
Gün batmaqçun deyil, doğmaqçun batır.
Yer günün başına dolanır həm də
Günəşə əbədi ehtiram üçün.

Aprel, 2006

* * *

Bilsəydim gecələrdə
Sabahların hökmünü,
İstəyimcə yaşardım
Ötüb keçən hər günü.

Mart, 2006

Özgə qüsurlu gördük nə qədər,
İnsan öz-özünə sirdir, sirr ancaq.
Bizə bu dünyanı göstərən gözlər
Bir yol öz-özünü görəmmir ancaq.

May, 2005.

Bir bax, açılan sübh, qızaran dan, doğulan gün
 Bir töhfəsidir Allahın insanlara hər gün.
 Min töhfə umub aldıği bir töhfədən insan,
 Neyçün bu gözəlliklərə heç olmadı şükran?

* * *

Çeynənmiş sözlərlə qulaqlar dolmuş
 Təzə söz istərəm, onu ver mənə.
 Dünəndən bu günə yol tapdaq olmuş
 Bu gündən sabaha yol göstər mənə.

* * *

Tamahkar həmişə dilənçi, acgöz
 Borcunu dəbbələr, dəbdələdikcə.
 Tamah iştahıyla yeyən dələduz
 Heç vaxt doya bilməz, acar yedikcə.

* * *

Buludlar — gözünün kökü saralmış
 Ayrılıq çəkənin ahı deyilmi?
 Ümid — hər istəkdən bir az kam almış
 Xəyal ölkəsinin şahı deyilmi?

Allahın varlığı — sirri qədimdir,
 Allahı anlayan varsa, de, kimdir?
 Allahı anlamaq, onun sirrini
 Heç cürə anlaya bilməməyimdir.

* * *

Dünyanın kalına dəymədi dəymiş
 Sığalı—aldanış, qəddi-tələymiş.
 Bu qədər yaşadım dünya evində
 Bilmədim bu evin qibləsi nəymiş.

* * *

Özünü hər şeyə qabil sayanlar
 “Ən ali məqama layiqəm”, — deyir.
 Bir qəlbi tikməyi bacarmayanlar
 Millətin qəlbinə girmək istəyir.

* * *

Bizim sükançımız qədərmi yalnız?
 Çalışmaq, çarpışmaq boş əfsanədir?
 Əgər mütləqdirsə alın yazımız
 Bəs bizə verilən bu ağıl nədir?

* * *

* * *

Bizim gözü müzi tozlama, qardaş
Xəyaldan həqiqət gözləmə, qardaş.
Bu gündən sabaha yol çox uzundur.
Balığı dənizdə duzlama, qardaş.

* * *

Adımı dəyişin, bilinsin yolum,
Məgər bəxtiyaram, Bəxtiyar olum?
Sinəmə dağ çəkən bir belə dağla
Mən ağlar bəxtimə necə yar olum?

* * *

Yandım atəşinə hissini, idrakın
Yalnız öz dünyanı anlamaq üçün.
Ağıl girməyən yer bəs-bəlli, aydın!
Ağıl girdiyi yer sirdir büsbütün.

* * *

Rəhbər cahildirsə, millət də qafil
Demək bu məmləkət üz üstə batmış,
Millət də, rəhbər də oyanan deyil,
Oyada bilərmə yatmışı yatmış?

* * *

Oğuzdan törədim, türk oğlu türkəm,
Poladdan kövrəyəm, dəmirdən bərkəm.
Alçalda bilməzsən məni, a nadan,
Mən bu görkəməmlə dünyaya görkəm.

* * *

— Yoxluq nə imiş? Öz-özünü var kimi sanmaq,
Varlıqları yoxdan var edən Allahı danmaq.
Varlıq nə imiş? Mütləqə qəlbinlə vurulmaq,
Eşqində var olmaq üçün Allahda yox olmaq.

* * *

Könlümlə duymuşam nəyi duydumsa dünyada
İdrak edir, fəqət nə edək, ağlın odu yox.
Könlümdür üzdürən məni ruhani dünyada
Ağlın hüdudu var isə, könlün hüdudu yox.

* * *

Qovşağı böyükdür cismimlə ruhun,
Bulanıq göl idim, axdım, duruldum.
Ruhumu şerimdə yaşatmaq üçün
Cismimi kölgəmdə gizlədən oldum.

Hərdən yaşasaq da fərəhli günlər,
Yenə də dünyanın yükü çiyində.
Kölgənin üstünə nə töksən hədərlər!
Kölgə qalmalıdır kölgəliyində.

* * *

Yay ayları — Vaxtla savaş ayları,
Üzə çıxır içimdə dərd layları.
Birdən qışa döndərəydi Allahım
Məni məndən ayrı salan yayları.

* * *

Yalnız son nəfəsdə gercəyi bulmuş
Dünyanı əbədi mənzil sayanlar.
Elə doğulanda ölü doğulmuş
Vaxtında ölməyi bacarmayanlar.

* * *

Heykəl qarşısında heykəlləşirkən
Onu yaradanı düşünürəm mən,
Aynada özümə baxdığım zaman
Həmişə özümü düşündüm nədən?

Mədənin gözüylə dünyaya baxdın
Ağla güvənməli, ağla ay yazıq,
Başından mədəyə keçdisə ağlın,
Ağlının gününə ağla ay yazıq.

* * *

Öz hakimi zaman olur tarixin
Sabaha bax, ey bu günə hökm edən.
Məhkəməsi yaman olur tarixin
Axı, tarix rüsvət almır kimsədən.

* * *

Dostsan mənə, yalnız özünə sanki qənimсэн.
Mən heç də sənə olmamışam, sənə mənimsən.
İlkim nə idi, mən kim idim, indi kim oldum?
Sən kimsən, əzizim! Məni sən "mən" edənimsən.

* * *

Eşqin odu, keçmişdə deyirdin ki, - vüsaldır.
Bitmiş o vüsəl, eşq uzandır, bəs bu nə haldır?
Sönmüş o həvəs, köhnə diləklər unudulmuş,
Hicran niyə bəs indi vüsaldan şirin olmuş?

* * *

Bir bax, açılan sübh, qızaran dan, doğulan gün
Bir töhfəsidir Allahın insanlara, hər gün.
Min töhfə umub aldığı bir töhfədən insan
Neyçün bu gözəlliklərə bəs olmadı şükran?

* * *

Öz hakimi zəhmətə mən — nəyə yəy
Səbəm bax, ey bəlgəş hökumətəy
Məhkəməsi yəni ölkəyəy
Axt. tarix nəyəy bəlgəş hökumətəy

* * *

Dostan mənə, yəni ölkəyəy
Mən heç də səni ölməyən, sənə mənimsən
İlkin ne idi, mənə mənimsən
Sən kimsən, bəlgəş hökumətəy

* * *

Əsdim odu, kəməşəy bəlgəş hökumətəy
Bəlgəş o vətən, əsdim odu, bəlgəş hökumətəy
Sənəy o həvəş, kəməşəy bəlgəş hökumətəy
Hicran niyəy bəlgəş hökumətəy

GÜLÜSTAN

*Azərbaycanın birliyi və istiqlalı uğrunda
çarpmışan Səttar xan, Şeyx Məhəmməd Xiyabani və
Pişəvərinin əziz xatirəsinə*

İpək yaylığıyla o, asta-asta
Silib eynəyini gözüne taxdı.
Əyilib yavaşsa masanın üstə
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.

Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümsəyərək.
Bir qələm əsrlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılınc tək.

Öz sivri ucuyla bu lələk qələm,
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.
Başını qaldırdı,
Ancaq dəmbədəm
Kəsdilər səsini Azərbaycanın.

O güldü kağıza qol çəkən zaman,
Qıydı ürəklərin hicran səsinə.
O güldü haqq üçün daim çarpışan
Bir xalqın tarixi faciəsinə.

Əyləşib kənarda topsaqqal ağa,
Hərdən mütərcimə suallar verir.
Çevrilir gah sola, baxır gah sağa,
Başını yellədir təsbeh çevirir.

Qoyulan şərtlərə razıyıq deyə,
Tərəflər qol çəkdi müahidəyə...
Tərəflər kim idi?
Hər ikisi yad!
Yadlarını edəcək bu xalqa imdad?!

Qoy qalxsın ayağa ruhu Tomrisin.
Babəkin qılınıcı parlasın yenə.
Onlar bu şərtlərə sözünü desin,
Zənciri kim vurdu şir biləyinə?

Hanı bu ellərin mərd oğulları,
Açın bərələri, açın yolları.
Bəs hanı bu əsrin öz Koroğlusunu —
Qılınıc Koroğlusunu, söz Koroğlusunu?

Babaların şəni, şərəfi əlbət,
Bizə əmanətdir, böyük əmanət...
Yoxmu qanımızda xalqın qeyrəti?
Belə saxlayarlar bəs əmanəti?

Qoy ildırım çaxsın, titrəsin cahən!
Ürəklər qəzəbdən coşsun, partlasın.
Daim haqq yolunda qılınıc qaldıran
İgid babaların goru çatlasın!

Qoy əysin başını vüqarlı dağlar,
Matəmi başlandı böyük bir elin.
Mərsiyə söyləsin axar bulaqlar,
Ağılar çağırınsın bu gün qız, gəlin!...

Tərəflər sakitdir, qəzəbli deyil,
Məhv olan qoy olsun, onlara nə var.
İmzalar atılır bir-bir, elə bil,
Sevgi məktubuna qol çəkir onlar.

Atıb imzasını hər kəs varğa
Əyləşir sakitcə keçib yerinə.
Eynəkli cənabla, təsbehli ağa,
Qalxıb əl də verir biri-birinə.

Onların birləşən bu əllərilə
Ayrılır ikiyə bir el, bir Vətən.
Axıdıb gözündən yaş gilə-gilə,
Bu dəhşətli hala nə deyir Vətən?

Bir deyən olmadı, durun ağalar!
Axı bu ölkənin öz sahibi var.
Siz nə yazırsınız, bayaqdan bəri, —
Bəs hanı bu yurdun öz sahibləri?

Bəs hanı həqiqət, bəs hanı qanun?
Böyükdür bu yurdun tarixi, yaşı.
Bəs hanı köksünə sərhəd qoyduğun,
Bir vahid ölkənin iki qardaşı?

Görək bu hicrana, bu müsibətə,
Onların sözü nə, qərəzi nədir?
Bu xalq özəl gündən düşüb zillətə,
Öz doğma yurdunda yoxsa kölədir?

Necə ayırdınız dırnağı ətdən —
Ürəyi bədəndən, canı cəsəddən?
Axı kim bu haqqı vermişdir Sizə,
Sizi kim çağırmış, Vətənimizə?

Necə vaxt səngərdə hey ulaşıdılar,
Gülüstən kəndində sövdalaşdılar
Bir ölkə ikiyə
Ayrılısın deyə!...

Göy də guruldamış deyirlər o gün,
Çölləri, düzləri buludlar sarmış.
O göy gurultusu Oğuz xaqanın
Ruhuymuş, hönkürüb fəryad qoparmış.

Gülüstən kəndinin gül-çiçəkləri
Bir günün içində soldu, saraldı.
“Gülüstən” bağlandı, o gündən bəri,
Bu kəndin alnında bir ləkə qaldı.

Bağrı köz-köz oldu “Yanıq Kərəm”in
Tellər inildədi, yandı, nə yandı.
Aşığın sazında daha bir həzin,
Daha bir yangılı pərdə yarandı.

Həmin gün ölkəni apardı sel, su,
Tutuldu çöhrəsi günün, ayın da.
Qoca Nəbatinin eşqi, arzusu,
O gün batmadımı Arpa çayında?

Cənablar, bir damcı mürəkkəblə siz
Düşünün, nələərə qol çəkmişiniz?

Bir damcı mürəkkəb bir vətəndaşı
Qanına bulayıb ikiyə böldü.

Bir damcı mürəkkəb olub göz yaşı
İllərlə gözlərdən axdı, töküldü.

Min ləkə vurdular şərəfimizə
Verdik, sahibimiz yenə “ver” — dedi.

Sorub qanımızı, üstəlik, bizə
Biri “baran” dedi, biri “xər” — dedi.

Bizi həm yedilər, həm də mindilər,
Sonra arxamızca gileyləndilər.

Hökmü gör nə qədər böyükmüş anın.

Möhür da basdılar varağa təkrar.

Yox, varağın deyil, Azərbaycanın

Köksünə dağ boyda dağ basdı onlar.

İmzalı, möhürlü ey cansız varaq,

Nə qədər böyükmüş qüvvətin, gücün.

Əsrlər boyunca vuruşduq, ancaq

Sarsıda bilmədik hökmünü bir gün.

Ağlayıb dağlardan əsən küləklər,
Bu məşum xəbəri aləmə yaydı.
Sanki dilə gəldi güllər, çiçəklər:
“Bu işə qol qoyan qollar sınaydı”.

Arazın suları qəzəbli, daşqın,
Şirin nəğmələri ahdır, haraydır,
Vətən quşa bənzər, qanadlarının
Biri bu taydırsa, biri o taydır.

Quş iki qanadla uçar, yüksələr,
Mən necə yüksəliş tək qanadım ilə?
Ürəklər bu dərdədən tüğyana gələr,
Axaq gözümüzədən yaş damla-damla.

Cənablar, bir anlıq düşündünüzmü?
Verdiyiniz hökmün ağırlığını?
Bu hökmün dəhşəti əllimi, yüzmü?
Biz necə götürək bu göz dağını?..

Başı kəsiləndə bu məğrur elin
Könül fəryadını hiss etdinizmi?
Qoca Füzulinin, igid Babəkin
Etiraz səsini eşitdinizmi?

Ey kağız parçası, əvvəl heç ikən,
Yazılıb, qollanıb yoxdan var oldun.

Böyük bir millətin başını kəsən,
Qolunu bağlayan hökmdar oldun.

Bir eli ikiyə paraladın sən
Özün kağız ikən paralanmadın,
Köksünə yazılan qəlb atəşindən,
Niyə alışmadın, niyə yanmadın?

Araz sərhəd oldu, əsdi küləklər,
Sular yatağında qalxdı, köpürdü.
Üstü dama-dama taxta dirəklər,
Çayın kənarında səf çəkib durdu.

Sular, sizdən təmiz nə var dünyada?
Ləkədən xalidir axı qəlbiniz.
Bağrınız alışıb niyə yanmadı
Bu çirkin əmələ qol qoyanda siz?

Ey Araz, səpirsən, göz yaşı sən də
Keçdikcə üstündən çölün, çəmənin.
Səni arzulara sədd eləyəndə,
Niyə qurumadı suların sənin?

Dayanıb Arazın bu tayında mən
“Can qardaş” deyirəm, o da “can” deyir.
Ey zaman, sorğuma cavab ver, nədən
Səsim, yetən yerə əlim yetməyir...

Qarışıb gözümdə, qarışıb aləm,
Dərd-dərdi doğrayır, qəm-qəmdən keçir.
Arazın üstündən keçə bilmirəm,
Araz dərdim olub, sinəmdən keçir.

Taxta dirəkləri torpağa deyil,
Qoydular Füzuli divanı üstə.
Yarıya bölündü yüz, yüz əlli il
Gəraylı, bayatı, muğam, şikəstə.

Dəmir çəpərləri eşqim, diləyim
Tarixim, ənənəm üstə qoydular.
Yarıya bölündü canım, ürəyim,
Yarıya bölündü Arazda sular.

Taxda dirəkləri qoydular, ax, ax!...
Qəlbimin, ruhumun dilimin üstə,
Biz güldük, ağladığ, yenə də ancaq
Bir sazın, bir telin, bir simin üstə.

Ürəkdən ürəyə körpü? Bir dayan!
Dərdimiz dinirsə bir sazın üstə.
Şəhriyar yaralı misralardan,
Körpü salmadımı Arazın üstə?!

Bu taydan o taya axışdı sel tək
Gözə görünməyən könül telləri.
Bu selin önünü nə çay, nə dirək,
Kəsə bilməmişdir yüz ildən bəri.

Ağalar bilmədi birdir bu torpaq
Təbriz də, Bakı da Azərbaycandır,
Bir elin ruhunu, dilini ancaq
Kağızlar üstündə bölmək asandır.

Böl, kağız üstündə, böl, gecə-gündüz,
Torpağın üstünə dirəklər də düz,
Gücünü, əzmini tök də meydana,
Qoşundan silahdan sədd çək hər yana.
Torpağı ikiye bölərsən, ancaq
Çətindir bədəni candan ayırmaq!

Ayırmaq kimsəyə gəlməsin asan,
Bir xalqın bir olan dərdi-sərini.
O taydan bu taya Mustafa Payan
Oxuyur Vahidin qəzəllərini.

Dolandı zamanə, döndü qərinə,
Şairlər od tökdü yenə dilindən.
Vurğunun o həsrət nəğmələrinə
Şəhriyar səs verdi Təbriz elindən:

“Heydər baba, göylər qara dumandı.
Günlərimiz bir-birindən yamandı.
Bir-birizdən ayrılmayın, amandı,
Yaxşılığı əlimizdən aldılar,
Yaxşı bizi yaman günə saldılar.

Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Qovuşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən,
Bir görəydim ayrılığı kim saldı,
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı”.

İSTİQLAL*

Azadlıq uğrunda şəhid olan arənlərin əziz xatirəsinə

Seçilmiş əsərləri, Çaşıoğlu 2005 s.421-432

Zərurət görmədim təsadüf qədər,

Məqsədə yönəlir bu başsız axın.

Məndən rica etdi bir vətənsəvər*

Yazım davamını mən "Gülüstan"ın.

Yazmışdım mən onu düz qırx il qabaq.

O vaxtdan bu yana çox sular axdı.

Arazın suyunda enib qalxaraq

Ürəkdə bəslənən arzular axdı.

Torpağa düşmədi, apardı yellər,

Arzu toxumları sulara düşdü.

Yandı, pörşələndi həsrət könüllər.

Yenə bu minvalla illər ötüşdü...

"Gülüstan" adicə haraydı, haydı,

Qulaqlar kar olur biz qışqıranda.

Mən onu yazanda şah zamanıydı,

Başqa bir zamandır indi İranda.

* İshaq Ozan oğlu

Millət qarşılaşdı başqa yasaqla,

Çəkdi imtahana böcək, quşları.

Üsullar dəyişdi, gedən bıçaqla,

Gələnlər pambıq ilə kəsdi başları.

Dünya çalxalandı, sular duruldu,

Tərsinə dolandı əsrin məhvəri.

Zaman hökm elədi, vaxt hakim oldu,

Ayağa qaldırdı qul millətləri.

Qullar silahlandı qəzəbdən, kindən

Ayıra bildilər dumandan sisi.

Qovdu ağasını məmələkətindən

Kölə Afrikanın külə zəncisi.

Göyə dirək oldu amanım, ahım,

Halalca haqqımız bizdən yan qaçar.

Zəncinin baxtını açan Allahım

Bəs mənim baxtımı nə zaman açar?

Yaman uzun çəkdi hökmü bu qəsdin,

Ayrılib ikiyə döndü bir Vətən.

"Gülüstan" adlanan bu ifritənin

Kağızı, qələmi nədənmiş, görən?

O kağız, o yazı yumdu gözləri,
Yanan ürəklərdə od külə döndü.
Bizim aramızda o gündən bəri
"Gülüstən" tikanlı məftilə döndü.

Baş idik, ayağa indi yol olmaq,
Bir vaxt hakim ikən dönüb qul olmaq
Bizim bəxtimizə yazılmış məgər?
Bir vahid millətə, iki hakimin
Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu.
Doğma anamızın şəkərdən şirin
Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu.

Hakimlər özü də bilirdi aşkar
Mənim öz dilim var, öz tarixim var.
Siz haqqın üzünü boyalayırkən
Həqiqət də aydın, yalan da aydın.
Yüz min erməninin məktəbi varkən,
Otuz milyon türkə onu qıymadın.

Dinində, törəndə bizimlə birkən
Yasandan sən mənim haqqımı sildin.
Dininə düşməni əzizləyirkən,
Sən öz dindəşına düşmən kəsildin.

Özündən, sözündən qaçaq dilimiz
İslanıb üşüdü qarda, çisəkdə.
Yüksək məqamlarda, yasaq dilimiz
Qovulub yaşadı kənddə, kəsəkdə.

İnsan olmaq üçün uşaq dil açar,
Yasaqlar önündə biz dilsiz olduq.
Dil varsa, xalq da var, şan-şöhrət də var,
Dil yoxsa, millət yox, heç varlıq da yox.

Soruşduq: - Dilimiz yoxsa, biz kimik?
- Farsdan dönməsiniz, - dedilər bizə.
Baxıb gözümüzün içinə dimdik,
Onlar qəsd elədi məniyimizə.

Belə "tarixçilər", belə nadanlar
Sizdə də, bizdə də dürəkdir ancaq.
Düşmən olsalar da millətə onlar,
Hakimi-mütləqə dirəkdir ancaq.

Firdovsin söz açdı türk oğlu kimi
Əfrasiyab adlı Alp Ər-Tunqadan.
Məgər fars idimi sizin Rüstəmi
Döyüşə çağıran o böyük xaqan?

Rüstəm Zal - İransa,
Əfrasiyab - Turan,
Beləysə, fars olub
Türk nə zamandan?

Məgər türk deyildi mənim şahlarım
Əsrlər boyunca mülki-İranda?
Bəs səni tutmazmı naləm, ahlarım
Məni "farsdan dönmə" adlandıranda?

Türkün zatındadır kişilik, mərdlik,
O, öz düşməninini vurmaz arxadan.
Türkə, Türk dilinə bu düşmənçilik
Sizdən bir adətdir qalü-bələdan.

Tarixə baş vuraq: Bu ağ, bu qara,
Mərdlik mayasıyla yoğrulmuş babam.
Haqqını tanıdıb çox haqsızlara
Amma haqsıza da mərd olmuş babam.

Bəzən özümüzü bəyənmədik biz,
Dedik, filankəsə gerek oxşayaq.
Yandı öz bağımız... fikir çeşməmiz
Özgə bağlarını suladı ancaq.

Həç kəs inciməsin, dedik, qoy bizdən.
Yandıq yad evində bir çıraq kimi.
"Buyur" deyə-deyə hörmətimizdən
Qonağı elədik evin sahibi.

Bizim böyük-böyük ustadlarımız
"Xəmsə"lər bağladı özgə dilində.
Dönüb yadın oldu bizim varımız
Babam talan oldu öz mənzilində.
Yada abidələr ucaldıb dedik:
Fəhləlik bizimdir, ustalığ sənin.
Çox zaman özgəyə qulluq elədik,
Beyin bizim oldu, əsər özgənin.

Nadir də, Qacar da ölkələr aldı,
Vətən ucalmadı, taxtı ucaldı.
Öz doğma elini ayağa saldı,
Şahlar bizim oldu, zəfər özgənin.

Saldıq özümüzü özümüz gözdən,
Kül ilə oynadıq, əl çəkib közdən.
Ölkələr nur aldı şəfəqimizdən,
Günəş bizim oldu, səhər özgənin.

Mənim sərvətimə cahan göz dikdi,
Sərvətim, dövlətim ona gerekdi.
Babam yer şumladı, babam yer əkdə,
Zəhmət bizim oldu, bəhər özgənin.

- 2 -

Quzeydə ayağa qalxdı məmləkət,
Bir təpə bir dağla üz-üzə gəldi.
Millətin qəlbində boy atan nifrət
Köksün həmləsiylə o dağı dəldi.

Yaman acıq gəldi bu nifrət ona
Tankların altında əzdi milləti.
Sığdıra bilmədi dağ qüruruna
Təpə önündəki məğlubiyyəti.
Millət millət olur, arzu, niyyəti,
İnamı, inadı,
Öz imanıyla.
Dərk edib bu haqqı, bu həqiqəti,
Suvarıq torpağı şəhid qanıyla.

Eşidib qəlbimin üsyan səsinə,
Yazdım "Şəhidlər"in faciəsini:
"Dilək bir çiçək də bitirə bilməz,
Bu gündən sabaha körpü olmasa.
Azadlıq ağacı bar verə bilməz
Şəhidlər qanıyla suvarılmasa.

.. O şənbə gecəsi gecikdi səhər,
Zaman itirmişdi o gün sağ-solu.
Ömürdən keçərək, keçdi şəhidlər
Bir qanlı gecədə minillik yolu.

Açdı sinəsini bizə bu torpaq.
Aləmi bəzəyib lüt olduq ancaq.
Cıdırda çapsaq da hamıdan qabaq,
Hünər bizim oldu, nəmər özgənin,
Qızıl bizim oldu, kəmər özgənin.

Meydan oxusaq da çərxi-dövrana,
Bəzən özümüzlə üzbəüz olduq.
Düşməni əzsək də mərdimərdana,
Bəzən düşmənimiz özümüz olduq.

Zamanın küləyi, de, əsdi hardan?
Uduza-uduza axır udulduq.
Vaxtın axarında gəldi bir zaman,
Biz iki hakimə dönüb qul olduq.
Ayılır hakimlər, dönür bu dövrən,
Qorxun haqqı görən Allahımızdan.

Tarixi gerçəyi danmayan barı,
Sizin çörəyiniz diziniz üstdə.
Tarixi əzmiylə yaradanları
Niyə çökdürdünüz bu gün diz üstə?

Sədi dərs də verdi sizə ədəbdən
Sizsə başqasını bəyənmədiniz.
Möhtəşəm bir dini alıb ərəbdən
Ərəbə "çəyirtkə yeyən" dediniz.

O şənbə gecəsi ölüb-dirildik,
Şərəf papaq oldu, başlara qondu.
O qətl gecəsi xalqın minillik
Şücaət tarixi təkrar olundu.

Qatil gülləsinə qurban gedirkən,
Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.
Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla
Vətən göylərinə çəkdi şəhidlər.

O şənbə gecəsi, o qətl günü
Mümkünə döndərdik çox namümkünü.
Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər".

- 3 -

"Gülüstan" yarandı düz qırx il əvvəl
"Şəhidlər" nəticə, "Gülüstan" təməl.
Azadlıq verilməz, bilək bir kərə
Azadlıq alınar, budur doğru yol.
Axı "Gülüstan"dan ta "Şəhidlər"ə,
Gedən uzun yoldu keçilən bu yol.
Daş körpü - vəhdətim, daş Xudaferin!

Gərəksiz daşların qalağı oldu.
Üstündən bir kimsə keçmədi... min-min
Könül həsrətinin göz dağı oldu.
Gəldi başımıza nələr, ay nələr,
Goramı aparaq bu dərdi, qardaş?
Bütün bu bəlalər, bu faciələr
Həmən "Gülüstan"dan göyərdi, qardaş.

Quzeydə yerini göstərdik yada,
Zorun təməlini haqq deşə bildi.
Gördük, bizdən başqa bu gen dünyada
Bütün ayrılanlar birləşə bildi.

Biriykən ikiyik, bu halımızla
Biri-birimizə həsrət qalmışdıq.
Biz hələ bu gün də xəyalımızla
Həsrətin üstündən körpü salmışıq.

Buna da şükr edib, "təvəkkül" - dedik ,
İmdadçün həmişə üz tutduq göyə.
Elə zaman gəldi, keçmək istədik
Xəyalı körpüdən biz, daş körpüyə.

Daş körpü - vəhdətim, daş Xudaferin!
Gərəksiz daşların qalağı oldu.
Üstündən bir kimsə keçə bilmədi,
Bölünən bir xalqın göz dağı oldu.

Biri-birimizə gəndən "gəl" - dedik,
 Tanrı üz çevirdi elə bil bizdən.
 O qədər üstündən keçə bilmədik,
 Körpünü ot basdı qəhərimizdən.
 İki əsrdir ki, o daş körpünün
 Bu tayında mənəm, o tayında sən.
 Sökülüb-dağılır daşlar günbəgün.
 Sərhəd dirəkləri xəbərsiz oldu
 Bizim qəlbimizdən keçən körpüdən.
 Qəsbkar qəsdini əbədi sanmış,
 İki başda duran tağlara bir bax.
 Çoxu dağılsa da, dimdik dayanmış
 Birinci tağ ilə axırıncı tağ.

O tağın biri mən, o biri sənsən,
 Onlar əsrlərlə dözüb sellərə.
 Selin zərbəsinə tağlar dözübsə,
 Nə gəlib arzusu bir könüllərə?

Bu gün qismətimiz qəm-kədərdisə,
 Dünənki birliyim heç unudulmaz.
 Çayın altındakı torpaq birdisə,
 O tayı bu taydan ayırmaq olmaz.

Neçə il əvvələ qayıdaq yenə,
 Diləklər dikəldi, "mən varam", - dedi.

Bu böyük diləyin zərbələrinə
 Sərhəd dirəkləri tab gətirmədi. *

Bu taydan o taya haray qaldırıb,
 Özünə güvəndi bu millət yenə.
 Dəmir məftilləri dişiyə qırıb
 Oğullar doladı biləklərinə.

Araz öz yoluyla yenə axırdı,
 Həsərət divarını o gün aşdılar.
 Qardaşlar qollardan zənciri qırdı,
 Çayın ortasında qucaqlaşdılar.
 Dərdi boğazlayıb o gün sevincdən
 Onlar hönkür-hönkür hey ağlaşdılar.
 Qardaşlar ağladı o gün doyunca,
 Soldatlar, sərbazlar dəhşətə gəldi.
 O günün ertəsi Araz boyunca
 Tikanlı dirəklər yenə dikəldi.

Qovuşdu bir günlük bu tay o tayla
 Bir günlük sevincdən çaşbaş oldular.
 Qardaşı qardaşdan ayırmasıyla
 Soldatla sərbaz da qardaş oldular.

* 1989-cu ilin dekabr ayında Quzey Azərbaycan türklərinin tikanlı sərhəd məftillərini yarıb o taya - Güneyə keçmələrinə işarədir.

Ölmədi, o günü gördü Bəxtiyar

Dedi: - Haqq önündə zor bərbad olsun.

Dedi: - Mən o günü gördüm, Şəhriyar,

Qabaqda işıq var, ruhun şad olsun.

Bu yerdə ustadla neçə il əvvəl

Telefon söhbəti yadıma düşdü.*

Mən ona "gəl" - dedim, o mənə "gəl-gəl",

Əllər görüşmədi, səslər görüşdü.

"Məndən xəbər aldı: - Neçə yaşın var?

Yaşımı söylədim, dedi: - Min alqış!

Dedim: - Nəyə alqış, ustad Şəhriyar?

Dedi ki, cavansan, sən mənə baxmış.

Arzum göyərmədi, keçibdir yaşı, m.

O vüsal gününü sən gör, qardaşım".

Getməz ağzımızdan o günün dadı

Mən gördüm o günü bircə gün ancaq.

Başımız üstündə yenə oynadı

Bu tayda "dubinka"**, o tayda şallaq.

Biz bunu bacardıq... Ancaq nə fayda?

* 1989-cu il yanvarın 23-də Şəhriyarla olan telefon söhbətim.

**Dubinka - Dəyənək

Verdik əlimizdən yelə fürsəti.

Allah bir də nə vaxt, hansı dolayda

Bizə verəcəkdir elə fürsəti?

Tarixdə neçə yol ulduzduq, nədən?

Zirvəyə qalxmışdıq, biz niyə endik?

Səbrlə, tədbirlə ölçüb-biçmədən

Ağla güvənmədik, hissə güvəndik.

Səttarxan, Bağırxan və Pişəvəri

Bizimçün hər biri diridən diri.

Onlar qəhrəmandı, qəhrəman, fəqət

Təkcə igidlilə kar aşmır indi.

Uzağı görmədən, təkcə cəsarət

Arzuya, istəyə yol açmır indi.

Onlar ölçmədilər uzununu, eni

Tədbir tökmədilər, əzab çəkдилər.

Tuta bilsəydilər günün nəbzini

Arzu güllərini dərəcəkdilər.

Qırx il həsrət qaldı almana alman,

Dövrəyə baxdılar, vaxta baxdılar.

Onlar qanadlanan arzularından

Zamanın çiyinlə qanad taxdılar.

Düşündük, dərdimiz artdı ilbəl,
Vaxtın damarını tuta bilmədik.
Siz: "zaman başqadır, vaxt o vaxt deyil",
Bizsə o arzuyla şerlər dedik.

İstiqlal qazandı Quzeydə ölkə
Bunu gözləmişdi xalq, yüz səksən il.
Bu gün aldığımız azadlıq bəlkə
Bizi biz edəcək istiqlal deyil?

İstiqlal qazandıq, kim "oxay" dedi?
Təzə bəlalara biz sinə gərdik.
İstiqlal milləti sevindirmədi,
İstiqlal qazanıb, torpaq itirdik.

Çəkdi bu milləti hərə bir yerə
Məqsəd - kürsü eşqi, amal - mənfəət.
O qədər çəkişdik, həm firqələrə
Həm də bölgələrə bölündü millət.

Umdu, nəşə umdu Vətəndən hamı,
Amma unuduldu məmləkət dərdi.
Kürsüyə çatmaqçün biri Ağdamı,
Biri də Şuşanı güdaza verdi.

Bunlar həqiqətdir, ay bədbəxt, sən
Hansı amal ilə qəlbin döyündü?
Unudub dərini bütöv Vətənin,
Kürsü hərisliyi amala döndü.

- 4 -

İslam bayrağıyla başqası gəldi,
Hamı düşündü ki, dünya düzəldi.
Solub-saralırdı sahibsiz təki
Bizim viran olmuş könlümüzdəki
Arzu çiçəkləri...

O gün suladıq.

Biri-birimizi muştuluqladıq.
Bizim Söhrab Tahir, Balas, Mədinə
Bayram libasları geydi əyninə.
Ertəsi eşitdik möhtərəm imam
Yaratdı ölkədə "cümhuri-islam".
Çox gözəl, cümhura nə irad, nə söz?
Məgər bu deyilmi istədiyimiz?

Şahlıq diyarında, şah ölkəsində
"Döndü həqiqətə" yüz illik xəyal.
Türkün öz dilində, öz ləhcəsində
Qəzetlər, dərgilər çıxdı dalbadal.

Nə oldu sonrası? Keçdi bir qədər
Boyalar silindi, bozardı üzlər.
Gördük vədlərdən təkəş söz qalıb,
Zülm qah-qah çəkir, haqşa hönkürür.
Şahlıq devrilsə də, başqa rəng alıb
Yaşayır əvvəlki zülm başqa cür.

Adını deyışib, əhdini danıb,
Yenə də həməən zülm, həməən əsarət.
Qarmağa taxılan etə aldanıb,
Tələni görmədi zavallı millət.

Zülm nə din bildi, nə dil, nə Vətən,
Cəhalət uydurdu İslam adına.
Açıq fikirlilər qaçdı ölkədən,
Dözməyib cahilin xurafatına.
Düşünən başları qovdu ölkədən
Farsı da, kürdü də, türkü də qəsdən.
Deyən tapılmadı, otur yerində,
Mən qafil deyiləm sözə aldanam.
De, hanı bəs sənin əməllərində
Şəri boğazlayan müqəddəs İslam?

Məgər yuvasından didərgin düşən
O bədbəxt kimsələr müsəlman deyil?
İslamda insanlıq ləyaqətindən
Nitqlər söylədin minbərlərdə sən,
Ölkədən qaçanlar bəs insan deyil?

Minbərdən bağırdı söz qövşəyənlər:
"İslama hər yerdə dayağıq", - deyər.
Bizi darda qoyub "İslam" deyənlər
Niyə dayaq oldu bəs erməniyə?

Dandın həqiqəti sən billə-billə,
Sübutun uydurma, dəlilin əbə.
Erməni qəsbinə kiriməyinklə
Xoruzun quyuğu görünmürmü bəs?

Qorxuram bu yerdə belimiz sına,
Adını qoymusan "İslam dövləti".
Özün de, budurmu din qardaşına
İslam dövlətinin xətri, hörməti?

Bunun da kökünü bilirik nədir?
Səninçün "arilik" dindən öndədir.
İslama "vay" dedi, dinə "vay" dedi,
Arxaya çəkildi din qohumluğu.
Sizi erməniyə dayaq eylədi,
Əcdada birləşən qan qohumluğu.
Tapıldı bizdə də cəhalətindən
Dinin cövhərini anlamayanlar.
Atıldı meydana, yapışdı dindən
Onu ciblərinə qazanc sayanlar.

Kəbəyə getdilər hər il dalbadal,
Ziyarət deyildi, ticarətdi bu.
Bəs hanı haqq yolu? Bu səfər, bu yol
Hacılıq adıyla tacirlik oldu.

Dedilər: Dərdlərə son qoymaq üçün

"İslam partiyası" gərəkmiş bu gün.

Bir deyən olmadı amma onlara

"A qardaş, din hara, siyasət hara?"

Nədir bu partiya? Mən anlamıram

Fırqə, dar çərçivə, fırqə bir qəfəs!

O boyda ucalıq, o boyda İslam

Fırqə qəfəsinə sığışarmı bəs?

Din ilə ucalır ruhumuz göyə,

Göylər bir qiyasa, ölçüyə gəlməz.

O böyük din ilə bircə fırqəyə

Bəşərin yarısı sığışa bilməz.

- 5 -

Sökülür dan yeri, görmürsənmi sən

Zamanın özündən, vaxtın özündən?

Bu nə boş xəyaldır, nə şirin rəya?

Közərir çınqa od külün içindən.

Dünyanı titrədən qoca Rusiya

Bölünüb söküldü bir gün içində.

Köksünə dağ üstədən dağ çəkilən xalq

Bir gün dağ çəkəcək dağın köksünə.

Məfil çəpərləri qıra bilən xalq

Bir il gec, bir il tez - qıracaq yenə.

Torpağı yoğurur vaxt özü qanla

Vaxt gəldi, bircə söz min dünya açar.

Artıq anlamışıq ahla, amanla

Nə məfil əriyər, nə sərhəd uçar.

Zülm yavaş-yavaş kəsilir qənim,

Tərsinə dolanan o köhnə çarxa.

Suyun gəlməsinə şübhəm yox mənim,

Bir vaxt şırıl-şırıl bu gələn arxa.

Salaq yadımıza bu gün cahanın,

Rəngləri dəyişən beş qitəsinə.

Biz də görəcəyik Azərbaycanın

Güneyli-quzeyli xəritəsinə.

Dedilər: Dardları son qoymaq üçün
 "İslam partiyası"na qoşulmaq lazımdır
 Bir dəyərli vətəndaşın sözünə idarə
 "A qardaş, bir məsləhət verimiz, qardaş"
 "No məsləhət verim, no şəfəq uca".

Nədir bu partiya? Mən anlamıram
 Fiqrə, dəyərli vətəndaş, qardaş
 Tərsinə dolandırdın fikrimin axarını
 O boyda səhərdə yəqin ki, qardaş
 Səhər gəlmişdin, qardaş, mənə qardaş
 Bir vaxt şüa-şüa bu gələn arxa.

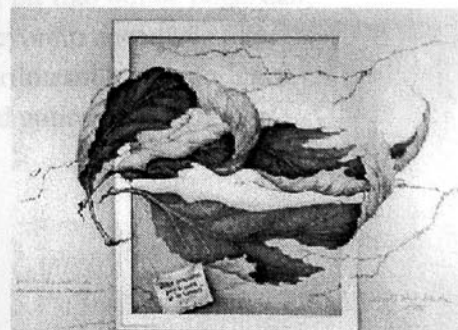
Din ilə ucaltırdın mənə
 Göylər bir yamacaqda qardaş
 Rəngləri dəyişən qardaş, mənə
 Biz də görəcəyik qardaş, mənə
 Güneşli-pəncəli qardaş.

Sözlər dəni yeri, gördürsənmi son
 Zamanın özündə, vaxtın özündə
 Bu nə boş xəyaldır, nə şüa rəy?
 Közərim çünki od külün içindən.

Dünyanı tiyədən qoca Rusiya
 Hölünüb sökülüb bir gün içində
 Köksünə dağ üstə dağ çökən xalq
 Bir gün dağ çökəcək dağın köksünə
 Məftun çəpərlər qırıq bilon xalq
 Bir il gec, bir il tez - qırıq qayna.

ƏSƏRLƏRİ, II HISSƏ

QANADLI MİSRALAR VƏ AFORİZMLƏR



QANADLI MISRALAR VƏ AFORİZMLƏR



ƏSƏRLƏRİ, I CİLD

Kənarda tapılan dəfinə kimi,
Misir talan oldu, Misir soyuldu.
Ehramlar ölkəsi bir iynə kimi,
Aləmi bəzədi, özü lüt oldu.

“Misir”, s. 129

* * *

Könülsüz bir tikə ötməz boğazdan,
Ürəklə yeyərəm ancaq yüz tikə.
Gərək ayrılmasın könüldən insan,
Cana dərd gətirər könülsüz tikə.

“Ürək”, s. 136

Çay çaya qovuşmaz sular daşmasa,
Ulduzun ulduzla ünsiyyəti var.
Göydə buludlar da qoşalaşmasa
Nə ildırım çaxar, nə yağış yağar...

Yol tapa bilərmə saz ürəklərə,
Mizrab asta-asta telə dəyməsə?
Çıxarmı qönçədən tək bircə kərə,
Bülbülün nəfəsi gülə dəyməsə?

Dostların qəlbidir yurdum, məskənim,
Ürəkdə bir nisgil gərək olmasın.
Sağlığım bir yana, a dostlar, mənim;
Soyuq məzarım da heç tək olmasın!

“Təklük”, s. 141

Fikrim dağda, dərədə, yuxu hara, mən hara?!
Kırpıqlarım sancılır ox kimi ulduzlara.

Ürəyimdə səhərin necə həsrəti varmış...
İntizar anlarında gecə uzun olarmış...

“Gecələr”, s. 165

* * *

Sızlar ürəyim, könlümə çövrün az olanda,
Təskin oluram hicr dağı çarpaz olanda.

Könlüm açılır hər dəfə gördükdə camalın,
Güllər açılır bir dəfə, ancaq yaz olanda.

Hər bir ürəyin öz sözü, öz aləmi varmış,
Eşq, aləm olar, ortada bir az naz olanda.

“Pərvaz olanda...”, s. 166

Sərçə uçdu budağından,
Budağını bəyənmədi
Bağa çıxdı çanağından,
Çanağını bəyənmədi.

Bağlı olsan torpağa sən,
Nə oddan qorx, nə küləkdən.
Xan çınarı söylə nədən
Tufan qopdu, əyəmmədi?!

“Bəyənmədi”, s. 178

* * *

Könlüm Vətən torpağı, arzum qızıl bir səhər.
O torpaqdan göyərmiş şeir adlanan çiçəklər.
“Könül çiçəkləri”, s. 185

İş qurtaran deyil ki... iş özü işdən doğur.
Yoxuş, enişdən doğur.

Vaxt çatmaya-çatmaya ömrümüz çatır sona.
Xoşbəxtdir o adam ki, təslim olur vaxt ona!

“Vaxt çatışmır”, s. 194

* * *

Gündüz — şıltaq bir uşaqdır,
Baxışından nur tökülür.
Nə dərdi var, nə qayğısı
Qah-qah çəkib gülür, gülür.

Gecə isə elə bil ki,
Dünya görmüş bir qocadır,
Baxışı da, gülüşü də
Müəmmalı tapmacadır.

O, düşünür dərin-dərin,
Düşündürür həm də səni.
Ürəyini görəmməzsən
Zilləsən də gözlərini!

“Yay gecəsi”, s. 209

Ölüm belə qəm deyil bu həyatı duyana,
Mən bu ağ saçlarımla öyünürəm, ay ana!
Qara, şəvə saçları təbiət vermiş mənə,
Mən güvənə bilmərəm onun bu töhfəsinə.
Zəhməti həyatımın hər mənası sanmışam,
Ağ saçları həyatda mən özüm qazanmışam.

“Qara saçlar, ağ saçlar”, s. 212

* * *

Bahar gəlir, fərəhindən gülür aləm,
Bahar gəlir, hər il gələn bahar kimi.
Mənsə hər il dəyişirəm
Əynimdəki paltar kimi.

“Bahar və mən”, s. 213

Gecikmisən, yazıq bülbül,
Bağ-bağçalar xəzan olub.
Vaxtsız ötmə, bahar keçib
Gül dərilib, gül sovlub.

Bizim qoca təbiətin
Bir amansız qanunu var:
Vaxtsız dəyən bir meyvəni
Şaxta kəsər, dolu vurur.

“Gecikmiş məhəbbət”, s. 239

* * *

Bu büsat, bu cəlal kimin üçündür?
Bayırda əl açıb dilənir millət.
Ey imam övladı, de bu nə gündür,
Məsciddə var-dövlət, küçədə zillət!

“Aclardan toxlara”, s. 285

Gözlər qamaşsa da bu bər-bəzəkədən,
Həyat qaranlıqdır, qatı qaranlıq.
Bu gur işıqların arxasında mən
Gizlənən zülməti görürəm açıq.

“İşiq-zülmət”, s.291

* * *

El əsər, ağaca ağac sürtüşər,
Meşədə başlanar yangın o anda.
Ürəklər alışar, üzə yaş düşər
Evdə də zövqlər bir olmayanda

Min əzab çəksə də əkinçi qarda,
Taxılına yorğan yenə qar olur.
Əlilə tikdiyi evi axırda
Barama qurduna bir məzar olur.

Xəstə dərman içib özünə gələr,
Dərman həm xeyirdir ona, həm zərər,
Ari öz balında boğulub ölər,
Qardaşdır xeyirlər şər bu dünyada.

Sapı dərziyə ver, zəri zərgara,
Qiymətdə su hara, simuzər hara!
Suya bənzəsə də, anlayanlara
Zərdən qiymətlidir tər bu dünyada.

“İztirabın sonu”, s.408

* * *

Sənət can yangısıdır mənim üçün, a dostlar,
Bu dünyanın oduna görək yana sənətkar.

“Can yangısı”, s.466

Bəli, rəyasət eşqi yaman olur, çox yaman!

Onun əlindən aman, onun felindən aman!

Bu dərdə tutulanlar insanlığa yad olur.

Adı insan olsa da, əslində cəllad olur!

“Əmi qatili”, s. 476

* * *

Güvənmə hökmünə, təxti-tacına,

Zamanın yolları düyün-düyündür.

Zülmün qılıncını götür, sal qına,

Gülə əl qaldırmaq gücsüzlüyündür.

“İki hökmdar”, s. 482

Günəş saraldı getdi,

Göylərə daldı getdi.

Ayı Leylası bildi,

O da yan aldı getdi.

Ürək vurur, yorulmur,

Könül yanır, qor olmur.

Sənə baxan gözlərim

Niyə sənsiz kor olmur?

“Ah, o zalım ovçular”, s.486

Şairəm, qəm içində keçir gecəm, gündüzüm.

Sevdalı xəyalların övladıyam mən özüm!

Yalnız yalan gerçəkdir. Mən bu haqqı danmıram,

Mən öz varlığıma da şəkk edir, inanmıram,

Varsa bir inandığım: yalnız eşqdır o da,

Min dünya kəşf etmişəm, eşqimlə bir dünyada.

Özüm də heç bilmirəm bu dünyaya nə deyim?

Nə gecəm bir gecədir, nə gündüzüm bir gündüz.

Ey mənim məhəbbətim, eşqim, hissim, diləyim,

Siz həm mənim həyatım, həm də ölümüksünüz!

“Ah, o zalım ovçular”, s.486

* * *

Sultanları məhv edib zaman aldı kamını,

Füzuliyə zamandan aldı intiqamını.

Ulduzlar baxışları, buludlarsa ahıdır,

Əbədidir şahlığı, o, könüllər şahıdır!

“Leyli və Məcnun”, s. 498

* * *

Tük də yayınmadı səmər ağacı.

Kələkdən, şübhədən, qorqundan.

Qaçdın ömrün boyu dənizə.

Yalnız keşləndə sən də.

ƏSƏRLƏRİ, II CİLD

Xalqın tarixini bilməyən nadan
Özünü tanımaz, sözünü bilməz.
Səfalı çeşmədən su içər heyvan
İçdiyi çeşmənin gözünü bilməz.

“Tarix kitabı”, s.28

* * *

Yeddi rəng, yeddi səs tanıyıraq biz,
Bəs hardan bu qədər boyalar, səslər?
Yeddi min səs ilə oxuyur dəniz,
Yeddi min rəng ilə bəzənib göy, yer.

“Gözəllik”, s.41

* * *

Tük də yayınmadı sənin gözündən;
Kələkdən, şübhədən, şəkddən doğuldun.
Qaçdın ömrün boyu özün-özündən,
Yalnız keflənəndə sən özün oldun.

“Özünə xəyanət”, s.48

Ey könül, möhkəm ol, keşməkeşlərdə
 Çox da öyünmə ki, mən ağıllıyam.
 Ağılsız işimi bildiyim yerdə
 Mən ən ağıllıyam, ən ağıllıyam!

“Çox da öyünmə ki...” s.98

* * *

Hər kral “Bu dünya mənimdir”, - dedi,
 Təzədən neçə yol bölündü torpaq.
 Dünyanın sərhədi heç dəyişmədi,
 Nə böyüdü, nə də kiçildi ancaq.

“Dünyanın sərhədi”, s.101

* * *

O enən, o qalxan səslər, avazlar,
 Yazbaşı dağların selidir bəlkə?
 Kamanın bağrında ağaran tozlar,
 Yanan arzuların külüdür bəlkə?

“Habil segahı”, s.109

Əgər boş olarsa başçının başı,
 Camaat əlləşər, nahaq tər tökər,
 Ağıl da zəhmətin bir yol-yoldaşı,
 Başın bəlasını ayaqlar çəkər.

“Qəmərvan”, s. 146

* * *

Özü kimi
 Ölümü də mərdanədir.
 Mənzilinə uça-uça,
 qaça-qaça
 Öz içindən tez üzülər
 təyyarələr.
 Yavaş-yavaş ölə bilməz.
 Öləndə də birdən ölər
 təyyarələr.

“Təyyarələr”, s.169

* * *

Səfərə çıxanda... Dərddən, qayğıdan,
 Çıxıb ilkimizə dönürük yenə.
 Elə bil bizimçün dayanır zaman,
 Təkərlər fırlanır onun yerinə...

“Təkərlər üstündə”, s.178

Əqidəmin, eşqimin,
Qanımın rəngi bayraq,
Bütün arzularımın,
Qızıl çələngi bayraq.
Hər şeydən bu dünyada
Şərəf uca
Şan uca,
Zamanın yollarında
Mən ki, səni tutmuşam,
Daim başımdan uca.

“Azərbaycan oğluyam”, s.185

* * *

Ömür çox qısadır, yatma, ayıq dur
Daim son səfərə hazır ol, ancaq,
Qısadır, həmdəki necə uzundur
Doğumdan ölümə gedən yol, ancaq.

Bu yolda fikirlər bizə bir həmdəm,
Fikirlər dayaqdır yoxuş çıxmağa.
Bu qədər az ikən ömür bilmirəm,
Hardan vaxt tapırıq biz darıxmağa?

“Ömür çox qısadır...”, s.192

Yıxılar kənardan itələnənlər
Mənə güvənirsən, bəs özün nəsən?
Bir addım atmaq da çətindir, əgər
Özün içəridən itələnməsən.

“Bəs özün nəsən?”, s.220

* * *

Dağlar da əyilər öz kədərindən,
Bilmirəm bu dağlar, bu dərdlər nədir?
Görünən dağlara dağ demərim mən,
Ən böyük dağlar da ürəklərdədir.

“Dağlar da əyilər öz kədərindən”, s.253

* * *

Yaxşı ki, dünyada ələm var imiş,
Yoxsa, yaşamaq da yünsüz olardı.
Yaxşı ki, dünyada ölüm var imiş,
Yoxsa, əzablar da sonsuz olardı.

“Yaxşı ki”, s.258

Eşqdir yaşadan təbiəti də,
Çiçəklər torpağın min bir rəngidir.
Böcəklə çiçəyin məhəbbəti də
Ana təbiətin öz ahəngidir.

“Eşqdir”, s.257

* * *

Vətənin dərini çəkən oğlanın
Dağ boyda qüdrəti ola dünyada.
Bir arif söylədi, nahaqdır, nahaq!
Dərini boynuna dola dünyada.

Dünyada bəxtəvər olmaq istəsən
Hər nə buyursalar, de baş üstə sən.
Nə haqqı tələb et, nə də istə sən,
Cah mıxa döy, gah da nala dünyada.

Batırsan, dayazda üzsən nə olar,
Sənin dərinlikdə nə ölümün var?
Gözünü kor eylə, qulağını kar,
Zamanla getməsən yola dünyada.

“Nakam”, s.276

Bu dünyaya dostum, düzü,
Açan gündən gözümüzü
Aldatmışıq özümüzü
Qana-qana, bilə-bilə.

Həyat zindan, ömür sürgün
Yaşamadıq düzü bir gün,
Kim istər ki, gəlib düşsün
Bu zindana bilə-bilə.

Dərd bir deyil, min-min olur,
Ürək dərdədən mətin olur.
Yaşamaq da çətin olur
Qana-qana, bilə-bilə.

Əzablara döş gərmisən
Heç yaşaya bilərmisən?
Aldatmasan özünü sən
Qana-qana, bilə-bilə.

“Nakam”, s.279

Oxşadı gözünü hələ uşaqları
 Ocağın al-əlvan alovu, közü.
 Dünyaya gələli, bilmirəm nədən,
 Nəyə vurulduqsa, yandırdı bizi...

Mən oddan qorxmadım yanana qədər;
 Mən qorxu bilmədim qanana qədər.

Elə ki yandım,
 Odla oynamaqdan qorxdum, dayandım.
 Başlandı qorxu -
 Başlandı ehtiyat -
 Başlandı həyat...

“Qorxu”, s.357

Ömrün payız fəslə sıxdı əlimi,
 Yoxsa qocalıram mən yavaş-yavaş?
 Payızda yarpağa xal düşən kimi
 Düşür saçlarıma dən yavaş-yavaş.

“Ömrün payızı” (“Yavaş-yavaş”), s.292

İnsan dünyaya gəlir
 Doqquz ay tamam olcaq.
 Bu nədəndir, ölüm sə
 Heç kəsin həyatına
 Vaxtında gəlmir ancaq...

*** s.310

Babam
 Gözəlliyinə heyrət edib “ay!” — dedi.
 Sənin uzaqlığına.
 O füsunkar hüsnunə,
 Yerdən baxıb doymadı,
 “Vay!” — söylədi,
 “Ay!” — dedi...
 Heyrətidir insanın
 “Vay!” — nidası,
 “Ay!” — sözü.

“Ay” s. 350

Sevə bilirəmsə, əgər ürəkdən
Dünyanın ən yaxşı adamıyam mən!

“Sevə bilirəmsə...” s. 452

* * *

Şübhə yeyib tökdü içimdən məni
Taniya bilmirəm indi mən məni.
Bilmirəm dünyanın harasındaayam
Haqq ilə nahaqqın arasındaayam.

4. “İnam—Şübhə”, s.475

* * *

Hər görüş, bizimçün bir hicran doğur,
Gumanlar, ümidlər cahanımızdır...
Hər günün əvvəli vüsəlımızsa,
Hər günün axırı hicranımızdır.

“Səfərə çıxmışq”, s.493

Dərdimsən, dərdimə dolub dirildim
Dözümsüz, həmişə özünü öymüş...
Həsret düşündündə bir bunu bildim:
Dərdimin dərmanı dərdin özüymüş...

“İltimas”, s.529

* * *

Məhəbbət! Məhəbbət — barıt zərrəsi,
Ürəyə düşdümü, partladacaqdır!

“Nə məni anladın”, s.530

* * *

Düşündükcə aram-aram:
O tay üçün göynər yaram,
Çox da ki, mən Bəxtiyaram,
Bir gül ilə yaz açılmaz.

“Bir gül ilə yaz açılmaz” s. 560

ƏSƏRLƏRİ, III CİLD

Gözlərim həsrətdir həmişə gözlər
Həmişə axtarır, həmişə izlər.
Könlümdə çaxnaşır göllər, dənizlər
Görünən dənizi, gölü neylərəm?

“Neylərəm”, s.64

* * *

Ömür köhlənimi daşığa sürdüm,
Gah coşub kükrədim, gah köks ötürdüm.
Həmişə dünyanı mən belə gördüm:
İştah bir tərəfdə, aş bir tərəfdə.

“Bir tərəfdə”, s.65

* * *

Məni öz-özümdən didərgin salan,
Dünənə bağlayan, bu gündən alan.
Gah söyüb danlayan, gah peşman olan
Qərribə hakimə bənzər yaddaşım.

“Yaddaşım”, s.85

Qızıl dedi: - Dəmir, söylə nədir bu?
Məni də döydülər axı sənin tək.
Səsimdən bir kimsə xəbər tutdumu?
Dəmirsən, əzaba dözsənə görə.

Dəmir söylədi ki: - O zərbələrdən
Ahu-nalə çəkib ağlamadım mən.
Bədbəxt yaranmışam mən, a bəxtəvər,
Səni dəmir döydü, özgəsi döydü.
Ona ağladım ki, məni döyənlər
Özgəsi deyildi, özümünküydü.

“Ağlar güləyən” poemasından, s.200

... Dünyanın gecəsi, gündüzü məlum,
Tutmuşuq zamanın yolunu ancaq.
Həyat da bir yoldur... Yol özü məlum,
Nə ilki məlumdur, nə sonu ancaq...

... Kim deyir göylərdən hey narin-narin
Yağan qar bir daha göyə qayıtmır?
Qayıdır gəncliyi yazda çinarın,
Bəs mənim gəncliyim niyə qayıtmır?

“Ağlar-güləyən” poemasından, s. 276

... Bilinməz, görünməz

insan ömründə.

Qəm-qüسسə fərəhsiz, qara da ağsız.

Təkrar olunsaydı ömür də, gün də,

Həyat olmazdımı məgər maraqsız?..

"Hər baharın öz qaranquşu" poeməsindən, s.282

* * *

... Gedər ağızlardan dad da, ləzzət də,

Ağıl da, ürək də gülər arzuya.

Azadlıq olmayan bir məmləkətdə

Həqiqət riyadır, ədalət boya!

* * *

... İdrak da boğular, söz də, sənət də,

Ağıl kilidlənər dildə, dodaqda.

Azadlıq olmayan bir məmləkətdə

Nadan başda gəzər, aqıl ayaqda.

"Təzadlar" poeməsindən, s.377

... Yalana, böhtana biz çox uyumuşuq,

Deməyin dərisi qalına vay, vay!

Deyin, həqiqətin paltarını yox,

Özünü görənin halına vay, vay!

... Qan tökmək qanunla yasaq olandan

Qanları qaraltmaq dəb olub yaman!..

Hakim masasında zor aldı qanun

İttiham eləyir vicdanı, arı,

Dünya təmtəraqlı səhnədir,

onun

Yalandır, böhtandır rejissorları.

"Təzadlar" poeməsindən, s.381-389

... Nə olar... Bir baxsaq keçmişə hərdən,
Düşünək dünyanın qəmini bir-bir.
O qədim, möhtəşəm abidələrdən
Düşən kərpiclərin dərdi kimindir?

Nə qədər güclüsən, ey qadir insan,
Özün bir yanasan, əzmin bir yana.
Nə qədər acizsən, əsir olursan
Özün öz əlinlə yaratdığına...

* * *

... Haçalılığa baxıram, mənə
Qıcanan dişləri unutmaq üçün.
Baxıram üfün genişliyinə
Soyuq baxışları unutmaq üçün.
Baxıram sıldırım, daş qayalara,
yolum üstünə

Atılan daşları unutmaq üçün.
Baxıram dağların dik vüqarına,
Əyilən başları unutmaq üçün.

“Təzadlar” poeməsindən, s.405-408

... Keçidlər adlayıb, dağlar aşdıqca,
Böyüyür anbaan ürəklərimiz.
Ana təbiətə yaxınlaşdıqca,
Dönüb özümüdə qayıdırıq biz.

... Əyləşib gedirik göydə, yerdə biz,
Uzanıb üzürük gəmilərdə biz.
Fikrimiz öndədir həmişə bizdən,
Səyyahıq... Xəyal ki, görünmür gözə
Alıb hərəkəti bədənimizdən
Verdik beynimizə, ürəyimizə.

“Təzadlar” poeməsindən, s.408-410

ƏSƏRLƏRİ, IV CİLD

Bu necə dünyadır, anlamıram mən,
Nə gəliş bəllidir, nə gediş bizə.
Xəbərimiz olmur gelişimizdən,
İnana bilmirik getməyimizə.

Örtmə pəncərəni, gəlir ilk bahar
Gör çölün havası necə təmizdir!
Açıq pəncərələr, açıq qapılar
Dünyaya açılan gözlərimizdir.

“Örtmə pəncərəni...”, s.153

Nida işarəsi! Sən dik dayandın
 Özünü hamıdan qüdrətli sandın.
 Sual işarəsi! Baxmadın göyə
 Əyildin torpağı dərk edim - deyə.

“Nida - sual”, s.207

* * *

Dünyanı öz xoşumuzla tərk etmirik.
 Övlad olub ataları,
 Ata olub övladları
 Dərk etmirik.

“Yaşadılarım”, s.287

* * *

Haqqı, həqiqəti indi görməyə
 “İnsanam” deyənin dözümlü yox-yox.
 Mən çox aynalara baxdım “haqq” deyə,
 Üzümlü görürəm, özümü yox-yox.

“Yox-yox”, s.25

On ildir düşmüşük bir yanar oda,
 Varmı bu atəşin yozumu? - Yox-yox.
 Əqidəm - qəlb aynam! Mən bu aynada
 Üzümlü görürəm, özümü yox-yox.

“Yox-yox”, s.25

* * *

Nə deməkdir, nə demək, bir belə yanmaq?
 Səni andıqca anır, doymuram ancaq.
 Səhərim gəlsin ötüşsün, gecə keçsin
 Suyu anmaqla susuzluq necə keçsin?

“Səni andıqca”, s.360

* * *

Nə gözəldir ürək geniş, söz açıq,
 Yaşamadım bir sevdamı yarımçıq.
 Əzab adlı dəyirmandan narın çıx,
 Keçəcəksən ələyindən dünyanın.

“Dünyanın”, s.396

ƏSƏRLƏRİ, V CİLD

Babadan nəvəyə nəsil —bir axın!
Zəncirdən son hələqə odur, ilksə mən.
Nəvələr babaya övladdan yaxın —
İlklə son birləşir zənciri əysən.

“Baba-nəvə” s. 62

Bu savaştan qan çilənir dan yerinə,
İşıq — zülmət! Dış qıcadır bir-birinə.
Qalib gəlir gecənin də kədərinə
Al səhərin həyat dolu şən səsləri.

Gələn-gedən! Hər biri öz tələşində.
Gedənin də izi qalır yurd daşında.
Şərlə xeyrin bu əbədi savaşında
Qımıldanır ürəyimdə Hun səsləri.

“Hun səsləri” s. 89

Biri başqasına, bilirəm ki, mən
 Quşu da vurarsan gözündən, — dedi.
 Əgər bu müşkülü aşıra bilsən,
 Hörmət eləyərəm sənə mən, — dedi.
 Hörmətin boynuna minnət qoyuldu,
 Səxavət çevrilib cinayət oldu.
 Hörmət hörmətini itirdi bu gün,
 Öyrilik düzlüyün oldu kölgəsi.
 Hörmət!
 Hörmətə bax!
 Bu gözəl sözün
 Gizləndi ardında rüşvət kəlməsi!
 Hörmət! Alçaqlığın öz səsidir bu,
 Oğrunun məbədə girməsidir bu!

“Hörmət — rüşvət” s. 98

* * *

Dəlilik istərəm, ağıllı başdan
 Qar yağar, soyuqdur onun tədbiri.
 Dəlibaş atəşdir, o keçər daşdan,
 Şumlar daş dözümlü, əridər səbri.

“Qeyrətmi, ağılmı?” s.108

Bildik, bilirik, gizlidir insandakı qüdrət,
 Hər kəs onu fəth etməsə, acizdir o, əlbət.
 İnsanın əzəl borcudur insanlığa hörmət,
 İnsanlığa hörmətdə, ləyaqətdədir allah.

Gerçək də budur: Gizlidir hər zərrədə vəhdət.
 Bir zərrə ikən küllə qovuşmaq ulu niyyət.
 Gördüklərimiz zahiridir, bətnə nüfuz et!
 Batindəki, cövhərdəki fitrətdədir allah.

Fitrət də yatır sözdə, sözün öz yükü fikrim.
 Seçmiş, seçəcək daima tükədən tükü fikrim.
 Mən bir ağacam, yarpağı sözlər, kökü — fikrim,
 Sözlərdə deyil, sözdəki hikmətdədir allah.

“Allah” s. 109

Bilmədik tamahın min bəlası var,
Tamah girən evdən səadət qaçar.

“İman təməli”, s.133

* * *

... Keçilmiş yollarla keçib hamımız,
Elə bilir ki, yolu biz açdıq.

“Hamı elə bilir...”, s.303

* * *

El bir olsa zərbi kərən sındırar
El gücündə, el dedi sel gücü var.
Beş nəfərin yanmağından nə çıxar?
Xalq yanmasa, dönüb millət olammaz.

“Olammaz”, s.350

Bir oğul göstərin indi siz mənə,
Millətə həm ata, həm oğul olsun.
Çox gördük xalqını qul edənləri,
Eləsi gəlsin ki, xalqa qul olsun.

“Həm oğul, həm ata”, s.139

* * *

Kor, kora kor desə — bu, keçib gedər,
Gözlüyə kor deyən kor, daha dəhşət!
Gözündə dağ boyda tiri görməyən,
Özgənin gözündə qıl seçər, əlbət.
Nadan öz sözünü yeritmək istər,
Özünü dərk etməz,
hamını danlar.
Aləmi çirkaba qərq etmək istər,
Çirkabın içində şıllaq atanlar...

“Kor, kora kor desə”, s. 220

Gözlərin hər biri ayrı bil ulduz,
Biri haraylanır, biri huylanır.
Gah qadın gözüylə bakirə bir qız,
Gah qız gözlərilə qadın boylanır.

“Könlümdə, ruhumda”, s. 244

* * *

Dönür dilənçiyə bəzən məhəbbət,
Ona da, buna da əl açıb durur.
Mən yaxşı bilirəm, birgünlük həsrət
Ömürlük vüsaldan niyə uzundur.

“Necə dincələrəm”, s. 264

Qulluqdan azad oldusa, qul şad olar, fəqət,
Mən azad olmuşam, niyə bəs qəm içindəyəm?
Eşqində sağ qalanlar ölür, ölmədən qabaq;
Eşqimdə ölmüşəm, diri qalmaqçün hər zaman.

Sordun: Niyə susdun? Niyə fəryadın ucalmaz?
Yarpaqları tökmüşsə, budaqlarda səs olmaz.
Üstün gəlib inkar elədi naləmi eşqim,
Tonqal ki, alov tutdu, onun tüstüsü qalmaz.

“Qitələr” s. 266

* * *

Həsət — dərdin dili, idrakın gözü,
Həsət — sevginin də kamal yaşımış.
Ürəyin açarı,
Diləyin sözü,
Həsət — fitrətimin məhək daşımış.

“Həsətin hökm etdi”, s. 284

Gətir xatirinə gecə gündüzü,
Biri qapqaradır, biri ağappaq.
Sevginin bu tayı sevginin özü,
Sevginin o tayı — gileydir ancaq.

“Sevginin tilsimi” s. 293

* * *

Həsərin könlümün ehtiyacıdır,
Nədən ki, güclüdür məndən yüz kərə.

Həsərət ürəyimdə dar ağacıdır,
Asır, asır məni gündə yüz kərə.

Mən özüm-özümə göz dağıyamsa,
Bəzən sevincim də mənə bir yüküdür.
Mən öz həsrətimin dustağıyamsa,
Axı, hardan bilim dünya böyükdür?

“Həsərin”, s. 297

Sevdanın əvvəli, axırı qəmsə,
Nə uma bilərəm adi sevincdən?
Ağzımın dadını itirmişəmsə,
Balın ləzzətini hardan bilim mən?

Batanlar əlini atar samana,
Ümid saplağından asılıb arzum,
İynənin gözündən keçən gümana,
Əl açan ümidə qısılib arzum.

“Həsərin”, s. 297

* * *

Həsərin ölçüsü sığışmır sözə,
Həsərim, ümidim — qaram, ağımdır.
İşıqı tanıdan qaranlıq isə
Sevgimi tanıdan ayrılığımdır.

“Mənim öz dünyamdır”, s. 300

Sevdinsə... qanqalı gül biləcəksən,
Hər əsən yarpağa kövrələcəksən.

Sevdinsə... nə dünən, nə də bu günsən,
Sevdinsə... həmişə sən gələcəksən.

Sevdinsə... bir ömrün ilk sabahısan,
Dünyanın ən böyük xeyirxahısan.

“Sevdinsə...” s. 301

Sabir dedi, “Biqeyrət olur ağlayan insan”
Tarixdə zəbun etdi əməlsizləri həsrət.

Öz haqqına biganə olan bəxtiyar olmaz
Çapmış, talamış daima dilsizləri həsrət.

“Ustad Şəhriyara” s. 312

Yorulduq zaman-zaman,
Bu vuruşdan, bu qaldan.
Ömür yolu — məchuldan
Mələmə yol açmadır.

Artdıqca günahımız,
Bizi yaxdı ahımız.
Eşqdir pənahımız
Eşq — özünü aşmadır.

“Öz-özünü aşmadır” s. 355

Çox şışirtdik biz hər şeyi,

Dərk etmədik bu şitliyi.

Adamların eşitdiyi

Gördüyünə sığışmadı.

Qəm əkib, dərd biçə-biçə,

Ömür sürdük biz beləcə.

Bir yasımız neçə-neçə

Toy-düyünə sığışmadı.

Sağlar dönüb çürük olub,

Ulaq şələyə yük olub,

Din, allahdan böyük olub

Öz boyuna sığışmadı.

“Sığışmadı” s. 362

ƏSƏRLƏRİ, VI CİLD

Mən ələmdən qaçırdım,

Ələm mənə tuş oldu.

Bəxtimin göyərçini

Bağcamda bayquş oldu.

Dağlar tufan qopardı,

Sel Saranı apardı.

Qəza başımı yardı,

Günahkarı qış oldu.

Yaman bəd əsdi rüzgar,

Saraldı bağ-bağçalar.

Taleyimə yağdı qar,

Günahkarı qış oldu.

“Oldu” s.20

Mənim səbrim.
Bu səbrimə mən nə deyim?
Mənim səbrim — mütiliyim
köləliyim!

Xoşbəxtliyim ondadır ki,
Düşmənimin hökmü böyük,
taxtı çürük!
Bədbəxtliyim ondadır ki,
Mənim səbrim,
Düşmənimin qüdrətindən daha böyük!

Mənim səbrim mütiliyim, köləliyim!
Xoşbəxtliyim ondadır ki,
Düşmənimin hökmü böyük,
taxtı çürük!
Bədbəxtliyim ondadır ki,
mənim səbrim,
Düşmənimin qüdrətindən daha böyük!

“Xoşbəxtlik—bədbəxtlik”, s.62

Ağlım məni hey səbrə çəkir, “döz” deyir hər gün,
Ünsiyyətə məcbur edir oğraşlarımızla...
Biz damğa vurub kam alırıq bir-birimizdən.
Öz quşlarımız məhv olur öz daşlarımızla...

“Qəlbim ağladı”, s.71

* * *

Sönmüş odu boş qəlbimizin... Yoxsa, öyündük,
Bir böylə qapazdan gic olan başlarımızla!

Ağlım məni hey səbrə çəkir, “döz” deyir hər gün,
Ünsiyyətə məcbur edir oğraşlarımızla...

Türkü, bizi düşmənlərimiz yüz yerə bölmüş,
Birləşməliyik, gec-tezi qardaşlarımızla

“Öz “Mən”imin ağası”, səh. 71

Qanmazlığımız qanmağımızmış, demə, yarəb,
Qollardakı zəncirləri ziynət bilirik biz.

Yaxşıyla pisin fərqi dərək etmədi nadan,
Bədbəxtliyi, vallahi, səadət bilirik biz.

Zindanda doğulduq, o qədər zülmə alışdıq,
Məhbusu azad, zülmü ədalət bilirik biz.

Hər zülmə şükürlər deyə zülmətdə süründük,
Məhbusluğu, məhkumluğu qismət bilirik biz.

Sabir o zaman cəhl ilə nadanlığa gülmüş,
Nadanlığı indiyə fərasət bilirik biz.

“Biz”, s.101

Ah azadlıq, azadlıq

Sənin gözəlliyini

Sənə qılnc çəkənlər bildimi?

Qırılmasın neyləsin

Vəznim də,

Sözlərim də...

İndi Cavidin özü

Olsa mənim yerimdə

Hecanı da sındırar,

Əruzu da sındırar.

Qırılan qəlbi kimi,

Qafiyəni də qırar.

Vəzn — ölçü,

Qafiyə — ahəng

Cavidin keçirdiyi

İztirabın, əzabın

Ölçüsü oldumu ki,

Burda mənim vəznimin,

Sözümün də ölçüsü,

Ahəngi olsun, Allah?...

“Zindanda” şeir, s.112

Şair gözsüz də yaşar,

Gecə gündüzdür ona.

Qəlbi, hissi, duyğusu,

İdrakı gözdür ona.

Görən göz yox, ürəkdir,

Göz duyğuda gərəkdir.

Göz idrakda gərəkdir.

Şer-ışığı, şerdən

Nura boyandı zindan.

Bəs qorxmasın

yarasa bu işıqdan?

Dərdin, qəmin önündə...

Söz ölçüyə gəlməyir

Söz sözlüyündən çıxır.

Söz özlüyündən çıxır,

Söz əsəbə çevrilir,

Söz qəzəbə çevrilir.

Daş yükünü çəkməyin

Elə bilmə rənci var.

Daş yükü qəm yükündən

Min kərə yüngül olar.

O, söz arabasında

Çox daşıyıb qəm yükü.

Qəm yükü

Ələm yükü...

Daş yükü ağır olmaz

Qəm yükünü çəkənə,

sabaha göz dikənə.

"Zindanda şeir", s.113

İşə bax! Ömrüm boyu

Mən quruya yaş dedim.

Qardaşıma əcnəbi,

Gəlməyə qardaş dedim

Öz doğma vətənimdə.

"Vətəndaşlıq vəsiqəm", s.122

Hansı qanunda var ki,
Məhkəməsiz, qərarsız
Bir qocaman millətə
Dar ağacı qurulsun?

Hansı qanunda var ki,
Çağırılmamış qonaqlar
Evin sahibi olsun?

Hansı qanunda var ki,
Dəyişsələr millətin
ruhunu, fitrətini?
“Səadətindir” — deyə
Zorla yedizdirələr.
Ona əsarətini?

Hansı qanunda var ki,
Xalqın ləyaqətini
Ayaqlara atasan
“İndi xoşbəxtsən”, — deyə
Əl çalıb oynadasan?

“Zindanda şeir”, s.114

* * *

Üç rəngli bayrağın kölgəsində mən
Qaraca torpağı Vətən görmüşəm.
Zəfər güllərini dövri-qədimdən
Bayraq işığında bitən görmüşəm.
Bayraq mənliyimdir, bayraq kimliyim,
Bayraq - öz yurduma öz hakimliyim.

“Bayraq”, s.314

* * *

Yalan-həqiqətlərə istədiyi ölçüdə
Paltar biçən dərzimiz.
Yalan — həyat tərzimiz.
Gerçək — üzü qaradır.

“Yalan bazarı”, s.316

Elə oğul istərəm diləyi vətən olsun,
Bu Vətənin yolunda yüz dəfə itirilsə,
min dəfə bitən olsun.
Vətən eşqi dağın da sinəsini dağlayar
Eşq olmayan ürekdə hörümçək tor bağlayar.

* * *

Onun ana dərдинə oğul tək yanmaq gərək,
... Haqsız yıxmaq üçün haqqa inanmaq gərək.

“Nə vaxt üzün güləcək?”, s.493-494

Qara tül çəkdilər gözlərimizə
Qolları zəncirsiz bir qula döndük.
Elə tələ qurdu qəsbkar bizə
Biri birimizçün qıfıla döndük.

“Qıfıllar”, s.524

* * *

Qanun - buludlara dəyən gülləyə,
Qanunu tapdamaq - hünərə döndü.
Vətən - ərziyə, millət - kütləyə,
Dövlətə - kəsərsiz xəncərə döndü.

Rüşvət baltasının zərbəsi altı
Əzilir, görünmür hər gözə qanun.
Əzilən qanundan doğulur, amma,
“Şapka” texəllüslü bir təzə qanun.

“Ey insan övladı”, s.451

... İndi azadlığım mənə qənimdir,
Bu gizlin oyundan baş açmır fələk.
Məni kor quyudan çıxaran kəndir
İndi boğazıma keçib halqa tək...

“Əsarət - azadlıq”, s.455

* * *

Sönmüş o həvəs, köhnə diləklər unudulmuş,
Hicran niyə bəs indi vüsaldan şirin olmuş?

“Eşqin odu...”, s.553

* * *

Ağlımın önündə başımı əydim,
İçimdə boğuldu könlümün səsi.
Mən hardan biləydim, mən nə biləydim,
Eşqin getməsidir ağlın gəlməsi!

“Nağlım gəlsin”, s.573

Haqq evində haqq divanı qurulmuş,
Hər qazancın öz bahası sorulmuş.
Təmənnası boynumuza yük olmuş.
Bağışlanan şərəf-şandan qorxuram.

Bu dünyadan umacağım mizandır.
Qorxduğum kəs bu mizanı pozandır.
Tox gədanın qudurması yamandır.
Acandan yox, mən doyandan qorxuram.

Uyuruqsa nəfs adlanan elçiyə
Tüpürürük vicdan kəsən ölçüyə.
Odur verən düz qiyməti hər şeyə
Vicdanından qorxmayandan qorxuram.

“Qorxuram”, s.615

Tamlığı dərk etmək üçün

Bir yerə bax, bir göyə bax.

Haqq danışır lap astadan,

Yalandakı səs-küyə bax.

Haqqı yenirkən nahaqlar,

Haqq sabaha ümid bağlar.

Biri gülər, onu ağlar

Sən ağlayan bəndəyə bax.

İnsanıqsa, insaf hani?

Tapdayır insan insanı.

Kələ-kötür bu dövrəni

Hamarlayan rəndəyə bax.

“Bax”, s.656

Hər dərdinə ortaq mənəm,

Hər ağrını tən bölənəm.

Sən çəkənsən, mən gələnəm,

Gəmi başqa, yedək başqa.

“Ağıl başqa, ürək başqa”, s.657

* * *

Həddən artıq isti keçən,

Yayda qışı sərt gətirər.

Qışın sərti əlacsızdır,

Kimsəsizə dərd gətirər.

“Gətirər”, s.663

* * *

Qapısı açıqdı şərin,

Dibi yoxmuş bu dərdin.

Bizə çörək yetirənin

Evində bir loxması yox.

“Yox”, s.689

Haq-güc ilə üzüm gülür,
Könlüm gülmür, dədəm oğlu.
Dostu sevincində deyil,
Qəmində gör, dədəm oğlu.

“Dədəm oğlu” s.635

* * *

Ağıla söykənsin dedim qüvvəmiz
Anlayan olmadı bu sözdən məni.
Ağıla güvənək bu məqamda biz,
Qüvvə daşı əzər, ağıl qüvvəni.

Zalımın “zəfəri” bundan qələtdir
Zamanın səsini biz də dinlərik.
Dünya zatımıza yaxşı bələddir
Biçilə-biçilə əkilənlərik.

“Şəhidlər”, s.722 -760

Aranda içdiyin suyun,
Gözləri dağdan bulanır.
Bağ-bağça çayır otundan,
Bostan alaqdan bulanır.

Vicdan - haram bir tikədən,
Namus - kiçik bir ləkədən
Sevgi - qurulan tələdən,
Könül - qulaqdan bulanır.

Məhəl qoymayıb sazağa,
Endim düzə, qalxdım dağa.
Daş dəyər gəzən ayağa,
Şalvar - balaqdan bulanır.

“Bulanır”, s.644

Bugün xoşdur, bəs dünən -

Unutdunmu bunu sən?

Ucaldığı zirvədən,

Heç kəs geriyyə baxmır.

Dünya bir qumarxana,

Gör kim uda, kim yana.

Hər şey baxır zamana,

Zaman heç nəyə baxmır.

“Baxmır”, s.641

* * *

Bədən ürək tüstüləyir,

Sönmək üçün su diləyir.

Haqq haqsız üstələyir,

Öz yerinə düşəndə söz.

“Söz”, s.633

Qışda bahar, baharda qış,

Seldə, suda od gizlidir.

Ağ buludda yamyaşıl ot,

Yaşıl otda süd gizlidir.

Nədir bu dərd, nədir bu qəm?

Gah bilirəm, gah bilmirəm.

Hər sevincdə bir dərd, ələm,

Hər dərddə umud gizlidir.

“Gizlidir”, s.639

* * *

Hər kəsin öz məramı,

Öz məqsədi, öz yolu.

İlan ki var, həmişə

Əyri keçər düz yolu.

“İlan - qartal”, s.653

Yalan sözü eşitməkdən
Qulaqlar da yağır olur.
Məqamını keçirdisə
Qara suyu çaxır olur.

Söz də gərək yana-yana
Qəlb oduyla cilalana.
Qalay çəkməsən qazana
Qala-qala paxır olur.

Tapmısansa amalını, * * *
Çox belləmə sağ-solunu.
Tutub getsən öz yolunu
Çəmən üstü cığır olur.

“Daş yerində ağır olur”, s.642

Gördüm gülü tumurcuqda,
Yoxu varda, varı yoxda.
Ən zülmkar bir alçaq da,
Yeniləndə ağır olur.

Divar hörmə cavan oğlan
Təməlsiz dam qalağında
İki cinsin calağında
Kəhər olmur, qatır olur.

Hər gülün öz zamanı var,
Yaxşısı var, yamanı var.
Hər kəsin öz meydanı var
Daş yerində ağır olur.

“Daş yerində ağır olur”, s.643

Ağ-qara, uzaq-yaxın,
Hara gedir bu axın?
Dəyanət bir alçağın
Xəyanətindən ucuz.

Dərdlərimiz artmalı
Dəymiş bildik hər kalı.
İndi göyün qartalı
Yerin bitindən ucuz.

Üzə gülmür qədər də
Necə dözək bu dərddə?
Təzə məzənnələrdə
Atın itindən ucuz.

“Ucuz”, s.645

* * *

Minbərdən bağırıldı söz gövşəyənlər:
“İslama hər yerdə dayağıq” — deyər.
Bizi darda qoyub “İslam” deyənlər
Niyə dayaq oldu bəs erməniyə?

“İstiqlal” poemasından, s.710

Dandın həqiqəti sən bilə-bilə
Sübutun uydurma, dəlilin əbəs.
Erməni qəsbinə kirməyinlə
Xoruzun quyruğu görünmürmü bəs?

Din ilə ucalır ruhumuz göyə
Göylər bir qiyasa, ölçüyə gəlməz.
O böyük din ilə bircə fırqəyə
Bəşərin yarısı sığışsa bilməz.

Zülm yavaş-yavaş kəsilir qənim
Tərsinə fırlanan o köhnə çarxa.
Suyun gəlməsinə şübhəm yox mənim
Bir vaxt şırl-şırl su gələn arxa.

“İstiqlal” poemasından, s.710

Yalana, riyaya nə qədər uyduq,
Biz Qızıl Orduya abidə qoyduq,
Ona ad da verdik: "Xilaskar ordu".
Adını "doğrultdu": El "xilas oldu".
Yenicə tapdığı azadlığından,
"Ölüyə azadlıq, diriye zindan".

Yaxşı tanıyırdı çoxdan biz onu
Adı bir olsa da, min bir üzü var.
Kasıb gizlətməkçün yoxsulluğunu,
İtinin adını "Gümüş" çağırar.

Yetmiş il "irəli!" — deyib yüyürdük,
Hamıdan geridə qalan bizmişik.
Döydük döşümüzə...
ayılıb gördük
Dünya aslan imiş, amma biz pişik!

"Təzadlar içində", s.716

Gəlin, ölçə bilək xeyri, ziyanı,
Bəzən əvəzidir on qış, bir yazın.
Bizim şəhidlərin müqəddəs qanı,
Bəlkə də behidir sabahımızın.

Xəyal bir çiçək də bitirə bilməz,
Bu gündən sabaha körpü salmasa.
Azadlıq ağacı bar verə bilməz,
Şəhidlər qanı ilə suvarılmasa.

Gəldi ürəkdəki arzular dilə,
Silahı məhəbbət, son sözü Vətən.
Şəhidlər göstərdi ölümləriylə
Ölüm aşağıdır Vətən eşqindən.

"Eşq olsun sizə", s. 723

ƏSƏRLƏRİ, VII CİLD

Gəldiyim dünyanı anlamadım mən,
Nə gecəm bəllidir, nə də gündüzüm.
Dünyanı apaydın görən gözümdən
Daha yaxşı görür bəsirət gözüm.
O gözlə baxanda ucalır ürək,
Duyğum gözə dönür, gözüm duyğuya.
O gözlə baxanda əsəb teli tək
Gərilib dönürəm özüm duyğuya.
Görünən dünyadan daha çox, dərin,
Görünür gözümə görmədiklərim.

“Qəribəliklər”, s.5

Sonradan seçirik dostdan düşməni,
Ağlımız yuxuda, gözümüz bağlı.
- Kaş, mənim olaydı, - dedi erməni,
Bədbəxt müsəlmanın sonrakı ağlı.
Niyə bu kəlamdan biz məmnun olduq?
Oyanmaq - yatmağın ziddi, tərsidir.
Sonradan oyanan ağıl, ağıl yox,
Dünyanın verdiyi həyat dərsidir.

“Mərasim”, s.10

* * *

İtirirəm özümü xoş dəmlərin içində,
Mən tapıram özümü ələmlərin içində.
Qarğa qoz ağacında “qa-qa” deyib sevinir
Budaqdakı yeminə.
Bülbülsə cəh-cəh vurub ahəng tutur içində
Nalə çəkən qəminə.
Halım, günüm, ovqatım dəyişdikcə dəmbədəm,
Dəm çəkəndə qarğayam, qəm çəkəndə bülbüləm.
Bülbülün öz cəh-cəhi, qarğanın “qa-qa” səsi
Qəm çəkəndə özüməm, dəm çəkəndə özgəsi.
Min ildir, milyon ildir
Qəm ürəyi ucaldır, dəm ürəyi kiçildir.

“Cisim deyil, ruham mən”, s.13

Bir tərəf beşikdir, bir tərəf məzar,
Arada ömrümün yolu... bir də mən.
Məzardan o yana bilmirik nə var,
Məzardan bu yanı taledir bilən.

Gələnin, gedənin bu təmənnaya
Öncə öz ricası, öz rızası yox.
Gələnin, gedənin iki dünyaya
Dünyaya gəlməmiş iddiası yox.

Gəlirik, gedirik, nə hədd, nə hədd,
Gəlirik nə üçün, niyə bilmədən.
Nə imiş ən ali, ən uca məqsəd
Yoxluqdan varlığa gətirilmədən?

“Səni dərk etməyə”, s.14

Oğul istəyirəm, şərəfət bilə
Xalqın şərəfini, ləyaqətini.
Özünə ən böyük səadət bilə
Bu böyük millətin səadətini.
Oğul istəyirəm, "məqsədım" deyə
Kürsünü özünə amal bilməyə.

"Oğul istəyirəm", s.15

* * *

Ürəyin ən dərin guşəsindədir
Ən nadir, ən qadir hikmətli sözlər.
Görünən dənizlər, deryalar nədir,
Hər kəsin qəlbidir dərin dənizlər.
Dalğıcam, dalıram içimə hər gün,
Nadir söz gəzirəm şeirlərimçün.

Dəryanın təkini qəvvaslar bilər,
Mənimçün ölüdür tufansız dəniz.
Siz ey limanlarda yatan gəmilər,
Açıq dənizlərdir sizin yeriniz.

"Siz ey limanlarda yatan gəmilər", s.18

Xəyal dəryasında üzdüm sərəsər,
Amma üzülmədim torpaqdan bir an.
Xəyalda boğular xəyalpərəstlər,
Qüdrətli olmasa xəyallarından.

Xəyal - sabahına bir yoldur sənin.
Sabah - gələcəyə bu gündən uçuş.
Özündən qaçışdır yolu özgənin,
Özünə dönüşdür özündən uçuş.

"Özünə dönüş", s.19

* * *

Yaxşını kənarda axtarırıq biz,
Fərqlini bilmirik boşla dolunun.
Savaş meydanından əkilməyimiz
Adına yazılıb Qoç Koroğlunun:
“İgidlik on imiş, doqquzu qaçmaq”.
Bizim kimliyimiz bu imiş ancaq?

Özünü kiçiltmək burdandı bizdə?
Nədir özümüzə bu şər, bu böhtan?
Bizim aşağılıq düşüncəmizdə
“Öküz olmaz imiş ev danasından”.

Dərədən zirvəni gör, deyim əhsən,
Bax, buna deyərlər ərlik, ərənlik.
Bu günün gözüylə dünənə baxsan,
Keçmişə qiymətdə yanılacaqsan.
Şər ilə xeyirin arasındasan,
Birinin ilkidir, birinin sonu.
Bədbəxtlik içində anlayır insan,
Kim idi, indisə kim olduğunu.

Zaman dəyişərmiş zaman içində,
Dünən rədd etdiyin bu gün doğrulur.
Xoşbəxtlik özü də bir an içində
Dönüb, xoşbəxt üçün bədbəxtlik olur.

Xoşbəxtin qəlbindən qaçaqdır ələm,
Heç nəyin hesabı, haqqı sorulmaz.
Deyərdim, indii ki belə qadirem,
Yaman gün bir daha qismətim olmaz.

Bükdü belimi də bədbəxtlik daşı,
Təklik - bədbəxtliyin əkiz qardaşı.

“Xoşbəxtlik - bədbəxtlik”, s.27

Mənim ana dilim - mənim kimliyim,
Pasportum, özümə öz hakimliyim.
Mənim mənliyimin füsunkarlığı,
Danışan kamalı, ağıldır dilim.
Millətin varlığı, yurdun varlığı
Sənin varlığına bağlıdır, dilim.

Mənim babamla, həm də nəvəmlə
Bağlayıb, uzanan tarix bağımisan.
Dünənim, sabahım, üstəlik hələ
Mənim söz hünərim, səs bayrağımisan.

Fərqlini bilməyib ağdan qaranın,
Adam var, bu dili yad sayar bu gün.
Dədəsi bu dildə cəbhə yaranın
Özü özgə dildə banlayar bu gün.

“Mənim ana dilim”, s.32

Görünən dünyaya aldanırıq biz,
Fərəh nəqdəddir, dərd-qəm nisyədə.
Yox, dəyişə bilmir özünü insan,
Nəfsimiz güclüdür imanımızdan.

“Nəfs - İman”, s.40

* * *

- Günahın varmıdır?
Dedim: - Dünyanın
Əyrisi bir yana, düzü günahdır.
Mayası palçıqsa əgər insanın,
Dünyaya gəlməyin özü günahdır.

“Günahın varmıdır?”, s. 43

* * *

Hərənin öz payı, ey insan, düşün.
O ulu yaradan yaşamaq üçün
Qartala iti göz, pələngə pəncə,
Şirə qüvvət verib, bizə düşüncə.

“Hərənin öz payı”, s.44

Varmı elə qapı ola büsbütün

Döyənün üzünə həmişə bağlı?

Özündən daha çox başqalarıyçün

Daha düz işləyir düzlərin ağı.

“Məsləhət”, s.48

* * *

Mən dedim, o dedi...

Birdən qızıqıdı,

Qaydanı, nizamı, sərhədi aşdı.

Gördüm, ən adicə bir həqiqəti

O, gözgörəsində bəyənmir, danır.

Pisliklə yoğrulub onun xisləti,

Açıq-açığına haqqa qısqanır.

Bu haqq düşməninə tutub üzümü,

Dedim gülə-gülə axır sözümü:

— Bilmədin, anladım, bilmədin yenə,

Barı, düşmən olma bilmədiyinə.

“Barı, düşmən olma” səh.49

Dilini bilmədiyim quşları dinləyəndə,
Gözlərə görünməyən küləklər inləyəndə,
Yuxumda öz inancım məni məndən soranda,
Hissim, fəhmim, gümanım mənə başqa dünyadan
Bir şeir yazdıranda,
Qəlbim gizlədəyəndə bir yanıqlı nəğmədən
Gözə görünməyəni görür, qulaqlarımla
Eşidilməz olanı eşidirəm mən, nədən?
Əsl gerçək budur ki, burda dayan, burda dur!
İnsan insanlığında
Cisminə yox, ağına və ruhuna borcudur.

“Burda dayan, burda dur”, s.53

Tamah ürəklərdən çalib mürvəti,
Nəfsə haqq paltarı geyindirirlər.
Taleyn əlindən alıb qisməti,
Taleyn özünə tale verirlər.

Tükənmir, əksinə, arzularımız
Çoxalır günbəgün, artır ilbəil.
Zülm etmək günahdır, dünyada yalnız
Tamaha zülm etmək günahdan deyil.

Vətən oğlu mənliyini unudursa,
Mən koramsa, sən korsansa, o da korsa,
Demək, bizim bu məmləkət
Qaranlıqdır başdan-başa.

Biganəlik korluğumuz,
qardaş sevgi torpağından gül göyərər,
Biganəlik torpağından kol göyərər.
Biganəlik - ən dəhşətli
Mərazidir bu millət.
Bu da başqa bir üzüdür cəhalətin.

“Biganəlik - korluğumuz”, s.59

Mənəvi sərvətdir hər kəlmə, hər söz.
Namusla xəyanət durub üz-üzə.
Xalqın yaratdığı dilə təcavüz
Ən pis təcavüzdür qeyrətimizə.

“Təcavüz”, s.68

Niyə zəngin olur əliaçıqlar?
Səxavət bircəni döndərir minə.
Pul böyük nemətdir, bircə şərti var:
Pulu cibinə qoy, qoyma qəlbinə

“Niyə”, s.71

Körpə beşiyində qədsiz, qərəzsiz,
Kindən, küdurətdən uzaq, tər-təmiz.
Ana üçün belə anlaşılmayan
Yalnız mələklərə gizli qalmayan
Bir dillə qığıldar... De, nədir bu dil?
Bəlkə, mələklərin dilidir bu dil?

“Mələklərin dili” s.71

İnam çeşməyiylə baxırkən birim
On ildir, çoxalır xeyrim şərimdən.

Allahım, gözümlə görmədiklərim
Gerçəkdir gözümlə gördüklərimdən.

“Gözümlə görmədiklərim”, 73

Xəyal, sükut, məhəbbət - şərəf yolum, şan yolum,
Bir çərçivə içində hansısa bir həddədir.
Sükutun fəryadını eşidənlər, duyanlar
Sonsuz ibadətdədir.

“Sükut, xəyal, məhəbbət”, s.76

Bədbəxtlik - ürəyə çarpaz dağ çəkən

Təkliyin zamanla əkiz qardaşı.

Təklik - könül sıxan, təklik - bel бүкən,

Dünyanın ən böyük, ən ağır daşı.

“Ən ağır daş”, s.78

Sən azdın yolunu, itirdin yönü,

Nəfsinin ağzına verdin könlünü.

Dilənçi körpənin gözünə baxsan,

Azdığın yolunu sən tapacaqsan.

“Bizim sabahımız - körpələr”, s.79

Bilib, bir mətləbi dərk elədim mən:

Bilmək dərd calayır dərdimə hər dəm.

Bilənlər dünyada bir şeyi bilmiş:

Bilməmək bilməkdən daha gözəlmiş.

“Bilməmək”, s.81

Necə də puç oldu şirin xəyallar,

Dünya qan ağlayır, zaman hönkürür.

Gözümü yummağın nə mənası var,

Gözümü yumsam da, ürəyim görür.

“Gözümü yumsam da...”, s.83

Dünya qəmlə yoğrulub,
Qəm — dünyanın yaşıdaşı.
Qəm mənim sirdaşımdır.
Ya mən qəmin sirdaşı?

“Qəm özü tapır məni”, s. 90

Qəmin — sevinc qaynağım,
Dərdim — könül sirdaşı.
Axır damarlarımdan
Qan yerinə göz yaşı.

Dərd məni tək qoyanda
Qonşudan dilənmişəm.
Qurdağa bələnmədim,
Dərdimə bələnməmişəm.

“Qəm özü tapır məni”, s. 90

Demə, insaf, mərhəmət

Haqq yoluna sədd imiş.

Rəhm - yarı ədalət,

Yarı cinayət imiş.

“Qafiləmmiş heç demə”, s.93

Həyat özü yoxdan yoxa bir yol imiş,
Əvvəli də məchul imiş,
Axırı da məchul imiş.
Tutub getdim qədə verən öz yolunu
Bunu bildim: Aça bilməz
İki məchul bir məlumu

“İki məchul bir məlumu”, s. 99

Axtarar gecədə gündüzü insan,
Çox zaman qədəri qədərdə görmür.
Bu da tarazlığın bir üzü, insan
İki xoşbəxtliyi bir yerdə görmür.

“Peşman olmayaq”, s.101

Görünməz dünyanı yox sayan ey dost,
Alimi duyğunla, fəhminlə dinlə.
Yalnız gözlərinə inanan ey dost,
Demək düşünürsən sən gözlərinlə.

“Gözlə görə bilmədiyinə inanmayan dostu cavab”, s.108

Nəhayətdə anladım:
Həqiqət haqdan keçir.
Röyaları gerçəyə
Çevirməyin tək yolu
Oyaq qalmaqdan keçir.

“Oyaqlıq”, s.109

Can gözün var isə, uyma dövrana,
Uysan, zamana da “dur” deyəcəksən.
Can gözün yox isə, mən də bir yana
Sən heç özünü də görməyəcəksən.

“Çuxur”, s.110

Daim marıqdadır, məqam gözləyər
Əlindən buraxmaz bir ovu yaltaq.
Təpəyə dağ deyər, gülə kol deyər
Tutduğu məqamın girovu yaltaq.

Öz doğma yurdunda soyulduğunu
Nə qədər istəsən danış, nə fayda?
Hansı şikayətin, gileyin sonu
Xoşbəxtlik gətirib sənə dünyada?

Biz əsl azadlıq bilirik nədir
Yaşamır, yaşayan can güdə-güdə.
Vallah, azad deyil, əsarətdədir
Doğru da, oğru da, əyri-üyrü də.
“Xəyal qırıqlığı”, s.115

Məşqdə hədəfə düzgün vuranın
Döyüşdən əvvəl də zəfəri bəlli.
Dostuyla düşməni qarışdırmanın
Nə xeyri bəllidir, nə şəri bəlli.

“Bir şeyi - əcibiz”, s.118

Bu da bu günlərin “Ölü canları”,
İstiqlal dövrünün pəhrəmanları.
Bu, gödən güdənlər, bu qibləsizlər,
Bizdən utanmayan bu üzsüz üzlər
Məgər utanmırmı öz özlərindən?
Bax buna, bax buna məəttələm mən.
Yanıldım,
özündən utanmayan kəs
Başqa birisindən utana bilməz.

“Qibləsizlik”, s.119

Sualı gözləmə, susduğun yetər
Qəlbinə gələnə məndən öncə de.
Pis sözü hər kəsin üzünə qəşşər,
Xoş sözü insanın arxasınca de.

“Sualı gözləmə”, s.122

Sözlə işin bir kəlmədə ifadəsi!
Düzgünlüyün, həqiqətin, haqqın səsi!
Ürək dillə birləşəndə
Xarabalıq cənnət olur.
Söz əməllə birləşəndə
Tayfa dönüb millət olur.

Bəxtəvardir həm xeyrini,
Həm şərini bilən millət
Sözlə əməl arasında
Sərhədləri silən millət.

“Koto”, s.123

Sərhəddəyik,

Nə irəli yol bəllidir,

nə də geri.

O zaman ki, bu dünyanı tərk edirik,

Bu dünyanın yalnız yuxu olduğunu

O dünyada dərk edirik.

“Yuxu”, s.129

Ey qoca Türk eli, qalx, ayağa qalx!

Sən daim böyüksən, kiçilmək nədir?

Böyüklük - kiməsə bənzəməkdə yox,

Böyüklük - mənəvi böyüklükdədir.

“Avropa birliyi”, s.140

Bu günə güvənmə, öncə sabah var,

Yamanca dönükdür zamanın üzü,

Tarixin küncünə süpürüb atar

Ayaq izlərini vaxtın öz sözü.

“Öndə sabah var”, s. 146

Uşağın verdiyi min-min suallar

Bu diri dünyanı bilmək üçündü.

Qocanın verdiyi dərin suallar

O biri dünyanı bilmək üçündü.

“Sual işarəsi”, s.150

Uşaq suallarla aşdımı həddən?

Sualdır hər günün, hər anın özü.

Yalnız bizimçünmü?

Əzəl — əbəddən

Sualla başlanıb dünyanın, özü.

Sualla başlanıb dünya, bu haqdır,

Amma nöqtə ilə qurtaracaqdır.

Elə ki, yetişdi ömrün yay çağı,

Bu dünya onunçün bir cənnət bağı.

Ömrün yay çağında o, cürətlidir,

Özünü hər işdə ancaq tək sanır.

Ömrün yay çağında qorxu-hürküslüz

Həyatı bilməyə yetərincədir.

“Sual işarəsi”, s. 148-149

Ömrün yay çağında öz qüdrətini
Bilib o, özünü ölümsüz sayır.
Göstərib gücünü, şücaətini,
Bəzən ölüm ilə oyun oynayır.

Elə ki, ömrün
Gedir payız fəslə, gəlir qış fəslə,
Əyilir bədəni, bükülür belə.
Yerimər, elə bil, yerdə sürünür,
Vücudu bənzəyir əyri suala.
Ona xəndək kimi dərin görünür
Yolda rast gəldiyi hər çuxur-çala.

Bir ömür yaşayıb çox bilən qoca,
Özü bir suara çevrilən qoca.
İndi heç kəsə yox, özünə verir
Uşaqkən verdiyi min bir sualı,
Uşağa bənzəyir onun bu halı.

“Sual işarəsi”, səh. 149-150

Xoşbəxtlik — yoxluqda anladım ki, mən,
Azad olmaq imiş özü özündən.
Özümdən qurtarıb, dedim, bir kərə,
Allah, qaytar məni gəldiyim yerə.

“Qaytar məni”, s. 157

* * *

Nə Bethoven, nə Şopen, nə Üzeyir, nə Qara?
İndi qar yox, daş yağıb onlar açan yollara.
Fikrət getsin işinə, Səid getsin işinə,
Olanlar artıq uyuşmur zamanın gərdisinə.
Rəqs ilə mahnının uçuldu sərhədləri,
Kaman keçdi arxaya, dümbək keçdi irəli.

İndi bizim nəğməmiz hoppanıb-düşmənlə olmuş,
Qalxdığımız zirvədən yerə sürüşmək olmuş.
Hoppan, gözünə dönüm, tullan, gözünə dönüm,
Elə hoppan ki, qoyma bir an duyum, düşünüm.
Hoppanıb-düşmək sənənin öz eşqin, həvəsidir,
Baş yerinə ayağın işləyərsə, bəsidir.

“Ruhumuzu kol basıb”, s. 158

Özünü insan sayan, özünə hörmət qoyan,

Rəva bilməz özünə bu eybəcər oyunu.

Lüt-üryan oynamaqla paltarını yox, bala,

Soyunmusan soyunu.

Susuruq, özümüzə, demək, etinasızlıq!

Susuruqsa xəstəyik, biz mənəvi nasazıq.

Mən sənə etinasız, sən mənə etinasız,

İkimiz də oluruq düşmənə etinasız.

Dözürüksə bunlara, demək, biz, biz deyilik,

Öz ulu cəddimizə sadıq, əvəz deyilik.

Dünənimizdən gələn o yolları sel basıb,

Çiçəkli ruhumuzu alağ basıb, kol kasıb.

“Ruhumuzu kol basıb”, səh 159

Ömür - bir dağ yoxuşu,

Yoracaq qalxmaq səni,

Özün istəməsən də,

Əyəcək o dağ səni.

Qismət olmur hər kəsə,

Şərəfli bir qocalıq.

Ucalığın önündə,

Əyilmək də ucalıq.

“Ömür bir dağ yoxuşu”, s. 169

Üzünü gördükmü dövr edən qanın,

İlkindən bu yana ötən zamanın?

Əməli görünər, amma özü yox

Səsi yox, izi yox, görüntüsü yox.

“Gəlməyin neçinmiş”, s.175.

* * *

Dünya alır öz nurunu daim ululardan,

Hər xalq və cəmiyyət ulu şəxsiyyətə möhtac.

Əvvəlcə dilək, sonra xəyal, sonra əməllər,

Ən üstün əməl öncə böyük niyyətə möhtac.

“Hürriyyətə möhtac”, s.217

Ruhu pərvazlanacaq nəfsimə zülm eyləyənin,

Ruha qulluq eləmək, hər kəsə cənnət yoludur.

İçimizdən göyərir qol-qola şeytanla mələk,

Xeyrimiz, həm şərtimiz hər kəsin öz sağ - soludur.

Kola lənət demədən kolda bitən gülləri gör,

Yaxşı bax, yaxşı əməllərlə bu aləm doludur.

“Elə haqq var ki...”, s.218

Vaxtdır hər köhnəyə təzə rəng vuran,
Bir yandan uçurum, bir yandan quran.
Əslində, eynidir, zamandır duran
Dublyonka ilə kürk arasında.

Dünən uyuyanlar bu gün oyanmış
Gördüyü yuxunu həqiqət sanmış.
Babanla atanın yaşı dayanmış
Motal papaq ilə börk arasında.

Dünya da bölünür gecə-gündüzə,
Yalana, gerçəyə, əyriyə, düzə.
Ən böyük həqiqət açılır bizə
Görüb duymaq ilə dərk arasında.
“Sən dedin, mən dedim”, s.219

Zaman - yalanlara baş əyənlərin,
İnsafa, mürvətə yox deyənlərin,
Haqlının haqqını çeynəyənlərin,
Haqqa, həqiqətə göz yumanındır.

İçində boğular qananın səsi,
Təndirdə küt gedər daim kündəsi.
Qanmaz - bu dünyanın xoşbəxt bəndəsi,
Dünya - gördüyünü qanmayanındır.

Küncə sıxışdırıb indi qış, yayı,
Havaya sovrulur xalqın ah-vayı.
Qaranlıq - işıqçün yananın payı,
İşıqsa - işıqçün yanmayanındır.
“Bu da bir həqiqət”, s.222

Ocağın altını, üstünü yox, yox
 Közünü çözlə, tüstünü yox, yox.
 Dünəni düşüncə bu günü yox, yox,
 Bu günü düşüncə dünəni bulmuş.

Beynimdə fikirlər verir səs-səsə
 Bu onu rədd edə, o bunu kəsə.
 Anlaya bilmirəm zaman keçməyə
 Dünən gül bildiyim, bilirəm, kolmuş.

Həm yerə şübhə var, həm göyə şübhə
 Varlığa, yoxluğa, heçliyə şübhə.
 Ağıl bir şübhədir, hər şeyə şübhə
 Şübhə həqiqətə uzanan yolmuş.

“Ağıl bir şübhədir”, s. 224

Sabahın eşqilə bu günə baxsan,
 Ümidin nur olub çağlar gözündə.
 Gül ki, dünya sənə cənnət görünsün,
 Ağlasan dünya da ağlar gözündə.

Çəkənə dünyada qəm əskik deyil,
 Arsıza heç zaman dəm əskik deyil.
 Bədbinin gözündən nəm əskik deyil,
 Arif göz yaşını saxlar gözündə.

İnama arxalan, özünə güvən
 Aşılmaz dağları aşmaq istəsən.
 Təpəyə çevrilər yolunu kəsən
 Sıldırım qayalar, dağlar gözündə.

“Gözündə”, s. 226

İsaya çarmıxdır, Musaya çomaq,
Yollara körpüdür, evlərə dayaq.
Yayda kölgə olar, qışda od-ocaq
İnsanın dostudur binədən ağac.

“Ağac”, s.228

* * *

Bu xalqın ah-vayı göyə dirəkdi,
Bəxtiyar vay dərdi, amma gül əkdİ.
Həmişə gözünü sabaha dikdi
İndiyə dənənə dikir, ay Allah.

“Buna da şükür”, s.230

* * *

İdrak yolu - qorxulu,
Gülündən çoxdur kolu
Gedəcəksən bu yolu,
Gələ bildiyin qədər.

“Bilə-bildiyin qədər”, s. 232

Yaman tutulmuşam, sorma nədəndir
Taleyim dadıma yetişən deyil.
Toxunma könlümə, o, şüşədəndir
Sındırsan, bir daha bitişən deyil.

Toxunma könlümə, hər sözün oxdur
Yaman üşüyürəm, mənə soyuqdur.
Bir də isinməyə gümanım yoxdur.
Quzeyə heç zaman gün düşən deyil.

Möhtacam bir kəslə xoş sözə mən də
Nə qədər yuyunum dumanda, çəndə?
Dərədən burulub duman gələndə
Könül dağlarımından ötüşən deyil.

“Sındırma könlümü”, s. 229

İdrak yolu — qorxulu,
Gülündən çoxdur kolu.
Gedəcəksən bu yolu
Gələ bildiyin qədər.

Gecə-gündüz çalışmaq,
Qaranlıqda yol açmaq,
Biləcəksən sən ancaq
Elə bildiyin qədər.

Bu dünyanın min donu,
Min rəngi, min oyunu.
Dərk edərsən sən onu
Bilə bildiyin qədər.

“Bilə bildiyin qədər”, səh. 232

Təbiətdən savayı
Hər şey ancaq qurmadır.
Oddan çıxan tüstü də
Düz yox, burma-burmadır.

Bu saxtakar ayrılar
Düzləri çıxdaş bilər.
Hesabda ancaq hünər
Çıxma deyil, vurmadır.

“Vaxt da bir uydurmadır”, s.236

Haqq gələndə zülmət qaçar,
Gicitkan da ətir saçar.
Dağ dil açar, daş gül açar,
Əməl vaxta bədəl olsa.

Əl açıb ulu qüdrətə,
Ucalırıq ülvyyəyə.
Dünya dönər bir cənnətə,
Sözdən əvvəl əməl olsa.

Bu çarx sağdan sola dönər,
Əyri də düz yola dönər.
Çirkin də gözəl görünər
Düşüncəmiz gözəl olsa.

“Olsa”, s.238

Dedin: “Dünya bir tamaşa,
Hər arzumuz gəldi başa”.
Dediklərin başdan-başə
Boş yuxusa, neyləməli?

Səsimiz yox, küyümüz var,
Oxumuz yox, yayımız var.
Dəmə gəlmiş çayımız var,
Qənd yox isə, neyləməli?

Yalanlardan cana doyduq,
Ona uyduq, buna uyduq.
Ət qoxudu, duza qoyduq,
Düz qoxusa, neyləməli?

“Neyləməli?”, s.239

Önümüzdə ömür boyu

Bir ümid çırağı yanır.

Ana Həvvanı aldadan

Budaqdan alma sallanır.

Onu danan, bunu danan,

Xəyalına havalanan,

Öz-özünə vurğun olan

Əyrisini doğru sanır.

İlkin, sonun fərqi bil,

Cavanlıq - şirincə nağıl.

Qocalıq - dərinəcə ağıl,

Coşub-daşmır, amma qanır.

“Sual”, s.214

Gerçəyin günahı nə?

Həsrət qalıb xoş günə.

Yanan odun üstünə

Çəkilən boz külüdü.

“Əhsən” deyirlər yenə

Müdam yalan deyənə.

Haqqını istəyəne

Hamı deyir “dəlidi”.

“Hamı deyir dəlidi”, s.242

* * *

Dünya baxmır Allaha,

Bizi güldürmür daha.

Dərd ucuz, sevinc baha

Bu alverdə çaşmışıq.

“Yadlaşma”, s.258

Yay gəlməmiş əlbəəl,
İstiyə qızınma gəl.
Qoyun-quzudan əvvəl
Otu, yaylağı göstər.

Demə sən bir, mən beşəm,
Vaxtdan dərs götürmüşəm.
Quduz iti görmüşəm,
Mənə çomağı göstər.

Çirkab atıb quyuya,
Böhtan demə sən suya.
Vura bilən ovçuya
Ovu yox, dağı göstər.

“Ovu yox, dağı göstər”, s.244

El təkləri cüt istədi,
“Tək əldən səs çıxmaz” - dedi.
“Bulud təksə, çaxmaz” - dedi,
Amma cüt də təkdən keçir.

Gedişi var hər gəlişin,
Enməsi var yüksəlişin.
Yolundakı hər enişin
Bir yoxuşdan, dikdən keçir.

Zamana bax, yönünü gör,
Birinə bax, onunu gör.
İlkinə bax, sonunu gör
Son, ilkə dönməkdən keçir.

“Gedişi var hər gəlişin”, s.247

Qəlbinə baş vurmasa,
İnsan ucalmaz, oğul.
Səhvini görmək qədər
Mərifət olmaz, oğul.

Xoşdusa ilk arzular,
Sonrası gülşən olar.
Dağda bulanmış sular
Bağda durulmaz, oğul.

“El” deyə candan keçən,
Qəsdini ölçüb-biçən,
Əyri yolu düz keçən
Yolda yorulmaz, oğul.

“Oğul”, s.248

Vaxt tapmadıq Tanrıdan,
Doğru yolu sormağa.
Zamanın əllərilə
Baş da keçdi qarmağa.

Sübhümüz-axşam çağı,
İtirmişik sol, saği.
Biz enirik aşağı
Dırmandıqca bu dağa.

Taleyimə fal açdım,
Öz-özümlə dalaşdım.
Bir gerçəyə yol açdım,
Olum vaxta sadağa.

“Özümü qurtarmağa”, s.252

Ölən arzu, diləklərin
Ürəkdə yüz layı qalmış.
Dünənindən qopanların
Hayı getmiş, vayı qalmış.

Çox düşündüm, xeyir-şərin
Sonucunu dərin-dərin.
“Haydı”, - deyən igidlərin
Kökdən gələn hayı qalmış.

Qədər atlı, sən piyada
Allah yetişsin imdada.
Bəxtsizlərin bu dünyada
Yalnız ümid payı qalmış.

“Ümidini itirənin”, s.254

Yalanı müdam öyənin,
Qaraya bəyaz deyənin,
Həqiqəti görməyənin
Allahı dindən aşağı.

Ən ali xilqət-insanın
Haqqı özündən aşağı.
Ləyaqətsiz bir gədanın
Başı dizindən aşağı.

Adı qalıb ədalətin,
Yalan-asan, doğru-çətin.
Qıbləsiz bir məmləkətin
Dağı düzündən aşağı.

Əyriyə doğru deyənin,
Düzə könül verməyənin,
Haqq beyninə girməyənin
Dərisi göndən aşağı.

“Aşağı”, s.255

Göz ucuyla baxma mənə
Könül min gümana düşər.
Hilal əsl ay olsa da,
İşıq bir yana düşər.

Zamandan dərs götürməsən
Nə biləsən kimsən, nəsen.
Dünən bu günü görməsən
Sabahın Amana düşər.

Qan - dedi Allah duası -
Hər kəlməsi, hər nidası.
Qanmazın cövrü-cəfası
Bəs niyə qanana düşər?

“Düşər”, s.257

Ölümdən aman, Aman!

Elçisi - axan Zaman!

Ölüm ilə təmasdan

Daha böyük zülüm yox.

“Bilim yox”, s.260

* * *

Dünən ədiklərini

Vaxt keçər, əkən biçər.

Gül əkən - bir gülüstan,

Kol əkən tikan biçər.

Dayanıbdır üzübüz

Doğru-yalan, əyri-düz.

Sevinc əkən gülər üz,

Dərd əkən aman biçər.

Zülmət əkən-qaranlıq,

Zülm əkən-yamanlıq,

Yol çəkən-fırvanlıq,

Yel əkən tufan biçər.

“Biçər”, s.261

Dəyişkən hallarım var,
Mir bir xəyallarım var.
Elə suallarım var,
Cavabına çözüm yox.

Könül, mənim yerimə
Sən ağla, sən kırımə.
Mənim çəkdiklərimə
Bəs deməyə sözüm yox.
Sinəmdəki bu dağa
Özüm oldum sadağa.
Allaha yalvarmağa
Daha mənim üzüm yox.

“Çözüm yox”, səh. 263

Dünən qəlbə çəkilən dağ
Zaman keçmiş, unudulmuş.
Zalım məzlumun önündə
Geci-tezi zəlil olmuş.

Zalimlərin günahı var,
Məzlumların min ahı var.
Haqq adlanan pənahı var
O haqla da haqqı bulmuş.
Axdıq, axdıq durulmadıq,
El dərdinə yad olmadıq.
Ah çəkməkdən yorulmadıq
Ah-Allaha gedən yolmuş.

“Ah!”, səh. 264

Girib öz qanına hamı qul tək,
Açılan əllər də haqdan kəsilmiş.
Tamah bıçağıyla içimizdəki
Qeyrət damarımız çoxdan kəsilmiş.

“Tamah”, s.54

Əyri yolu düz yeri,
Hər mətləbin öz yeri.
Qəlbindəki sözləri,
Söyləməmiş, ələk ol.

Tamahına qul olma,
Hər mətləbə yol olma.
Qandıran ağıl olma,
Qanan, yanan ürək ol.

Gül-çiçək sovrulunca
Hardan bitdi bu yonca?
Varlıya dost olunca,
Bir yoxsula kömək ol.

“Əyri yolu düz yeri”, s. 256

“AĞ ATLI OĞLAN” KİTABINDAN

Əzab güc gəldikcə, dərd ögeyləşir,
İztirab ürəyi incitmir daha.
Ağrı çoxaldıqca, bədən keyləşir,
İnsan ağrısını hiss etmir daha.

“Ağrı çoxaldıqca”, s.13

* * *

Bu günün gözüylə dünənə baxsan,
Keçmişə qiymətdə yanılacaqsan.

“Qaç, at basdı”, s.27

Necə qovub keçir indi il, ili,
Yoxdur umacağım vaxtdan bir gilə.
Dəyişib elə bil dünyanın dili,
Dil tapa bilmirəm mən dünya ilə.

“Elə yalnızam ki...”, s.55

* * *

Tükənmək bilməyir ah-amanım da,
Nə qədər çəkirəm, dərdim gödəlmir.
Nəyi gözləmirəm, bitir yanımda,
Amma gözlədiyim gəlmir ki, gəlmir.

“Hər gün - bir addım”, s.70

* * *

Gör məni Allahım necə yaratmış -
Zülmətdə oyağam, işıqda yatmış.

“Bir canın içində....”, s.111

Küncə sıxışdırıb indi qış, yayı,
Havaya sovrulur xalqın ah-vayı.
Qaranlıq - işıqçün yananın payı,
İşıqsa - işıqçün yanmayanındır.

“Bu da bir həqiqət”, s.131

* * *

Xoş günə həsrət olduq,
Anladım, qismətdə yox.
Məkanca qürbətdə yox,
Zamanca qürbətdəyəm.

“Zamanca qürbətdə”, s.132

* * *

Əhsən dedim, min əhsən
Ayrılmayıb kökündən,
Gələcəyi bu gündən
Görə bilən oğula.

“Ağla sərhəd”, s.33

“FƏRYAD” PYESİ

(son şəkil)

Əlacım qalmadı dözümdən özgə,
Düşmənim özüməm, özümdən özgə
İndi qorxmalıyam de kimdən daha?

“AĞIL BAŞQA, ÜRƏK BAŞQA” KİTABINDAN

Axı mən neyləyəydim, gəldi hər an üz-üzə
Xəyaldakı istilik, həyatdakı soyuqluq.
Balıq üçün xəyalım dənizə yox, gölə yox,
Demə, suyu çəkilməmiş quru çaya tor atmış,
Xəyalla yaşamaq da bir başqa cür həyatmış.

Xəyalla yaşamaq, s.66

Əzizim dərdə mərdim,
Düşməsin dərdə mərdim.
Mənə dərman neyləsin?
Tifilkən dərd əmərdim.

Bayatılar! Sözə ənbər qatılar,
Damarımda nəbz kimi atılar.
Bayatının atəşindən, odundan
Ürəyimdə neçə tonqal çatılar.

Bayatılar, s.71

"AĞIL BAŞQA, ÜRGÜK BAŞQA"

KİTABINDAN

Bayatılar! Sənə dağı, göz dağı,
Məhəbbətin tüstülənən ocağı.
Bir millətin kimliyini bildirən,
Nəfəsindən ləpələnən bayrağı!

Bayatının boyasına boyandım,
Söz — qibləmdir, söz — eşqimdir, söz andım.
Bayatının tilsiminə düşüncə
Vallah şair olduğuma utandım.

* * * Bayatılar, s.71

* * *

"BİR ÖMÜR YUXU"

KİTABINDAN

Axı, göz yaşları yol yoldaşdır hər sevənin,
Dəli sevdada gülüşmək nə demək? Çox məzəli.

Sevənin ömrü qəhərsiz ötə bilməz, bilirəm,
Sevgimin keçdiyi zülmətləri bir-bir çözəli.

"Gülüşmək nə demək?", s.101

* * *

Dirənib ərşə zülüm, indi ümid Allahadır.
Biz udurkən də uduzduq, bu həyat əjdahadır.
Bir məzarlıq yer üçün satmalıyam öz damımı
Ölümün qiyməti, vallah, yaşamaqdan bahadır.

"Ümid Allahadır", s. 113

“BİR ÖMÜR YUXU” KİTABINDAN

Niyə çağırıram mən səni tez-tez?
Sən ki, içimdəsən hər zaman, Allah,
Ağıldan xəbərsiz, başdan xəbərsiz
Yuxumda danışan ağlımsan, Allah.

Bu görünən aləm — bu yer, bu torpaq,
Var ikən yox olar bircə anda da.
Dünya varlığında yox ikən, ancaq
Sən varsan, ey Allah, yoxluğunda da.

“Ay Allah”, s.24

Divarı təməldən çep hörənlərik.
Sabahı nə duyan, nə görənlərik.
Gələni çəpiklə qarşıladiqca
Gedəni təpiklə ötürənlərik.

“Özümdən özümə şikayət”, s.36

"BİR ÖMÜR YUXU"

Ləyaqət, mətanət sıxıldı küncə
Yaşamaq naminə yaşadıqca biz.
Qürur mədəmizdə əridilincə
Ürəkdən yuxarı qalxdı mədəmiz.

Güzəran naminə doğuldu gerçək
Yalana əl çaldı şərəf də, şan da.
Bəy, xan qürurumuz yolçu payı tək
Paylandı didərgin çadırlarında.

Gedən torpaqları qaytarmaq üçün
Savaşa bilmədik, sülh öyündük.
Babamız qurd idi,
ancaq biz bu gün.
Əllərdən ot yeyən quzuya döndük.

Nə ilə bitəcək bu dərdin sonu?
Bunu deyə-deyə dərdə boğulduq.
Papağı başlardan çalan oğrunu
Yoxsa, qəbiristanda gözləyən olduq?

"Özümdən özümə şikayət", s.36

Qurani dinlədim, nura boyandım,
Dili qanmasam da, mənanı qandım.
Düşdüm birdən-birə səsin sehrinə,
Anlaya bilmədim onun sehri nə?
Səsin alovuna büründü aləm,
Bir onu bildim ki, tilsimlənmişəm.

İşıq bu dünyanı göstərir bizə,
Özü cism kimi görünür gözə.
O necə gizlidir, o necə aşkar?
Allah kəlamı da beləcə gizli,
Beləcə aşkar.

"Qeybdən səs", s. 49

Gecə bir sirr kitabı, doğdusa ay, qəm eləmə,
O, ürək sirrini insana varaqqlar gecənin.

Bəxtiyarlıq nə imiş? Zil qara zülmətdə işıq!
İşıq olmazsa, müdam gözləri ağlar gecənin.

"Gecənin", s. 64

Ölənin qəbrinə qan-yaş axıdıb ağlaşırıq.
Nə bilək, bəlkə şərəf, bəlkə fəzilətdi ölüm.

Bəşər ölməzsə, bu dünya təzələnməz. qocalar,
Bütün insanlıq üçün bir ədəbiyyətdi ölüm.

“Ölüm”, s. 75.

* * *

Mən istəyirəm, uymaya şeytana bir anlıq,
Qulluq edə insafına, vicdanına insan.

İnsanlığı nadanlığa qurban verəcəkdir,
Aldandısı nəfsin dəli şeytanına insan.

Allah dedi: Yalnız ona bəxş etdiyim ağlın
Yüksəlməli son həddinə, imkanına insan.

“Şeytanla Mələyin dialoqu”, s. 88

Qamçı kəlin belində
şırım açır şaq-şaraq!
Kəllə birgə babam da əzab çəkirdi,
ancaq
Babam taxıl eşqinə,
Bəs kəl nəyin eşqinə?
Mən sonralar anladım:
Qanmamağın eşqinə, bilməməyin
eşqinə.

“Bilməməyin eşqinə”, s. 89

* * *

Dedilər: “Ağıllı “bəli” deyəndir”.

Dedilər: “Son gülən səbr eləyəndir,

Ən böyük arzular səbrdən keçir.

Yay qışdan, söz səsdən, min-birdən keçir”.

“Dedilər, demədilər...”, s.118

Dedilər: "Tələsən təndirə düşər,
Çıxmağa çalışma öz çanağından".

Dedilər: "Səbrlə bəsləsən əgər
Atlas geyinərsən tut yarpağından".

Dedilər, səbrdir bir elmin başı,
Səbrlə quruyar ancaq göz yaşı.
Dedilər, Allahın adıdır səbr,
Səbrsiz bir ağac, bir gül göyərmiş.

Amma demədilər, səbri din kimi
Qəbul eləyənlər ölər acından.
Namus tapdananda
bir xain kimi
Səbri asmalısən dar ağacından.

"Dedilər, demədilər...", s.118-119

Tarix boyu insan can atıb məchula doğru,
İdrak durub aşkar ilə pünhan arasında.

Yerdən top atır sonsuz olan göylərə idrak,
Çırpışmaya bax, sirr ilə insan arasında.

İnsan bu qədər güclü ikən yerdə rəzalət!
Sən sülhə bax, arif ilə nadan arasında.

"Nəfs-viddan", s.137

* * *

Gecə yarı yağış yağır,
Göy gurlayır, şimşək çağır.
Yarıb qatı qaranlığı
Göy bir anlıq yerə baxır.

"Şimşək", s.159

Bu gülünc arzuya mən güldüm düzü,
Yaşamaq mümkünmü müqəvvə kimi?
Arzusuz yaşamaq! Bu istək özü
Məgər başqa cürə arzu deyilmi?

“Arzusuz yaşamaq arzusu”, s.161

Günahları dəfn elədim,
Məzarına baş daşıyam,
Günahlarım öləndən,
Savabımın yaşdaşıyam.

“Günah-savab”, s.167

...Heç demə, dünyada gözəlliyin də
Özünün məqamı, vaxtı var imiş.
Dağ-daş da dəyişir mövsümlə birgə.
Qocalıq elə bir zəhrimar imiş,
Ruhu da qocaltmış cismimlə birgə.

“Ruh da qocalarmış...”, s.168

“PAYIZ DÜŞÜNCƏLƏRİ” KİTABINDAN

Hər gün təzə uçuş... təzə bir arzu.

Dolur,

Təzələnir ürək günbəgün.

İnsan qocaldıqca nə sirrdir bu?

Ürək cavanlaşır arzular üçün.

İmkanla arzumuz vuruşan zaman,

Ruh — əzab çəkəndir,

Yaş — barışdırın.

“Payız düşüncələri” s.23

* * *

Hər kədəri səadət, hər sevinci qəm izlər,
Əsil könül həm qəmi, həm sevinci əzizlər.
Təlatümsüz ürəklər qovuş kimi boş olur,
Daim sevinc axtaran daim qəmə tuş olur.

“Dağda şölalə kimi...” s. 24

Eşq olsun nifrəti açıq düşməyə!
Qəsd bilinəməyən dostdan əlhəzar!
Düşmənin nifrəti təkandır mənə,
Dostun soyuqluğu ürək yandırar.

“Dünyaya gəlmişik, dolanaq”, — dedin.
Ancan bir mətləbi qana bilmədin!
Yaşamaq məqsədə çevrilən zaman
Yaşaya-yaşaya yaşamır insan.
“Yaşaya-yaşaya yaşamayan var” s.28

* * *

Bəşər tarixində bəlalı insan,
İki qütb önündə çox dayanıbdır.
Haqdan yapışanlar keçib həyatdan,
Həyatdan qopmayan haqqı danıbdır.
“Qaliley” s.31

Ana dili — ruhumuz, eşqimiz, canımızdır,
Bu dil — bir-birimizlə əhdi-peymanımızdır.
Bu dil — tanıtmış bizə bu dünyada hər şeyi,
Bu dil — əcdadımızın bizə miras verdiyi
Qiyətli xəzinədir... onu gözlərimiztək
Qoruyub, nəsillərə biz də hədiyyə verək.

“Ana dili” s.35

* * *

Həmişə qaraya ağ deyən qara
Ağın əllərilə dara çəkilmiş.
Vaxt özü döndərir mıxı mismara,
Vaxtın yazdığını kim poza bilmiş?
Dərs varmı tarixin dərsindən artıq?
Bizi tapdadılar... yenə cücərdik.
Əgər özümüze inanmasaydıq
Uçurum dərələrdən necə keçərdik?
İnamdır yaşadan bizi, ey ustad,
O bizi yaşatdı, biz də arzunu.
İnam ölməyibse qurtarmır həyat,
Həyatın sonudur inamın sonu.

“Eyni yaşdayıq” s.96

Dedim: — Vaxtın axarında

Gecə, gündüz silsilədi.

Bu gecələr

Lap nə qədər

Uzun olsa

Səhərlərə hamilədi.

Mıxı mismar eliyən var...

“Yaman sıxır gecə məni...” s.106

* * *

Elə danışdın ki,

Gördüm bir ara

Sükutu işıqda, sözü kölgədə.

Cümlə sonundakı pauzalara

Bir dilin lüğəti sığar bəlkə də.

“Pauzalar” s.108

Ey könül!..

Elə bil ki, sən dağların başında
ucalan bir qayasan.

Sən özünü,

Gözünü

Heç bir zaman yummayan

bir sıldırım qaya san!

Gecələr yatmaq olar!..

Çalış ki, sən çalış ki,

həyatda yatmayasan!..

“Gecənin sağlığına” s. 110

* * *

Sevirəm, qışın da sərt olmağını

İsti yay doğacaq,

İsti yay, ancaq!

Sevirəm, qışın da sərt olmağını

İsti yay doğacaq,

İsti yay ancaq!

“Sevirəm” s. 131

Sevirəm, qorxağın şücaətini

O qeyrət doğacaq

O, qeyrət ancaq!

Sevirəm nifrətin lap son həddini,

O, sevgi doğacaq,

O, sevgi ancaq!

Sevirəm zülmün də məşəqqətini

Ədalət doğacaq,

Ədalət, ancaq!

“Sevirəm” s. 131

Elə yaxşılığı, at dəryaya sən.

Balıq bilməsə də xalq biləcəkdir.

Özünü düşünən düşər nəzərdən,

Özgəni düşünən yüksələcəkdir.

Yaxşılıq,

yaxşılıq,

yenə yaxşılıq!

Bəzən bir yaman söz min könül qırar.

Xoş söz,

yaxşı xəbər,

xoş rəftar, qılıq

Yaman adamı da yaxşılaşdırar.

“Yaxşı söz” s. 143

“Bəxtim, mənə yar ol”, deyib çağlaram,
Yar olmasa, di bəxtiyar ol görüm.
Gələcəyə ümidimi bağlaram,
Bir an sonra nə olacaq, bil görüm.

Yaz ayları qaqqıldayan selmisən?
Bu dünyanı oyuncaqmı bilmisən?
Həyat səni güldürəndə gülmüsən,
Hünərin var, ağladanda gül görüm.

“Böl görüm” s. 146

* * *

Gözlərim itiykən görmürdüm hələ,
Görmürdüm içini bər-bəzəklərin.
İndi zəiflə də, baxmadan belə
Hər şeyi görürəm dərinədən dərin.

“Görə bilmirəm” s. 154

Mənim həyat ilə ilk tanışlığım,
Əlimi yandıran
Oddan başladı...

Oxşadı gözümlü hələ uşaqkən,
Ocağın al-əlvan alovu, közü.
Dünyaya gələli, bilmirəm nədən,
Nəyə vurulduqsa yandırdı bizi...

Mən oddan qorxmadım yanana qədər;
Mən qorxu bilmədim qanana qədər.
Elə ki, yandım,
Odlə oynamaqdan qorxdum, dayandım.
Başlandı qorxu —
başlandı ehtiyat,
başlandı həyat...

“Qorxu” s. 162

Məscid başdan-başa bir xəzinədir,
Yatır İmam Hüseyn daş-qaş içində.
Əgər imam haqsa, bu bəzək nədir?
Bəzəyə möhtacmış, imam da, din də...

Dünyanın qərribə təzadları var:
Aclardan toxlara düşərmiş nəzir...
Daş-qaş içindədir ölü imamlar,
Diri övladları lüt-üryan gəzir...

“Aclardan toxlara” s.181

* * *

Söz — həmişə
Ədalətin düşmənilə
vuruşacaq!
Söz — yerlərdə sürünməmiş,
Dodaqlarda çiçək açmış.
Doğru sözün qabağında
Yalan sözün rəngi qaçmış.
Söz — nəbzidir,
haqq səsidir zəmanənin,
aynasıdır zəmanənin.

“Şairləri öldürürlər” s. 216

Ağ tellər — uğursuz sevginin qəmi,
Məndən gileylərin, şikayətlərin.
Ağ tellər — бүркүдән yanan ot kimi,
Bir damcı yağışa möhtacdır yəqin.
Ağ tellər — qayğılı, dərqli ömürdən
Durna qatarı tək uçan günlərin.
Ağ tellər — izidir ağarır dən-dən,
Ağrılı günlərin, yaman günlərin.

“Ağ tük” s. 231

* * *

Payıza bənzərik, payıza ancaq.
Ürək o ürəkdir, payıza ancaq.
Hava buz kimi.
Soyunur ağaclar, tökülür yarpaq,
Rəngini soyunan duyğumuz kimi.

“Ağ tük” s. 232

Mən bir qəm daşıyam,
Qəlbinə dəydim.
Nə imiş bu dünya qəmsiz, kədərsiz?
Gördüyün yuxunu mən də görədim
Səninlə bərabər, səndən xəbərsiz.

“Yuxuma gəlmişdin”, s. 258

* * *

Döz mənim ürəyim,
Dözümdür əlac.
Harayda nə fayda,
Hayda nə fayda!
Qışın şaxtasına dözməyən ağac
Yazda çiçəklənməz, belədi qayda!

Bilmirəm payızdı, bilmirəm, yaydı,
Könlümdə yenə də sellər.
Bulaqlar dağlarda ağlamasaydı,
Qəhqəhə çəkməzdi dərədə sellər.

“Ağardı saçlar”, s. 270

İstini yaz bildim, yaz açılmadı.
Vaxtsız açan çiçək xar olmalıymış.
Qanunsuz ananın analıq adı
Elə qanunsuz da pozulmalıymış...

Ümidə yas tutub ağlayır güman,
Xeyiri şərləyir, şərə “dost” deyir.
Sevilib sonra da atıldığından
O da balasını atmaq istəyir.

Əgər qaynağından su bulanırsa,
Bulaqlar başına nə kül tökməli?
Atanın, ananın günahı varsa
Onun cəzasını övlad çəkməli?

Bir oxun başına necə dolanır
Niyyətin qarası, arzusun ağı.
Bir insan ürəyi xoşbəxtlik sanır
Bayaq itirməyi, indi tapmağı.

“Atılmışlar” poemasından, s. 287

Yüz rəngli, yüz səslə istəyimizlə
 Bir saat içində yüz adamız biz.
 İlkinə başladın, sonunu gözlə,
 İnkarla təsdiqdə bütöv, tamıq biz.

Həyat nə oyundur, nə də oyuncaq,
 Dandığın gerçəyi gerçək bil yenə.
 İnsan bir əlilə yandırır,
 ancaq,
 O biri əlilə vurur dizinə.

Bəs körpə,
 Nə yazdı bəxtinə rüzgar?
 Körpələr evinə verdilər onu.
 Atalı, analı yetim balalar
 Yaxşı ki, bilməyir atıldığını.

“Atılmışlar”, “Körpə”, s. 287

Köhnəlik — qaynana,
 Yenilik — gəlin!
 Hərə öz fikrində haqlı,
 həm doğru!
 Gələn yeni ilə gedən köhnənin
 Sonu görünməyən döyüşüdür bu.

Gəlin qaynananı бүkdü bucağa:
 — Gözünü dünyaya yaxşı aç, — dedi.
 İndi mən sahibəm, mən, bu ocağa.
 İşə bax!

Yerliyə yersiz qaç, — dedi.

Köməyə çağırdı ana oğlunu.
 Oğul danışmadı...
 Durdu kırımış.
 Ana bilmədi ki, bu imiş sonu,
 Gəlin gələn kimi oğul itirmiş.

“Qoca”, s. 300

Oğul arvadına haqq verdi yüz yol,
 Ananın könlündə düynələndi daş.
 Bir deyən olmadı, ay dönük oğul,
 Axı üz var idi, saqqal çıxmamış.

Ümidlər, arzular gördü talanmış,
 Ayıran dırnağı ətdən ayırdı.
 Bir deyən olmadı, a canı yanmış,
 Axı diş yox ikən dodaq ki vardı.

Ürək ağrılarla dolub daşanda
 İnsan başdan-başa gileyləşərmiş.
 Yad qızı ocağa doğmalaşanda
 Doğmalar get-gedə ögeyləşərmiş.

“Atılmışlar”, s. 300

Bu dünya belədir,
 Götürə bilmir
 Saxta bir bəzəyi, saxta bir süsü.
 Nəfs artıq tikəni ötürə bilmir,
 Gərəklik — insanın dəyər ölçüsü!

Uşaqtek baxırıq oğula, qıza,
 Bilmirik, böyüyür ilbəil övlad.
 Rahat yaşamaqçün
 Sabahımıza
 Dünən verdiyimiz borc deyil övlad.

Övlad — sevgimizdən göyərən nübar,
 Təzədən yaradır övladlar bizi.
 Odur ki, borcunu deyil,
 qoy onlar
 Bizə qaytarsınlar öz sevgimizi.

Ay ana, asandır borcu qaytarmaq,
 Sevgini qaytarmaq çətindən, çətin!
 Övladlıq borcunu ödəmək ancaq,
 Əvəzi deyildir hələ sevginin.

“Qoca” s. 300

Gənclik — arzuların uçuş nöqtəsi,
Qocalıq — qonduğun sonuncu məskən.
Sənə pıçıldayır, ömrün zirvəsi,
Düşün, nəyi nəyə qurban vermisən?

Çiynindən düşdümü həyatın yükü,
Həyatın ləzzəti bitdi büsbütün.
Arzular eşqinə yox, bunu bil ki,
İndi yaşayırsan yaşamaq üçün.
Öluncə bu yükdən həzər eyləmə!
Gileylənmə gəl.

Çək onu ürəklə!
Həyat, sən demə
Həyatın yükünü çəkərkən gözəl!

“Qocalar evi” s. 310

“KÖRPÜ ÇAYDAN UZAQ DÜŞÜB”
KITABINDAN

Küçənin bu tayı — körpələr evi,
O tayı — qocalar sığınacağı.
İnsan möhtac olur başqalarına
Bir ömürün ilk çağı, bir də son çağı.

Möhtac olan vaxtda möhtacı atmaq?
Bu, hansı kitabda yazılıb deyin?
Vidani unutmaq, insafı satmaq
Bəlkə ölçüsüdür müasirliyin?

İnsanı yaşadar insana hörmət!
Uzun yaşamağın sirri —
yurdumun

Nə torpağındadır,
Nə də suyunda.
Kiçiyə mərhəmət, böyüyə hörmət!
Səbəbi bundadır, səbəbi bunda!

“Körpələr evi”, s. 318

“KÖRPÜ ÇAYDAN UZAQ DÜŞÜB” KİTABINDAN

Bezdirər,
Tez yorar düşüncələr də,
Nəfəsini verib dərd udar insan.
Özündən başqası olmayan yerdə
İnsan olduğunu unudar insan...

Yarpağı tez solar tək ağacın da,
Arxası yoxdursa, necə solmasın?
Meşələr sultanı, meşələr şahı
Aslanın özü də yalnız olmasın.

Dünyaya gəlmədik biz əbəb yerə,
İnsanıq, insan da bizə gərəkdir.
Bağatək qınına çəkilənlərə
Ürək nə gərəkdir, dil nə gərəkdir!

“Təklik”, s.17.

Çay çaya qovuşmaz sular daşmasa,
Ulduzun ulduzla ünsiyyəti var.
Göydə buludlar da qoşalaşmasa,
Nə ildırım çaxar, nə yağış yağar...

Öz el-obasını tərk etdiyindən
Tək-tənha dolanır bayquş bu gün də.
Kolların dibində tək bitdiyindən
Boynu bükük olur bənövşənin də.

“Təklik”, s.17.

* * *

Bizim sənət dünyasının
Qırıq telli sazıyam;
Bircə bundan razıyam ki,
Özümdən narazıyam.

“Özümdən narazıyam”, s.18.

İndi düzü budur ki, qorxuram,
qorxuram mən
Yalan desəm Tanrıdan, doğru desəm bəndədən.
“İki qəbahət”, s.20.

* * *

Dərdim olmasaydı, dərd tutmaq üçün
Dərdin dəryasına tilov atardım.
Sevinci qaşıyıb, vallah, mən hər gün
Sevincdən özümə dərd yaradardım.
Əgər olmasaydı dəryaca dərdim,
Dərdin yoxluğunu mən dərd edərdim.

“Qəm-şadlıq”, s.21.

* * *

Çox eyilən görmüşəm eyilməyən başları.
Sular duruldu, gördük dibindəki daşları.
Ünvanını dəyişdi dünənin alqışları;
Niyə də dəyişməsin, axı dünya fırlanır.

“Axı dünya fırlanır”, s.22.

Necə dönür bu dövrən, necə dönür bu gərdis,
Tazıların üstünə dovşanlar da gülərmiş,
Dünya bina olandan hər şey dəyişilərmiş,
Dəyişməsin neyləsin, axı dünya fırlanır.

“Axı dünya fırlanır”, s.22.

* * *

Ehtiyat sözündən ehtiyatlıyam,
Ehtiyat - hər yerdə ehtiyac olmur.
Hər sözdən özünü qoruyan ilham
Ayaqda sürünür, başda tac olmur.

Sənətin, ilhamın, eşqin gur səsi *
Qorxaq ürəklərdən niyə gen düşür?
Ehtiyat güdəndə, sözün gülləsi
Həmişə hədəfdən didərgin düşür.

“Ehtiyat”, s. 26.

Yolu gedə-gedə addım sayanlar,
Yolunuz yarıdan niyə səhv olur?
Ancaq cəsarətlə addımlayanlar
Ya hər şeyi alır, ya da məhv olur.
Ehtiyat - birtəhər baş dolandırmaq,
Cəsarət - ya həyat, ya ölüm ancaq!

Ehtiyat vergüldür, nöqtə deyil, yox!
Ehtiyat çalardır, rəng ola bilməz!
Deyirəm, dünyada bir qəhrəmanlıq
Kölə ehtiyatdan doğula bilməz.

“Ehtiyat”, s. 26.

* * *

Min il yaşasan da, doyammaz ürək.
Əcəldən qaçammazsan,
Gələcək bir gün!
Vaxtında! Vaxtından öləsən gərək
Eşqində əbədi yaşamaq üçün.

“Vaxtında”, s. 29.

Günəş sirr, ay da sirr,
Ulduzlar da sirr.
Nə vaxt açılacaq bu sirr düyünü?
Ağlın kiçikliyi qavraya bilmir
Xaliqin ölçüsüz böyüklüyünü.
“Etiqad-inam”, s. 30.

* * *

Havanın bolluğu hələ bəd deyil,
Suyun yoxluğuna o əvəz deyil.
Suyun çoxluğunun fərqinə varmaz.
Hava yoxluğundan hər an dad çəkən.
İkisi vəhdətdir... həsəd aparmaz
Suda boğulana susuzluq çəkən.
“Su-hava”, s. 33.

Yollar çulğalaşdı içimdə birdən,
Bilmədim hansıyla hara gedim mən.
Tutdu bu yolları gah qar, gah dolu,
Bir vaxt ayıldım ki, sağım sol imiş.
Dünyanın ən uzun, ən çətin yolu
Mənim öz içimdən keçən yol imiş.
“İçimdən keçən yol”, s. 34.

* * *

Cavanlıqda —
Əllər uzun, dillər qısa.
Qocalıqda —
Dillər uzun, əllər qısa.
Cavanlıqda —
Günlər qısa, illər uzun.
Qocalıqda —
Günlər uzun, illər qısa.
“Cavanlıq-qocalıq”, s. 39

Gözləri görməyən kor deyil hələ,
Görmək istəməyən kordur, deyərdim.
Belə müqəvvəyə, belə cahilə
Həyatın özü də kordur, deyərdim.

“İki kor”, s 45

* * *

Bu çarxı tərsinə çevirib öncə
Bu gündən keçmişə dönə biləydik.
Biz uşaq doğulub qoca öluncə
Kaş qoca doğulub uşaq öləydik.

“Tərsinə”, s 46

* * *

Zaman hər məkana təzə iz salır,
Xəzana çevrilir dünənki oylaq.
Məkanlar dəyişir, təzə rəng alır,
Hər zaman var olan zamandır ancaq!

“Zamandan kənar”, s 47

Sevinc - ağ, qəm qara! Həqiqətsə bu!
Bəs niyə yananda şam gözəlləşir?

Dərd, ələm sevginin yol yoldaşdır,
Di gəl ki, sevəndə qəm gözəlləşir.
Kömür boyananda atəş rənginə
Üzü həm qızarır, həm gözəlləşir.

Kökünü, soyunu bəyənməyən kəs
Axmazdan su içər, qaynaqdan içməz.
Dünyada bir heyvan, ulaqdan özgə
Yolda dədəsindən irəli keçməz.

“Nə uzun, nə gödək”, s 57.

Küyə getmə, sən bu qədər,
Yelə vermə ömrü hədər.
Kimə gərək yalan sözlər?
Sözün gücü düzündədir.

Zaman ilə ver səs-səsə
Heç olmasa bu sindəsə...
Dürr dənizin dibində, sən,
Çör-çöp suyun üzündədir.

“Günah əsrin özündədir”, s 69.

* * *

Gücün var - haqlısan! Gəl, döz bu dərde,
Haqqın düzlüyünə zor gülür indi.
“Gəldi bic əyyamı”... məsafələr də
Çəki daşı ilə ölçülür indi.
Zorun qabağında hamı müntəzəm, -
Haqq dilənçi kimi qapılır gəzir.

“Gəldi bic əyyamı”, s 104.

Haqsız döndərdi, bu gün haqq bizi,
Zora nə qanun var, nə haqq, nə yasaq.
Vaxt öz qanımızda boğacaq bizi -
Bu “bic əyyamı”na uyğunlaşmasaq.

“Gəldi bic əyyamı”, s 104.

* * *

Hökmdar zamandır... onun dünyada
Hər şeyi tərsinə devirməsi var.
Dünənki şagirdi bu gün ustada,
Ustadı şagirdə çevirməsi var.

“Yevtuşenkoya məktub”, s 119.

* * *

Zülmətdə yanan, bərq vuran bir üzüyəm mən,
Könlümdə yatan bir kitabın ön sözüyəm mən.
Yox, açmamışam mən hələ öz könlümü aşkar,
Mən mən deyiləm, bir ulu fikrin özüyəm mən.

“Güzgüsüyəm mən”, s 131.

Min kitab söz yazırıq qəlbi usandırmaq üçün,
Bəs edər bir acı söz min ürəyi qırmaq üçün.

Dil qabar bağladı, bir nadana dönnəm mən özüm
Bir kiçik mətləbi bir nadana qandırmaq üçün.

Səltənətdən keçər axır günü sultanlar özü,
Bircə dəm, bircə nəfəs vaxtı yubandırmaq üçün.

“Üçün”, s 133.

* * *

Ötəri mənzildə qədər hökm edər,
Kimimiz bal içər, kimimiz zəhər,
Əbədi mənzildə hamı - bir nəfər,
Bir nəfər özü də hamı deyilmi?

“Deyilmi!”, s 137.

Həqiqət ummadım min üzlü bəlkədən,
İnkarla təsdiqin arası bəlkədir.
Yalanın, doğrunun bütövü gözəldir,
Gerçəyin yarısı, parası bəlkədir.

Bəlkənin dadı yox, duzu yox, sözü var,
Gözə kül üfürür, dalında közü var.
Özü bir kəlmədir, bətnində yüzü var,
Utanın gerçəyin çarısı bəlkədir.

Uymasın yuxuya şirincə yuxular,
Uyanın arzusu puç olar, yox olar.
Mərdlərin ya “hə”si, ya da ki “yox”u var,
Namərdin, qorxağın tanrısı bəlkədir.

“Bəlkədir”, s 140.

Bu tayda sən, o tayda mən,
Üzəmmədim bu çayda mən.
Ömr əritdim harayda mən,
Körpü çaydan uzaq düşüb.

“Körpü çaydan uzaq düşüb”, s 151.

* * *

Gül kol imiş, sol sağ imiş
Haqq - gerçəyi danmaq imiş.
Xoşbəxtlik aldanmaq imiş
Mən aldanmaq istəyirəm.

“Mən aldanmaq istəyirəm” s 152.

* * *

Nə deyər dilbilməzə,
Bir eşqə can verməzə.
Şərəfdir hər bir kəsə
Ölmək, bu torpaq üçün.

“Bu torpaq üçün”, s 155.

Pis günümüz yada düşmür,
Yaxşı gündə güləndə biz.
Tamlşırıq, kiminləsə
Dərdimizi böləndə biz.

“Oyanırıq öləndə biz”, s 162.

* * *

Hissin öyrətdi mənə nəşədə nə, qəmdə nə var
Mənə sən vermişən ilk öncə könül ləzzətini.
Səni görməzsə gözüm, bilmərəm aləmdə nə var
Mən ki qoynunda sənin gördüm həyat cənnətini.

“Həyat cənnəti”, s 178.

* * *

Torpaq son yuvadır, torpaq son binə,
Dedim torpğımsan, gəldim səcdənə.
Ömrün son çağında əyildim sənə,
Əyilər torpağa gün batmaq üçün.

“Gün batmaq üçün”, s 182.

* * *

Qar-qar qarılđasır qara qarğalar,
Qar üstdə ağ qarğa görünə bilmir.
Əyrinin qılıncı, düzün haqqı var,
Amma düz, əyridən bu gün seçilmir.

“Ad günün mübarək”, s 186.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

ƏLVAN ÇİÇƏKLƏR

Vətən marşı	17
Görən niyə təklənirəm?	18
Salam olsun bahara	19
Üçüncü göz	23
Əl açdıq göyləyə	25
İki səyahət	26
Gülüstan-Qarabağ	29
Ümid, xəyal	31

İNSAN - ZAMAN

Amil, inam	35
İlk və son dərdim - Vətən	36
Gecikmişəm	38
İki günün bir-birinə bənzəsə	40
İnam	41
Xeyir-dua	43
Gördüklərim	48
Dibçək gülləri	49
Bir şey umardımmı?	51
Zülmətdə oyağam, işıqda yatmış	52
Səhv bilmədi	53
Qana bilmədi	55
Gül	56

HƏSRƏT NƏĞMƏLƏRİ

Küsmə	59
Sənə deyəsi	61
Nədən?	62
Yetim ürəyimin səsinə dinlə	63
Müəmmadır gözün dili	65

Sənə təsliməm	66
Sənsizlik, mənətsizlik	67
Sənin səviyyə	69
Heyranlıq	70
Sənin ucalığın	71

QOŞMA, GƏRAYLI

Dünya yaman dünyadı	75
Haqqa nicat aradım	76
Eşqində yanan ürəkdir	77
Göydə görən var	78
Həqiqəti axtarmağa	80
Toy və yas arasında	82
Lay-lay	84
Nədir etiraf ?	85
Allaha gedən yol	86
Cavabsız sual	88
Başqa qılı-qalım yoxdur	89
Qanadınsa	90
Bədbəxtlik	91
Dördlük	99
Gülüstan	110
İstiqlal	110

QANADLI MİSRALAR VƏ AFORİZMLƏR

Əsərləri, I cild	133
Əsərləri, II cild	145
Əsərləri, III cild	157
Əsərləri, IV cild	165
Əsərləri, V cild	169
Əsərləri, VI cild	181
Əsərləri, VII cild	207
"Ağ atlı oğlan" kitabından	259
"Fəryad" pyesi (son şəkil)	262
"Ağıl başqa, ürək başqa" kitabından	263
"Bir ömür yuxu" kitabından	267
"Payız düşüncələri" kitabından	275
"Körpü çaydan uzaq düşüb" kitabından	295

BƏXTİYAR VAHABZADƏ

ƏSƏRLƏRİ

XII cild

Son illərdə yazılmış, müvafiq cildlərə düşməyən
və yenidən işlənmiş şeirlər

Çapa imzalanmışdır 21.05.2007. Kağız formatı 84x108 1/32.
Ofset kağızı. Fiziki çap vərəqi 19,6. Şərti çap vərəqi 16,38.
Tirajı 250. Sifariş 1941. Müqavilə qiyməti ilə.

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap olunmuşdur.
Az 1073 Bakı, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.
Tel.: (99412) 4380010. Faks: (99412) 4380014.
E-mail: azerbneshr@azerin.com

46
V 15